

ANKETA

o potrošnji domaćinstava
u Bosni i Hercegovini

2015

Bosna i Hercegovina

Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2018.

ANKETA O POTROŠNJI DOMAĆINSTAVA 2015.

Bosna i Hercegovina

BHAS
Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2018.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 91 19 11; Fax: +387 33 22 06 22
E-mail: bhas@bhas.gov.ba; Internet stranica: www.bhas.gov.ba

Odgovara: Dr. sc. Velimir Jukić

Podatke pripremili Edin Šabanović, Dajana Mrgud — *Agencija za statistiku BiH*
Biljana Tešić — *Republički zavod za statistiku RS*
Mediha Skulić — *Federalni zavod za statistiku*

Lektura: Amra Kapetanović

Dizajn naslovnice: Lejla Rakić Bekić

Tehnička priprema: Larisa Hasanbegović

Molimo korisnike Publikacije da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
1. UVOD	7
1.1. Opće informacije	7
1.2. Glavni rezultati Ankete o potrošnji domaćinstava za 2015. godinu	8
2. STANOVNIŠTVO I DOMAĆINSTVA: GLAVNE SOCIOEKONOMSKE KARAKTERISTIKE	9
2.1. Stanovništvo.....	9
2.2. Domaćinstva	17
3. UČEŠĆE DOMAĆINSTAVA NA TRŽIŠTU RADA	20
4. USLOVI STANOVANJA: KARAKTERISTIKE STAMBENIH JEDINICA I POSJEDOVANJE TRAJNIH POTROŠNIH DOBARA	29
4.1. Karakteristike stambenih jedinica.....	29
4.2. Posjedovanje trajnih potrošnih dobara.....	35
5. IZDACI ZA POTROŠNJU: NIVO I STRUKTURA	39
5.1. Glavne činjenice.....	39
5.2. Razlike po geografskim područjima i tipu naselja	43
5.3. Karakteristike domaćinstava i razlike u ponašanju po pitanju potrošnje	48
5.4. Kupovina prehrambenih proizvoda prema tipu prodajnog mjesta.....	55
5.5. Štednja i ekonomska situacija domaćinstava.....	56
6. SIROMAŠTVO: PROCJENA I GLAVNE KARAKTERISTIKE SIROMAŠNIH DOMAĆINSTAVA	59
6.1. Metodološki aspekti.....	59
6.2. Relativno siromaštvo	60
6.3. Karakteristike siromašnih domaćinstava.....	63
6.4. Obrazovanje, zaposlenost i siromaštvo	65
6.5. Relativni karakter linije siromaštva (Domaćinstva na granici siromaštva i slabo siromašna domaćinstva).....	66
7. ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST	68
7.1. Zdravstvo i socijalna uključenost.....	68
7.2. Doznake domaćinstvima.....	74
7.3. Zadovoljstvo životom.....	75
7.4. Socijalna uključenost	76
7.5. Pitanja o djeci.....	80
8. TUMAČ POJMOVA I METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA	83
9. INDEKS STATISTIČKIH TABELA	87
10. STATISTIČKE TABELE	88

PREDGOVOR

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (BHAS), Federalni zavod za statistiku (FZS) i Republički zavod za statistiku Republike Srpske (RZSRS) sproveli su u 2015. godini u Bosni i Hercegovini (BiH) Anketu o potrošnji domaćinstava.

Anketa je sprovedena u skladu sa međunarodnim standardima i metodološkim preporukama EUROSTAT-a, što omogućava međunarodnu uporedivost podataka. Ova Anketa o potrošnji domaćinstava je četvrta po redu u BiH, a prethodna je sprovedena 2011. godine.

Podaci dobijeni Anketom prezentovani su u agregiranom obliku, čime je u skladu sa odredbama Zakona o statistici BiH u potpunosti obezbjeđena tajnost ličnih podataka o domaćinstvima i osobama.

Publikacija sadrži analizu rezultata Ankete o potrošnji domaćinstava iz 2015. godine: analizu socioekonomskih karakteristika domaćinstava u BiH, učešća domaćinstava na tržištu rada, uslova stanovanja, nivoa i strukture izdataka domaćinstava, analizu siromaštva. Anketa o potrošnji domaćinstava u 2015. godini sadrži i *ad-hoc* modul Zdravstvo i socijalna uključenost, baziran na pitanjima iz EU-SILC ankete koja će biti uvedena u bliskoj budućnosti u našoj zemlji. Analiza ovog modula data je u poglavljima 7 i 8 ove publikacije.

Publikacija u elektronskoj verziji je takođe dostupna na web stranici Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine: www.bhas.gov.ba

Posebno poštovanje i zahvalnost za njihovu saradnju i strpljenje iskazujemo svim domaćinstvima koja su bila dio uzorka za ovu Anketu, članovima domaćinstva koji su odgovarali na pitanja iz upitnika i na taj način davali potrebne podatke za analizu, kao i anketarima koji su savjesno obavljali svoj posao.

1. UVOD

1.1. Opće informacije

Anketa o potrošnji domaćinstava daje osnovne informacije koje su potrebne da bi se definisali, analizirali i interpretirali izdaci za potrošnju domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Anketom se, na bazi uzorka domaćinstava, prikupljaju podaci o izdacima za potrošnju sa posebnim osvrtom na socijalne i ekonomske uslove u kojima domaćinstva žive i omogućava kvalitativna i kvantitativna analiza životnog standarda i ponašanja domaćinstava kada je u pitanju potrošnja, uzimajući u obzir različite tipove domaćinstava.

Osnovna svrha ankete ogleda se u prikupljanju informacija o strukturi i nivou izdataka za potrošnju prema glavnim socioekonomskim i geografskim karakteristikama domaćinstava; prikupljaju se svi izdaci domaćinstava za nabavku proizvoda i usluga lične potrošnje. Definicija izdataka za potrošnju takođe obuhvata proizvode koje je domaćinstvo proizvelo u svojim baštama ili na poljoprivrednim imanjima za svoju potrošnju (potrošnja iz vlastite proizvodnje), proizvode i usluge koje obezbijavaju poslodavci u vidu plate, imputiranu rentu za stambene jedinice u kojima žive vlasnici ili koje se koriste besplatno. Svi drugi izdaci domaćinstava za potrebe koje ne spadaju u okvir potrošnje isključuju se iz koncepta izdataka za potrošnju (npr. kupovina kuće ili zemljišta, plaćanje poreza, izdaci vezani sa poslovnim djelatnostima itd.). Iznosi izdataka za potrošnju bilježe se u trenutku nabavke proizvoda i usluga, bez obzira da li su stvarno potrošeni ili plaćeni u tom trenutku (na primjer, plaćanje karticom ili u ratama).

Da bi se dobila kompletna slika, anketom se prikupljaju podaci o izdacima za hranu i piće, stanovanje, namještaj, odjeću i obuću, zdravstvo, prevoz, komunikacije, rekreaciju, kulturu i obrazovanje, o drugim proizvodima i uslugama koje nisu prethodno spomenute, kao i informacije o članovima domaćinstva (veza sa nosiocem domaćinstva, starosna dob, bračni status, obrazovanje, status aktivnosti, područje djelatnosti), kao i podaci o karakteristikama stanovanja.

Rezultati su dati po grupama ili kategorijama izdataka (oni koji su najrelevantniji), analiziraju se po teritorijalnoj pripadnosti, veličini i tipu domaćinstva, zanimanju i području djelatnosti nosioca domaćinstva, kao i po karakteristikama koje više od drugih utječu na nivoe potrošnje i ponašanje domaćinstva kada je u pitanju potrošnja.

Poglavlje 2 daje osvrt na stanovništvo Bosne i Hercegovine u smislu individualnih sociogeografskih karakteristika (geografsko područje, pol, starosna grupa, bračni status, obrazovanje) i u smislu strukture domaćinstva (broj članova, tip domaćinstva, prisustvo starijih i mlađih lica u domaćinstvu).

Poglavlje 3 daje analizu učešća na tržištu rada, takođe sa tačke gledišta domaćinstva, te daje informacije o različitoj distribuciji djelatnosti između domaćinstava.

U poglavlju 4 prikazan je detaljan opis uslova u kojima žive domaćinstva u Bosni i Hercegovini, u smislu karakteristika stambenih jedinica, raspoloživih usluga i vlasništva nad trajnim potrošnim dobrima.

Poglavlje 5 je posvećeno analizi izdataka za potrošnju domaćinstava. Nivoi i vrijednosti izdataka dati su po geografskim područjima, tipu domaćinstva, učešću na tržištu rada i glavnim grupama ili modalitetima potrošnje. Posljednji dio poglavlja daje sintetičku analizu štednje domaćinstava i procjenu najnižeg mjesečnog prihoda koji bi zadovoljavao potrebe domaćinstva.

Poglavlje 6 tretira analizu relativnog siromaštva: evropska metodologija koja se koristi za analizu siromaštva ukratko je opisana i korištena s ciljem procjene i opisa siromašnih domaćinstava.

Analiza modula o socijalnoj inkluziji i zdravstvu data je **u poglavlju 7** ove publikacije i obuhvata analizu socijalne uključenosti, doznaka, zadovoljstva ispitanika životom i o uslovima u kojima žive njihova djeca, te zdravstvenog stanja, zdravstvenih usluga, navika i poteškoća sa kojima se suočavaju po pitanju zdravlja.

Tumač pojmova i aneks statističkih tabela dati su u prilogu publikacije.

1.2. Glavni rezultati Ankete o potrošnji domaćinstava za 2015. godinu

Iz Ankete o potrošnji domaćinstava sprovedene u 2015. godini izračunat je širok spektar različitih pokazatelja o domaćinstvima, stanovništvu, uslovima stanovanja i rada, potrošnji i životnom standardu. U narednoj tabeli izdvojeni su samo neki od glavnih indikatora, a u ostalim poglavljima data je detaljna analiza svih dobijenih rezultata.

Tabela 1.1. Glavni indikatori o stanovništvu i domaćinstvima po geografskim područjima, 2015.
(apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

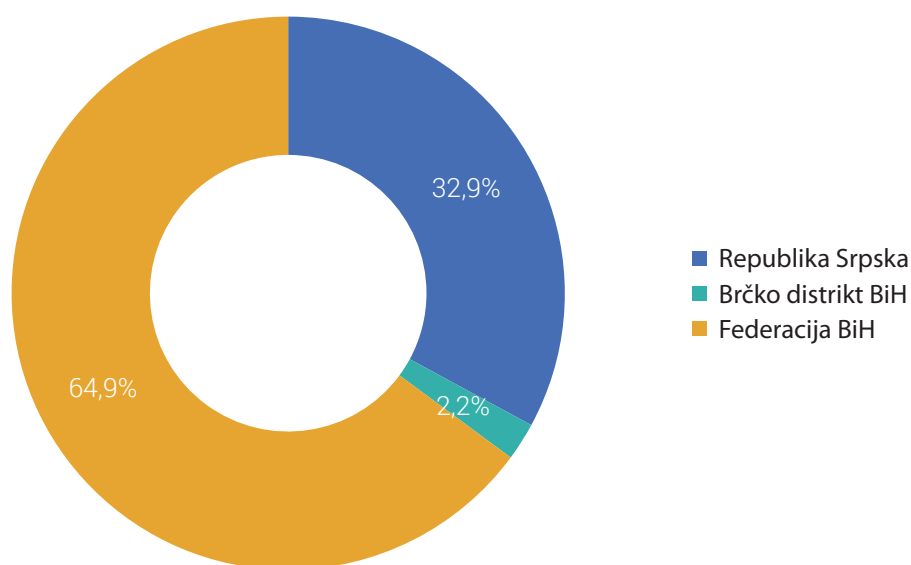
Glavni indikatori	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Broj anketiranih domaćinstava	4.643	2.607	452	7.702
Procjenjeni broj domaćinstava	652.129	359.567	21.755	1.033.452
Procjenjeni broj stanovnika	1.943.513	985.854	66.236	2.995.603
Prosječan broj članova po domaćinstvu	3,0	2,7	3,0	2,9
Prosječni mjesečni izdaci za potrošnju po domaćinstvu (KM)	1.508,04	1259,91	1.402,29	1419,48
- za hranu i piće (KM)	451,74	410,55	470,31	437,80
- za neprehrambene proizvode (KM)	1056,30	849,35	931,99	981,68
Procenat domaćinstava koji uštede dio prihoda	21,5	12,1	21,0	18,2
Procenat siromašnih domaćinstava	16,0	17,4	15,9	16,5
Procenat siromašnih pojedinaca	17,1	16,4	17,6	16,9

2. STANOVNIŠTVO I DOMAĆINSTVA: GLAVNE SOCIO-DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

2.1. Stanovništvo

Ukupan broj stanovnika u Bosni i Hercegovini, izračunat kao direktna procjena iz Ankete o potrošnji domaćinstava, u 2015. godini je 2.995.603; od toga skoro dvije trećine u Federaciji BiH, oko jedne trećine u RS i malo više od 2% u BD BiH.

Grafikon 2.1. Stanovništvo po geografskom području, 2015. god. (struktura u procentima)

Najveći broj stanovnika živi u naseljima tipa „ostalo“¹ (59%): u Republici Srpskoj su to gotovo dvije trećine stanovnika, dok je procenat u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH nešto veći od 50%.

Tabela 2.1. Stanovništvo po tipu naselja i geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija FBiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Gradsko	42,2	39,0	47,6	41,3
Ostalo	57,8	61,0	52,4	58,7
Ukupno (=100%)	1.943.513	985,854	66,236	2.995.603

¹ Prema važećoj statističkoj tipologiji naseljena mjesta u BiH su svrstana u dva tipa: gradska i ostala. Tip „ostalo“ obuhvata seoska i prigradska naselja.

Broj žena u Bosni i Hercegovini je 1.542.455, što je nešto više od broja muškaraca, kojih je 1.453.148; prema tome, na 100 žena dolaze 94 muškarca. (Tabela 2.2)

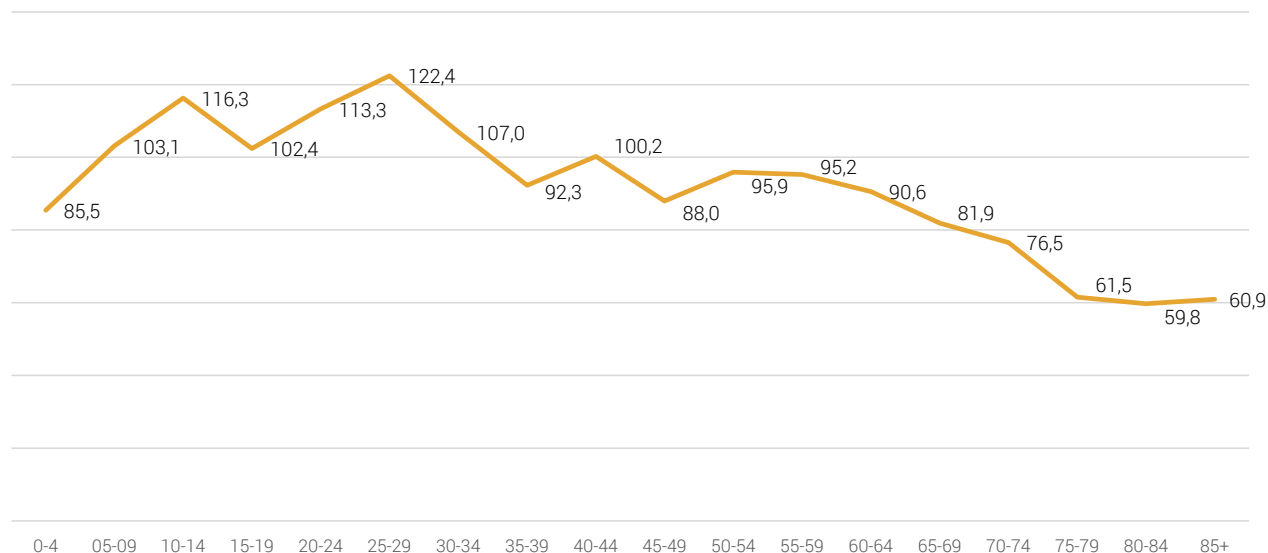
Federacija BiH i Republika Srpska pokazuju jednak koeficijent maskuliniteta (94,2), dok je ovaj odnos u Brčko distriktu BiH 93,8.

Tabela 2.2. Stanovništvo po spolu i koeficijentu maskuliniteta po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Geografsko područje	Spol		Ukupno	Spol (%)		Koeficijent maskuliniteta (%)
	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene	
Federacija BiH	942.810	1.000.703	1.943.513	48,5	51,5	94,2
Republika Srpska	478.278	507.576	985.854	48,5	51,5	94,2
Brčko distrikt BiH	32.060	34.176	66.236	48,4	51,6	93,8
Bosna i Hercegovina	1.453.148	1.542.455	2.995.603	48,5	51,5	94,2

Najveća stopa maskuliniteta zabilježena je u starosnoj grupi između 10 i 14 godine, gdje na 100 žena dolazi 116 muškaraca.

Grafikon 2.2. Koeficijent maskuliniteta po starosnim grupama - Bosna i Hercegovina, 2015. god. (vrijednosti u procentima)

Nakon 35. godine starosti broj muškaraca na 100 žena evidentno opada: minimalna vrijednost se vidi nakon 80 godine starosti. Među najstarijim grupama, na svakih 100 žena dolazi svega 60 muškaraca. Ova razlika u spolovima je vidljiva i na teritorijalnom nivou, a rezultat je progresivnog starenja stanovništva i dužeg očekivanog životnog vijeka žena. (Tabela 2.3)

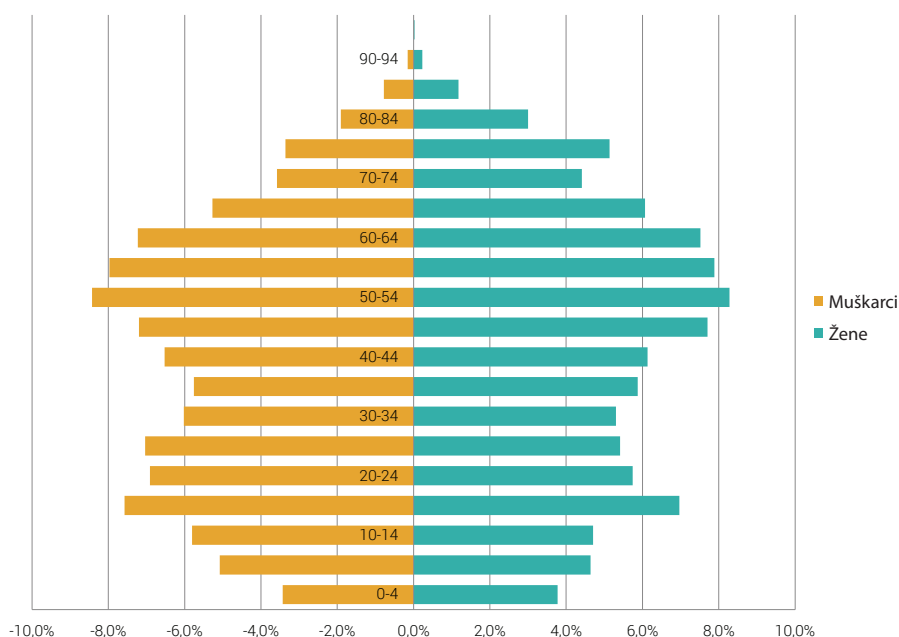
Tabela 2.3. Koefficient maskuliniteta po starosnim grupama i geografskom području, 2015. god.
(vrijednosti u procentima)

Starosna grupa	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
0-5	91,1	90,1	(89,3)	90,7
6-17	110,1	94,3	89,7	105,1
18-34	111,1	118,8	120,4	113,7
35-64	92,0	96,7	94,0	93,6
>=65	69,9	71,7	72,3	70,7
Ukupno	94,2	94,2	93,8	94,2

Struktura stanovništva po godinama starosti posebno je interesantna, jer različite pojave kao što su, recimo, reprodukcija, mortalitet i migracije uveliko zavise od životnog ciklusa. Generalno posmatrano, slabije stope rađanja i veće stope smrtnosti određuju staru populaciju, kao i prilično dugo prosječno očekivano trajanje života. Suprotno ovome, populaciju sa značajnim stopama rađanja i nižom stopom smrtnosti karakteriše mlada starosna struktura i kraće prosječno očekivano trajanje života.

Najbolja ilustracija starosti stanovništva na određenom geografskom području je njena starosna piramida. Ona je u direktnoj vezi sa fertilitetom, mortalitetom i migracionim kretanjima.

Iz grafikona 2.3 se može vidjeti da je baza piramide sužena, što ukazuje na malo učešće stanovništva u starosnoj grupi od 0-4, a to je korespondentno sa padom nataliteta. Kada se sagleda starosna piramida, vidi se njen nepravilan oblik, a razlog se ogleda u nepravilnom trendu rađanja, umiranja, migracionih tokova, kao i spoljnih utjecaja.

Grafikon 2.3. Stanovništvo po starosnim grupama i spolu, 2015. godina
(vrijednosti u procentima)

Pored starosne piramide, moguće je izračunati indikatore, kao što su prosječna starost i medijana starosti koji, kao što znamo, rastu kao funkcija stope starenja stanovništva.

Prosječna starost stanovništva u Bosni i Hercegovini je 41,9 godina. Muškarci su u prosjeku mlađi od žena: prosječna starost je 40,5 i 43,3 godina, respektivno. (Tabela 2.4)

Tabela 2.4. Stanovništvo po spolu i starosnim grupama po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Starosna grupa	Geografsko područje					
	Federacija BiH		Ukupno	Republika Srpska		Ukupno
	Spol			Spol		
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene		
0-5	4,7	4,8	4,8	4,1	4,3	4,2
6-17	15,2	13	14,1	10,5	10,5	10,5
18-34	23,6	20	21,8	23,8	18,9	21,3
35-64	43,2	44,2	43,7	43	41,8	42,4
>=65	13,3	17,9	15,6	18,6	24,5	21,6
Prosječna starost (godine)	39,2	42,2	40,7	43	45,7	44,4
Medijana starosti (godine)	40	44	42	44	49	47
Ukupno (=100%)	942.810	1.000.703	1.943.513	478.278	507.576	985.854

Starosna grupa	Brčko distrikt BiH		Ukupno	Bosna i Hercegovina		Ukupno
	Spol			Spol		
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene		
	0-5	(4,9)	(5,1)	5,0	4,5	4,7
6-17	15,2	15,9	15,5	13,7	12,3	12,9
18-34	23,3	18,1	20,6	23,7	19,6	21,6
35-64	42,2	42,1	42,1	43,1	43,4	43,3
>=65	14,5	18,8	16,7	15	20,1	17,6
Prosječna starost (godine)	39,8	41,7	40,8	40,5	43,3	41,9
Medijana starosti (godine)	40	43	42	41	45	44
Ukupno (=100%)	32.060	34.176	66.236	1.453.148	1.542.455	2.995.603

Razlika u spolovima se povećava ako se uzme u obzir medijana starosti: 50% muške populacije je mlađe od 41 godinu, u odnosu na 45 godina kod ženske populacije. Prosječna starost je manja od medijane, što govori da je distribucija stanovništva po starosnim grupama asimetrična na lijevu stranu i u odnosu na više starosne grupe, i tako pokazuje populaciju koja je po strukturi mlađa.

Najveći broj stanovnika u Bosni i Hercegovini nalazi se u starosnoj grupi između 35 i 64 godine (43,3%).

Stanovništvo je u prosjeku mlađe u Federaciji BiH, sa prosjekom starosti od 40,7 godina, dok je starija populacija u Republici Srpskoj (44,4 godine).

Mlađa populacija (do 18 godina) čini 17,5% ukupnog stanovništva. Djeca u predškolskoj dobi (ispod 6 godina) čine 4,6% ukupnog stanovništva. Brčko distrikt BiH ima veći broj mlađe populacije (20,5%), dok je ovaj procenat najniži u Republici Srpskoj (14,7%).

Starija populacija (pojedinci sa 65 godina i više) učestvuju sa 17,6% u stanovništvu. Procenat žena preko 65 godina je 20,1%, a muškaraca 15,0%. Procenat starije populacije značajno se razlikuje po geografskom području. Posmatrano po geografskim područjima najviše starijih osoba živi u Republici Srpskoj (21,6%) gdje je jedna od četiri žene starija od 65 godina, a najmanje u Federaciji BiH (15,6% stanovništva).

Strukturni indikatori stanovništva pokazuju da je Republika Srpska geografsko područje sa najstarijom populacijom: omjer starijih prema broju djece, tj. omjer između broja osoba starih 65 godina i više i onih mlađih od 6 godina je najveća u Republici Srpskoj (5,1). Sa druge strane, Federacija BiH je geografsko područje sa najmlađom starosnom strukturom. (Tabele 2.5 i 2.6)

Stopa zavisnosti, tj. procentualni omjer neaktivne (osobe mlađe od 15 godina i one sa 65 godina i više) i aktivne populacije (između 15 i 64 godine) u Bosni i Hercegovini je 45,6%, što znači da na svakih 100 aktivnih dolazi 46 neaktivnih osoba. Ovaj omjer iznosi skoro 50% u Republici Srpskoj, što je rezultat većeg broja starijeg stanovništva u Republici Srpskoj (Tabela 2.5).

Bosnu i Hercegovinu karakteriše nizak fertilitet. Omjer djeteta-žena je mjera fertiliteta, iako neprecizna, i dobijena je iz procentualnog omjera broja djece 0-4 prema broju žena u starosnoj grupi između 15 i 49 godina, i pokazuje da 16 djece mlađe od 5 godina dolazi na svakih 100 žena dobi između 15 i 49 godina.

Specifična stopa fertiliteta u Federaciji BiH (16,2%) je skoro ista kao i u Republici Srpskoj (16,0%) (Tabela 2.5).

Tabela 2.5. Strukturni indikatori stanovništva po geografskom području, 2015. god.

Geografsko područje	Omjer djece (1)	Starije osobe		Stopa starenja (3)	Stopa zavisnosti (4)
		u odnosu na djecu (2)			
Federacija BiH	16,2	3,3	106,3	43,5	
Republika Srpska	16,0	5,1	186,5	49,8	
Brčko distrikt BiH	(20,0)	3,3	107,3	47,5	
Bosna i Hercegovina	16,2	3,8	128,7	45,6	

1 Procentualni omjer broja djece (0 - 4 godine) prema broju žena u fertilnoj dobi (15-49).

2 Omjer broja osoba sa 65 godina i više i broja djece ispod 6 godina.

3 Procentualni omjer stanovništva od 65 godina i više i stanovništva od 0-14.

4 Procentualni omjer stanovništva od 0-14 i preko 65 prema stanovništvu starosne grupe od 15-64 (radno sposobno stanovništvo).

Tabela 2.6. Strukturni indikatori stanovništva po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Geografsko područje	Stanovništvo <5 (%)	Stanovništvo 5-14 (%)	Stanovništvo 15-64 (%)	Stanovništvo 65-74 (%)	Stanovništvo 75-84 (%)	Stanovništvo >=85 (%)	Ukupno stanovništvo (=100%)
Federacija BiH	3,8	10,9	69,7	8,6	6,0	1,0	2.213.783
Republika Srpska	3,3	8,3	66,8	11,9	8,1	1,6	1.166.173
Brčko distrikt BiH	(4,5)	11,1	67,8	9,3	6,7	:	67.200
Bosna i Hercegovina	3,6	10,1	68,7	9,7	6,7	1,2	2.995.603

Stanovništvo starosti 85 i više godina, čini 1,2% ukupne populacije u Bosni i Hercegovini. Teritorijalne razlike su evidentne i u ovoj populaciji gdje Republika Srpska bilježi veći broj te populacije u odnosu na Federaciju BiH (1,6% u odnosu na 1,0%, respektivno). (Tabela 2.6)

Posmatrajući po spolu, muškarci su imali učešće od 37,9%, dok je ženska populacija bila mnogobrojnija i činila je 62,1% stanovnika ove starosne grupe. (Tabela 2.7)

Tabela 2.7. Strukturalni indikatori stanovništva po geografskom području i spolu, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Geografsko područje	Stanovništvo >=75 (=100%)	Muškarci >=75 (%)	Žene >=75 (%)	Stanovništvo >=85 (=100%)	Muškarci >=85 (%)	Žene >=85 (%)
Federacija BiH	136 800	37,1	62,9	19265	(35,2)	64,8
Republika Srpska	96.085	38,9	61,1	16054	(41,8)	58,2
Brčko distrikt BiH	4.868	(36,7)	63,3	:	-	:
Bosna i Hercegovina	237.752	37,8	62,2	35764	37,9	62,1

U populaciji preko 15 godina, 58,5% osoba je oženjeno/udato ili živi zajedno sa partnerom. (Tabela 2.8). Više od 25% je neoženjeno/neudato, ali primjećuju se značajne razlike po spolovima: među muškarcima ova vrijednost je 32,4%, što je dosta više nego među ženama (20,9%).

Razlika u spolovima je najočiglednija u starosnim grupama između 25 i 34 godine, gdje je procenat neoženjenih muškaraca skoro duplo veći u odnosu na procenat neudatih žena (62,9% i 34,8%, respektivno).

Tabela 2.8. Populacija od 15 i više godina po spolu, bračnom statusu i starosnim grupama, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Spol	Starosna grupa	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neoženjen/ neudata	Oženjen/udata ili žive zajedno u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Muškarci	15-24	96,4	3,4	:	:	210.425
	25-34	62,9	35,8	:	:	189.754
	35-64	12,2	82,5	3,2	2,1	626.348
	>=65	(2,3)	74,6	(1,7)	21,3	218.674
	Ukupno >=15	32,4	60,6	2,1	4,8	1.245.201
Žene	15-24	89,5	9,8	:	:	196.041
	25-34	34,8	61,7	(3,1)	:	165.299
	35-64	5,3	77,9	4,6	12,1	669.395
	>=65	(3,8)	37,0	(2,1)	57,2	309.345
	Ukupno >=15	20,9	56,5	3,3	19,3	1.340.080

nastavak

Spol	Starosna grupa	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neoženjen/neudata	Oženjen/udata ili žive zajedno u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Ukupno	15-24	93,1	6,5	:	:	406.465
	25-34	49,8	47,8	2,1	:	355.053
	35-64	8,6	80,2	3,9	7,3	1.295.743
	>=65	3,2	52,6	1,9	42,3	528.019
	Stanovništvo >=15	26,5	58,5	2,7	12,3	2.585.280

Najviše neoženjenih/neudatih osoba su mladi iz starosne grupe od 15 do 24 godine (93,1%), a samo 6,5% njih je oženjenih/udatih ili živi sa partnerom. Sa druge strane, najviše oženjenih/udatih ili koji žive sa partnerom su u grupi od 35 do 64 godine (80,2%), dok je kod populacije starosne grupe od 25 do 34 godine ta vrijednost 47,8%.

Broj razvedenih osoba je veći kod populacije od 35-64 godina (3,9%), dok taj procenat kod osoba starijih od 65 godina iznosi 1,9%.

Socio-ekonomska slika zemlje može se dopuniti analizom nivoa obrazovanja stanovništva, što opet, zavisi od starosne strukture.

Sljedeći indikatori obrazovanja pokazuju stanovništvo prema starosnim grupama i spolu. U stvari, svaki pojedinačni indikator izračunat je po starosti populacije koja odgovara ili je iznad minimuma potrebne starosne dobi za sticanje stepena obrazovanja.

Tabela 2.9. Indikatori dobi i nivoa obrazovanja po spolu i geografskom području, 2015. god. (vrijednosti u procentima)

Dob i nivo obrazovanja	Geografsko područje											
	Federacija BiH			Republika Srpska			Brčko distrikt BiH			Bosna i Hercegovina		
	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno
Osobe od 16 i više godina bez stepena obrazovanja	1,0	8,5	5,4	2,1	9,9	6,2	:	(8,1)	5,1	2,0	9,0	5,7
Osobe od 65 i više godina bez stepena obrazovanja	6,2	29,5	19,9	(6,4)	30,1	20,2	:	(26,3)	(17,7)	6,3	29,7	20,0
Osobe od 75 i više godina bez stepena obrazovanja	(8,2)	41,0	28,9	(12,2)	48,5	34,4	:	:	(23,7)	10,0	43,8	31,0
Osobe od 23 i više godina sa najvišim stepenom obrazovanja (a)	9,6	9,5	9,5	8,6	8,9	8,7	(6,9)	(6,1)	6,5	9,2	9,2	9,2

(a) Stepenn obrazovanja = 'fakultet, akademija ili specijalizacija, zvanje magistra ili doktora'.

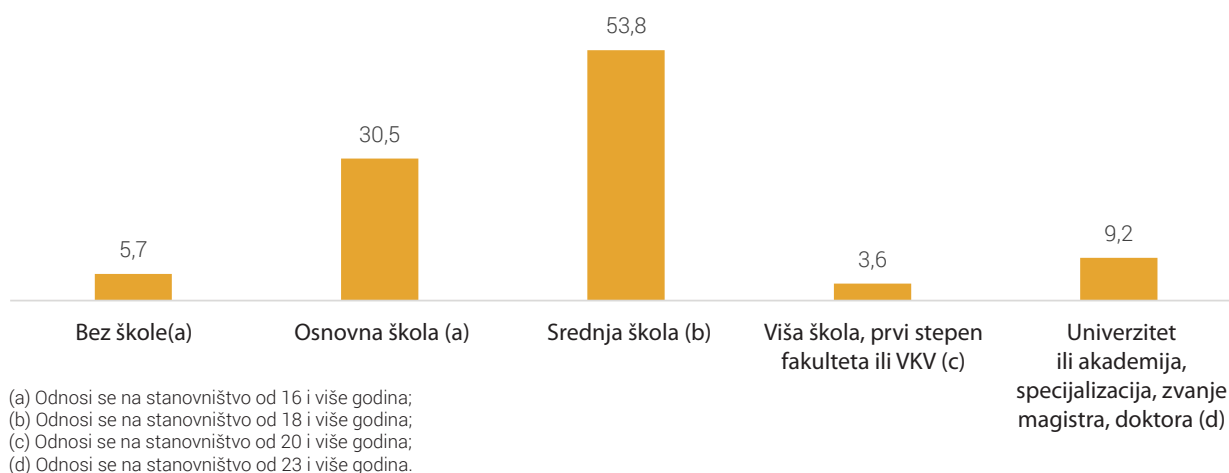
Sa starošću se povećava i broj osoba bez stepena obrazovanja. Ako je prosječna vrijednost 5,7% kod osoba od 16 godina i više, ona dostiže skoro 1/5 kod osoba preko 65 godina i ide do 31,0% kod osoba starijih od 75 godina. (Tabela 2.9)

Iz analize po geografskim područjima se vidi da Republika Srpska ima najveći procenat osoba od 16 godina i više bez stepena obrazovanja i to 6,2%, zatim Federacija BiH 5,4%, a najmanji procenat je u Brčko distriktu BiH i to 5,1%.

Republika Srpska je područje sa najvećim brojem starijih osoba (65 i više godina) bez stepena obrazovanja (20,2%), dok taj procenat u Federaciji BiH iznosi 19,9%.

Procenat žena bez obrazovanja je više od četiri puta veći nego kod muškaraca: 9,0% žena od 16 godina i više nema obrazovanja, nasuprot muškarcima kojih je 2,0% bez obrazovanja. Ta razlika je izražena i kod žena u starijoj dobi: nakon 64 godine procenat neobrazovanih osoba je 6,3% kada su u pitanju muškarci i 29,7% kada su u pitanju žene. Dalje, među ženama starosti preko 74 godine njih (43,8%) nema nikakav stepen obrazovanja. Kada su u pitanju muškarci, vrijednost je daleko manja, 10,0%.

Grafikon 2.4. Stanovništvo po stepenu obrazovanja, 2015. god.
(struktura u procentima)

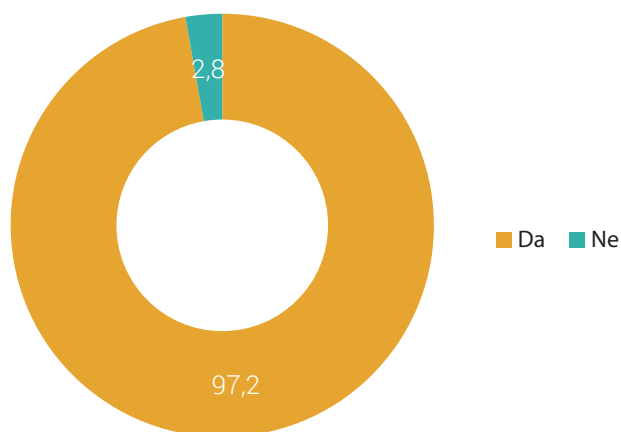

Završenu osnovnu školu ima 30,5% osoba sa 16 godina i više, dok 53,8% osoba sa 18 godina i više imaju diplomu srednje škole.

Što se tiče viših nivoa obrazovanja, 3,6% osoba od 20 godina i više ima višu školu-prvi stepen fakulteta ili VKV; dok 9,2% stanovništva starosti najmanje 23 godine ima fakultetsku diplomu.

U BiH 97,2% stanovništva je pismeno, odnosno znaju čitati i pisati (Grafikon 2.5).

Grafikon 2.5. Da li znate čitati i pisati? 2015. god.
(struktura u procentima)

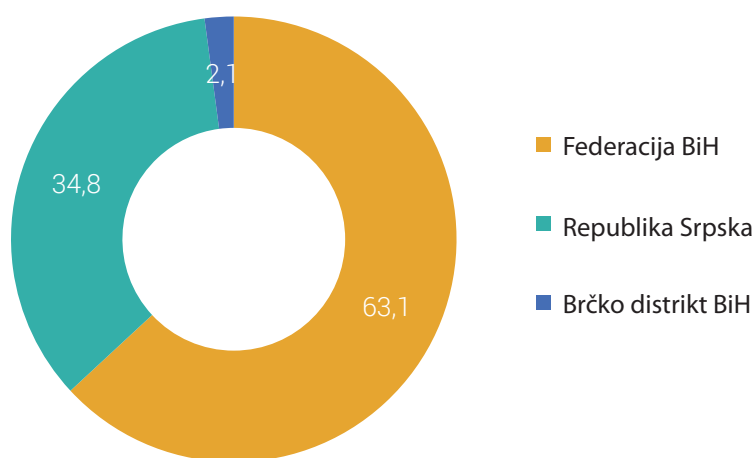

2.2. Domaćinstva

U Bosni i Hercegovini u 2015. godini živi 1.033.452 domaćinstava, sa prosječnom veličinom domaćinstva od 2,90 članova. Više od pola domaćinstava (56,6%), živi u naseljima tipa „ostalo“, gdje su u prosjeku domaćinstva i veća (sa 3,01 člana u odnosu na 2,76 u gradskim domaćinstvima). (Tabele 2.10 i 2.11)

U Federaciji BiH živi 63,1% domaćinstava, 34,8% u Republici Srpskoj i 2,1% u Brčko distriktu BiH. (Grafikon 2.6) Što se tiče veličine domaćinstava, u prosjeku domaćinstva koja žive u Brčko distriktu BiH imaju nešto veći broj članova u odnosu na Federaciju BiH i Republiku Srpsku.

Grafikon 2.6. Domaćinstva po geografskom području, 2015. god.
(apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

U Republici Srpskoj, 61,1% domaćinstava živi u naseljima tipa „ostalo“, u Federaciji BiH 54,3% i Brčko distriktu BiH 51%.

Tabela 2.10. Domaćinstva po tipu naselja i geografskom području, 2015. god.
(struktura u procentima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Gradsko	45,7	38,9	49,0	43,4
Ostalo	54,3	61,1	51,0	56,6
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

Prosječna veličina domaćinstva u Federaciji BiH je 2,75 u gradskim naseljima i 3,17 u naseljima tipa „ostalo“, u Republici Srpskoj nema razlike u prosječnoj veličini domaćinstava između gradskih i naselja tipa "ostalo", dok je u Brčko distriktu BiH prosječna veličina domaćinstva 2,96 članova u gradskim naseljima, a 3,13 članova u naseljima tipa „ostalo“. (Tabela 2.11)

Analiza veličine domaćinstava pokazuje da više od 1/3 domaćinstava (34,5%) ima bar 4 člana, a od čega 14,8% čine domaćinstva sa pet ili više članova. Domaćinstva sa 4 ili više članova su, uglavnom, ona koja čine bračni parovi sa dvoje ili više djece, što predstavlja 1/5 ukupnih domaćinstava (21,3%). (Tabela 2.12) Bračni parovi sa troje ili više djece (5,3% od ukupnog broja domaćinstava) predstavljaju više od 1/3 domaćinstava sa pet ili više članova (35,7%).

Tabela 2.11. Veličina domaćinstava po geografskom području i prosječan broj članova po tipu naselja i geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Veličina domaćinstva	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
1 član	17,7	26,4	17,6	20,7
2 člana	26,4	27,8	27,4	26,9
3 člana	19,7	14,5	17,1	17,9
4 člana	21,4	16,6	20,7	19,7
5 i više članova	14,8	14,5	17,1	14,8
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452
Prosječan broj članova				
Gradsko	2,75	2,75	2,96	2,76
Ostalo	3,17	2,74	3,13	3,01
Ukupno	2,98	2,74	3,04	2,90

Modalitet „drugi tipovi“ karakteriše 16,9% domaćinstava u Bosni i Hercegovini, a oko 9 % njih čine bračni parovi sa djecom koji žive sa drugim srodnicima/roditeljima, 3,6% čine samohrani roditelji sa drugim srodnicima i 4,7% domaćinstava se nalazi u grupi ostalo.

Tabela 2.12. Tip domaćinstva po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i i struktura u procentima)

Tip domaćinstva	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Samačka < 65 godina	6,2	9,4	(6,7)	7,3
Samačka >=65 godina	11,5	17,0	10,9	13,4
Bračni par bez djece < 65 godina	10,0	8,8	(9,2)	9,6
Bračni par bez djece >=65 godina	9,4	12,1	12,9	10,4
Bračni par sa 1 djetetom	15,1	10,7	14	13,5
Bračni par sa 2 djeteta	17,4	13,5	16,1	16,0
Bračni par sa 3 i više djece	6,0	3,9	(6,2)	5,3
Samohrani roditelji	8,1	6,7	(6,2)	7,6
Drugi tipovi	16,4	17,8	17,8	16,9
Samohrani roditelji + drugi srodnici	3,9	3,1	:	3,6
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	4,9	5,6	(7,3)	5,2
Bračni par sa djecom + roditelji	3,6	3,3	:	3,4
Ostalo	4,1	5,9	:	4,7
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

Bračni parovi sa dvoje djece (16,0%), i bračni parovi sa jednim djetetom (13,5%), predstavljaju dosta zastupljene tipove domaćinstava.

Osobe koje žive same predstavljaju 20,7% ukupnih domaćinstava. U ovoj grupi, starije osobe (65 godina i više) predstavljaju 64,7% od ukupnog broja samaca, i pretežno su to žene: od 100 lica starosti 65 godina i više koja žive sama 76 su žene. (Tabele 2.12 i 2.13)

Tabela 2.13. Samohrani roditelji sa djecom i starije osobe koje žive same po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

Geografsko područje	Samohrani roditelji			Starije osobe koje žive same		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
Federacija BiH	(12,8)	87,2	53.079	22,1	77,9	74.966
Republika Srpska	(18,1)	81,9	24.202	26,2	73,8	61.223
Brčko distrikt BiH	:	(84,5)	(1338)	:	(78,6)	2.308
Bosna i Hercegovina	14,4	85,6	78.619	23,9	76,1	138.569

Kada se posmatraju samohrani roditelji i starije osobe koje žive same, nema značajnih razlika između geografskih područja. Međutim, spolne razlike su očigledne. Tako se vidi da su preko 85,0% samohranih roditelja u stvari samohrane majke. Slična je situacija, kako je već navedeno i kod starijih osoba gdje su pretežno žene te koje žive same (68,7%).

3. UČEŠĆE DOMAĆINSTAVA NA TRŽIŠTU RADA

Analiza učešća domaćinstava na tržištu rada urađena je na osnovu informacija o domaćinstvima, odnosno nosiocima domaćinstava, koje imaju veliki značaj za analizu izdataka za potrošnju.

Karakteristike nosioca domaćinstva u smislu zaposlenosti su one koje uglavnom utječu na kupovnu moć domaćinstva, na nivo izdataka za potrošnju, pa prema tome i na životni standard članova domaćinstva. Nosioc domaćinstva je osoba koju je domaćinstvo odredilo kao najznačajniju osobu u domaćinstvu, osoba koja donosi odluke u domaćinstvu i koju kao takvu priznaju drugi članovi domaćinstva.

Stoga se karakteristike nosioca domaćinstva mogu smatrati zamjenskim socio-ekonomskim karakteristikama kompletnog domaćinstva.

Kao što je već spomenuto u Poglavlju 2, prosječna veličina domaćinstva u Bosni i Hercegovini je 2,90 članova; prosječan broj osoba od 15 godina i više je 2,50, a osobe koja spadaju u radnu snagu je 1,20. (Grafikon 3.1) U prosjeku, svako domaćinstvo u BiH ima jednu zaposlenu osobu (0,84).

Grafikon 3.1. Prosječan broj: osobe, osobe od 15 godina i više, osobe koje spadaju u radnu snagu i zaposlene osobe, u domaćinstvu, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

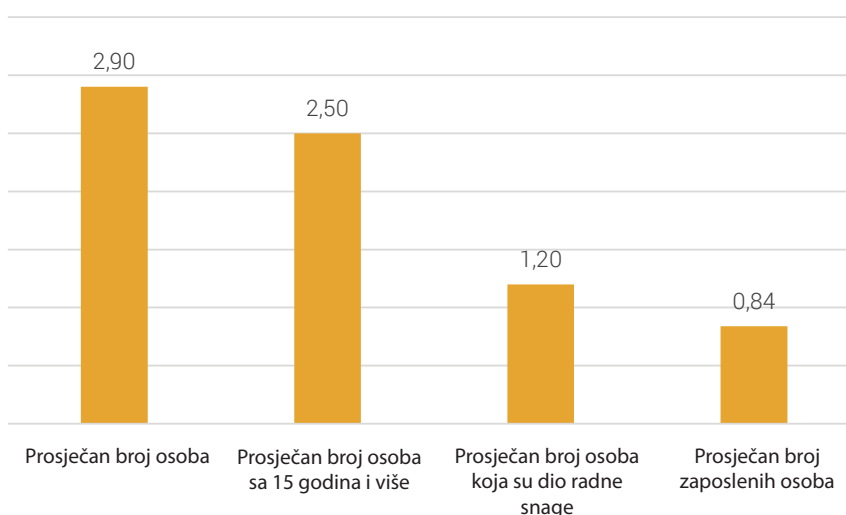

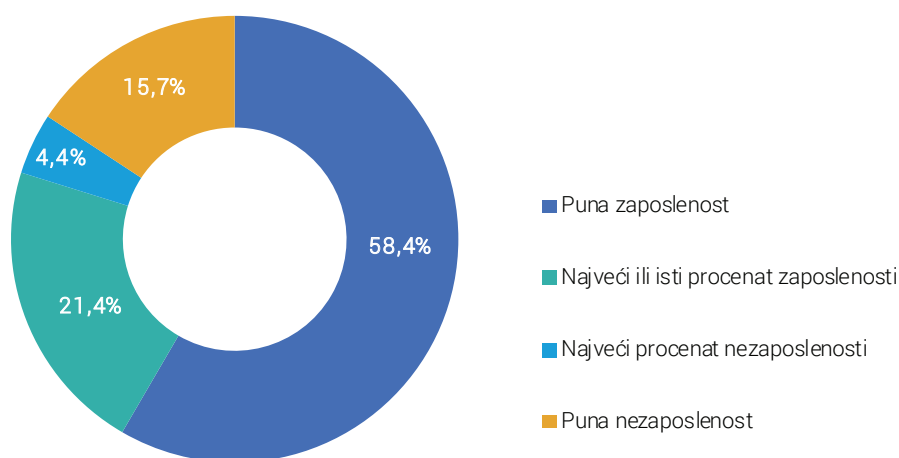
Tabela 3.1. Prosječan broj: osobe, osobe od 15 godina i više, osobe koje spadaju u radnu snagu, zaposlene, osobe koje traže zaposlenje, osobe koje ne spadaju u radnu snagu, penzionere i osobe sa drugim statusom, u domaćinstvu, po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Broja osoba	2,98	2,74	3,04	2,90
Broj osoba od 15 godina i više	2,54	2,42	2,57	2,50
Broj osoba koje spadaju u radnu snagu	1,21	1,20	1,14	1,20
Broj zaposlenih osoba	0,85	0,82	0,75	0,84
Broj osoba koje traže zaposlenje	0,35	0,38	0,40	0,36
Broj osoba koje ne spadaju u radnu snagu	1,34	1,23	1,43	1,30
Broj penzionera	0,45	0,47	0,39	0,46
Broj osoba sa drugim statusom	0,88	0,76	1,03	0,84

Geografske razlike pokazuju da je Brčko distrikt BiH sa najvećom prosječnom veličinom domaćinstva, najvećim prosječnim brojem osoba od 15 godina i više. U Brčko distriktu BiH najveće vrijednosti imaju broj osoba koje ne spadaju u radnu snagu, te broj osoba sa drugim statusom. (Tabela 3.1)

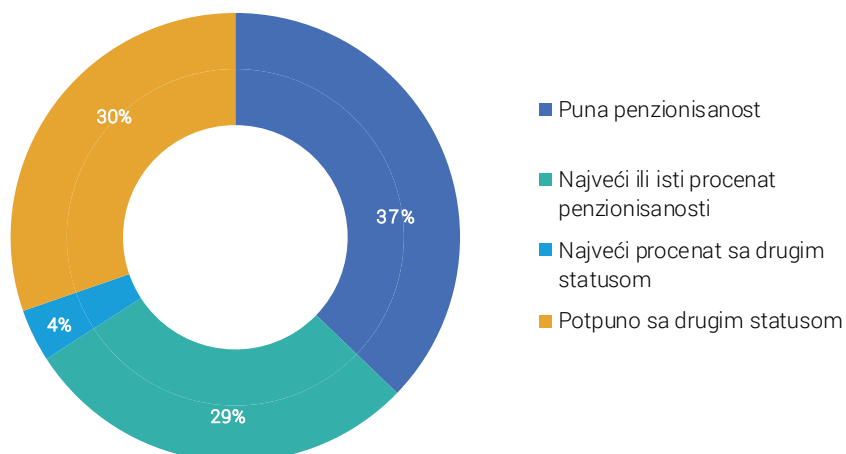
Ukupan broj domaćinstava sa članovima koji spadaju u radnu snagu je 685.927. Ako su svi članovi domaćinstva koji ulaze u radnu snagu zaposleni kažemo da je to „puna zaposlenost“. Sa takvim statusom ima 58,4% domaćinstava. Suprotno od njih su domaćinstva koja imaju bar jednog člana koji spada u radnu snagu, ali nemaju niti jednog zaposlenog. To su domaćinstva sa „punom nezaposlenošću“ i njih je 15,7%. (Grafikon 3.2)

Grafikon 3.2. Domaćinstva sa članovima koji spadaju u radnu snagu, 2015. god.
(struktura u procentima)

Ukupan broj domaćinstava sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu je 347.525. (Grafikon 3.3). Više od 1/3 tih domaćinstava spada u „punu penzionisanost“, što znači da su svi članovi u tim domaćinstvima penzioneri, dok u 30,3% domaćinstava svi članovi imaju drugi status (studenti, nesposobni za rad i dr.).

Grafikon 3.3. Domaćinstva sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu, 2015. god.
(struktura u procentima)

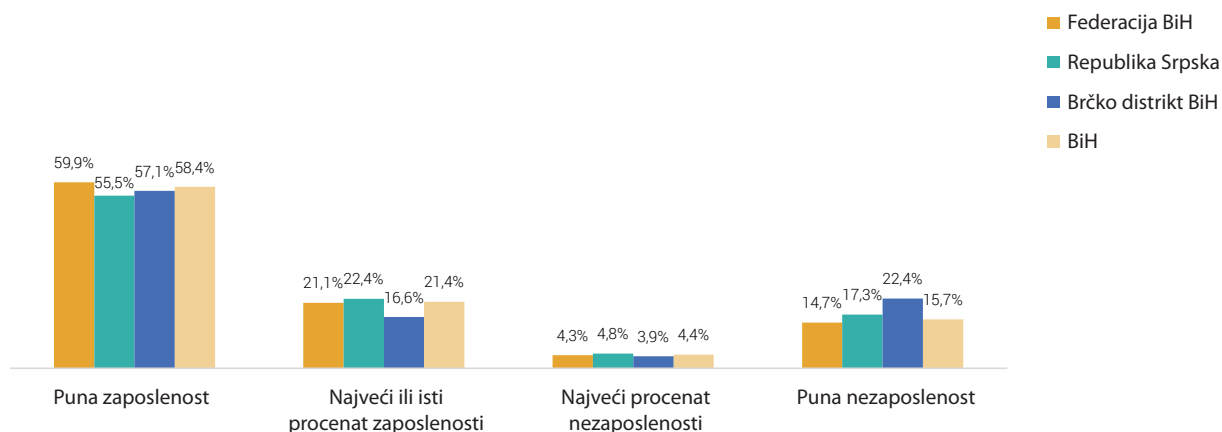
Posmatrajući sva domaćinstva (1.033.452), 66,4% ih je sa bar jednim članom koji pripada radnoj snazi. (Tabela 3.2) U Federaciji BiH 67,9% domaćinstava ima bar jednog člana koji spada u radnu snagu, dok u BiH preko 30% domaćinstava nema niti jednog člana koji spada u radnu snagu. Domaćinstva sa „punim zaposlenjem“ čine 38,8% ukupnih domaćinstava.

Tabela 3.2. Domaćinstva po učešću na tržištu rada prema geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u procentima)

	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Domaćinstva u radnoj snazi (bar jedan član spada u radnu snagu):	67,9	63,3	69,5	66,4
- Puna zaposlenost	40,7	35,2	39,7	38,8
- Najveći ili isti procenat zaposlenosti	14,3	14,2	11,5	14,2
- Najveći procenat nezaposlenosti	2,9	3,0	:	2,9
- Puna nezaposlenost	10,0	10,9	15,6	10,4
Domaćinstva van radne snage (niti jedan član ne spada u radnu snagu)	32,1	36,7	30,5	33,6
- Puna penzionisanost	11,1	15,2	(10,4)	12,5
- Najveći ili isti procenat penzionisanosti	10,0	9,0	(8,5)	9,6
- Najveći procenat sa drugim statusom	1,5	(1,0)	:	1,3
- Potpuno sa drugim statusom	9,5	11,5	(10,4)	10,2
Ukupno - domaćinstava (=100%)	652129	359567	21755	1033452

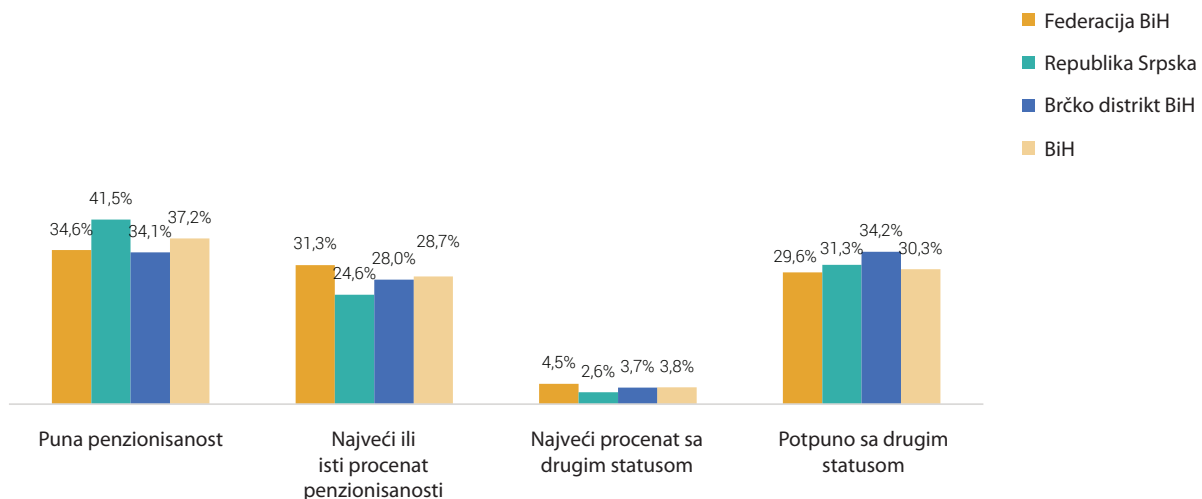
Ako se posmatraju domaćinstva koja spadaju u radnu snagu, Federacija BiH pokazuje najveći procenat pune zaposlenosti.(Grafikon 3.4)

Grafikon 3.4. Domaćinstva sa članovima koji spadaju u radnu snagu prema geografskom području, 2015. god. (struktura u procentima)

Posmatrajući samo domaćinstava van radne snage, vidi se da su u 41,5% domaćinstava u Republici Srpskoj svi članovi u penziji, a u Brčko distriktu BiH 34,2% domaćinstava svi članovi imaju neki drugi status (studenti, nesposobni za rad i dr.). (Grafikon 3.5) U Federaciji BiH 31,3% domaćinstava van radne snage ima najveći ili isti procenat penzionera.

Grafikon 3.5. Domaćinstava sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu prema geografskom području, 2015. g. (struktura u procentima)

Veliki broj domaćinstava u BiH (61,2%) ima nosilaca domaćinstva starosti između 35 i 64 godine, dok je 33,9% nosilaca domaćinstva starosti preko 64 godine. Četiri od deset nosilaca domaćinstva su zaposleni (39,9%), dok je više od 1/3 nosilaca u penziji. Više od 3/4 domaćinstava imaju nosioca koji je zaposlen ili u penziji. (Tabela 3.3)

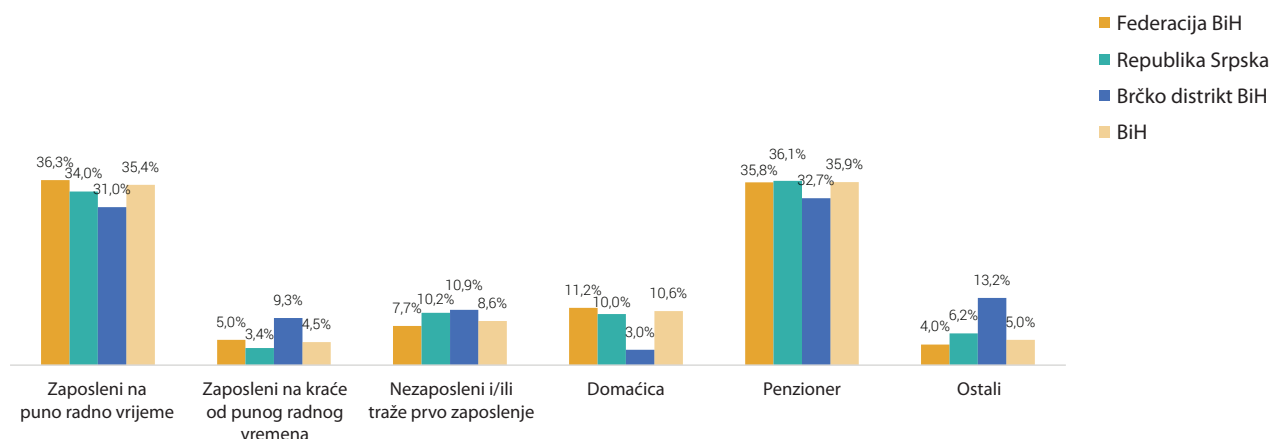
Procenti nosilaca domaćinstva se razlikuju po starosnim grupama. U grupi preko 65 godina 69,3% su penzioneri, dok je 80,5% mladih nosilaca domaćinstva koji su zaposleni.

Tabela 3.3. Nosioци domaćinstava po statusu tekuće aktivnosti i starosnim grupama, 2015. god. (vrijednosti u hiljadama i struktura u procentima)

Starosna grupa	Статус текуће активности (носилац домаћинства)						
	Zaposleni na puno radno vrijeme	Zaposleni na manje od punog radnog vremena	Nezaposleni ili traže prvi posao	Domaćice	Penzioneri	Ostalo	Ukupno
15-34	10,1	(8,5)	(7,8)	:	-	:	4,9
35-64	87,5	85,8	91,6	41,9	34,6	32,5	61,2
>=65	2,4	(5,6)	:	57,7	65,4	62,5	33,9
Ukupno (=100%)	366	47	89	110	371	51	1.033
Starosna grupa	Zaposleni na puno radno vrijeme	Zaposleni na manje od punog radnog vremena	Nezaposleni ili traže prvi posao	Domaćice	Penzioneri	Ostalo	Ukupno (=100%)
15-34	72,7	(7,8)	13,6	:	-	(5,1)	51
35-64	50,5	6,3	12,9	7,3	20,3	2,6	632
>=65	2,5	(0,7)	:	18,1	69,3	9,2	350
Ukupno	35,4	4,5	8,6	10,6	35,9	5,0	1.033

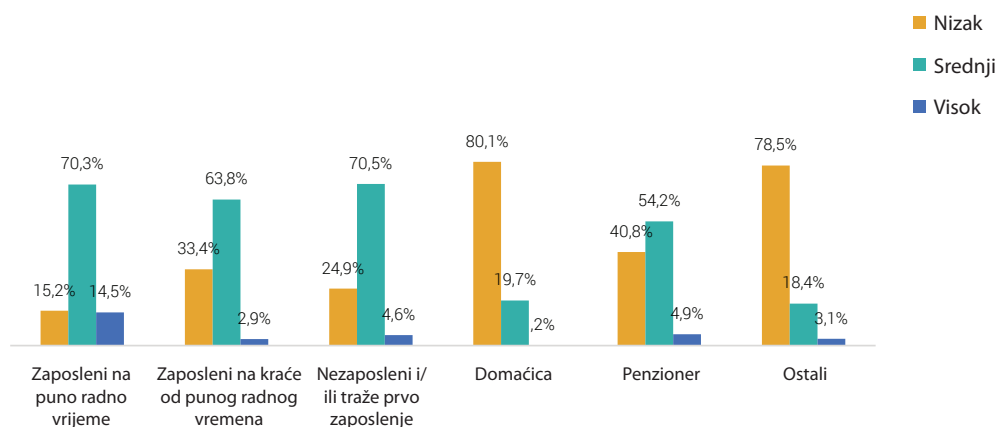
Ukoliko se posmatraju nosioci domaćinstava prema statusu tekuće aktivnosti i geografskom području, vidi se da je najviše zaposlenih nosilaca domaćinstava u Federaciji BiH, ali da je u Brčko distriktu najviše njih zaposleno na kraće radno vrijeme (9,3%). U Republici Srpskoj je najveće učešće nosilaca koji su penzioneri (36,1%). Brčko distrikt BiH ima najveći procenat nezaposlenih nosilaca (10,9%). (Grafikon 3.6)

Grafikon 3.6. Nosioci domaćinstava po statusu tekuće aktivnosti i geografskom području, 2015. god. (struktura u procentima)

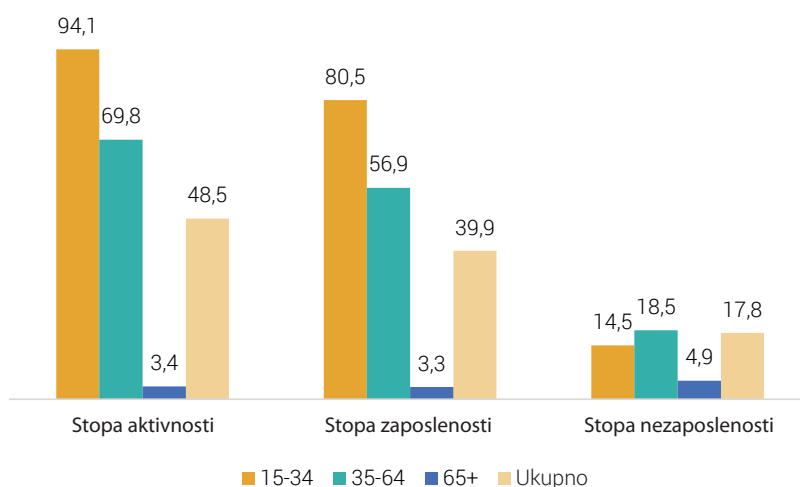
Govoreći o nosiocima domaćinstava, više od pola ih ima srednje obrazovanje, 36,1% su osobe sa niskim stepenom obrazovanja, dok visok stepen obrazovanja ima 7,6% nosilaca domaćinstava. Nizak nivo obrazovanja ima 80,1% domaćica i 78,5% osoba u kategoriji „ostalo“. Najviše zaposlenih, nezaposlenih i nosilaca penzionera ima srednji stepen obrazovanja. (Grafikon 3.7)

Grafikon 3.7. Nosioci domaćinstava po statusu tekuće aktivnosti i nivou obrazovanja, 2015. god. (struktura u procentima)

Za nosioce domaćinstava između 15 i 34 godine je veoma visoka stopa aktivnosti (94,1%), a to potvrđuje i podatak da su u ovoj starosnoj grupi skoro svi nosioci zaposleni ili traže zaposlenje (veoma je rijedak slučaj da mladi nosilac domaćinstava pripada kategoriji „domaćica“ ili kategoriji „ostalo“). Shodno tome, stopa zaposlenosti nosilaca domaćinstava između 15 i 34 godine je značajno visoka, 80,5%. (Grafikon 3.8)

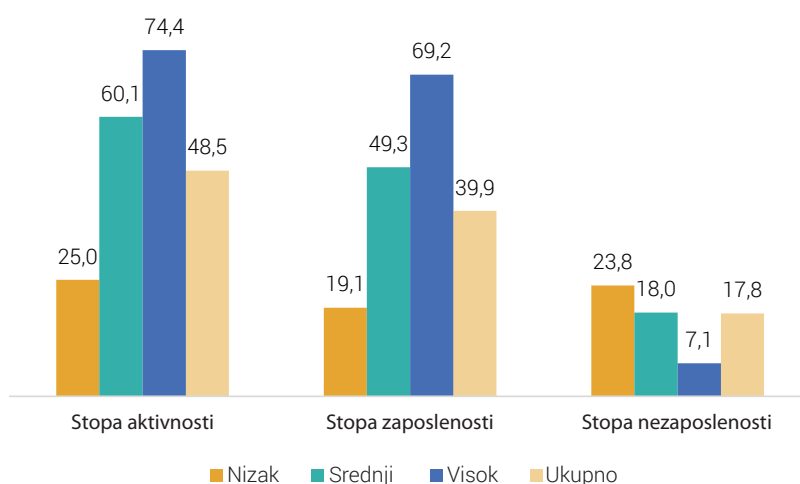
Grafikon 3.8. Stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti nosilaca domaćinstva po starosnim grupama, 2015. god. (vrijednosti u procentima)

Napomena: stope aktivnosti i zaposlenosti su omjeri broja aktivnih, odnosno zaposlenih (nosilaca domaćinstava) u ukupnoj populaciji nosilaca domaćinstava. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih (nosilaca domaćinstava) u populaciji nosilaca domaćinstava koji pripadaju radnoj snazi.

Najviše vrijednosti za stopu aktivnosti i stopu zaposlenosti zapažene su kod nosilaca domaćinstava sa visokim stepenom obrazovanja, dok im je vrijednost stope nezaposlenosti veoma niska (7,1%), više od tri puta niža od one koja je zapažena kod nosilaca domaćinstava sa niskim stepenom obrazovanja. (Grafikon 3.9)

Grafikon 3.9. Stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti za nosioce domaćinstva po stepenu obrazovanja, 2015. god. (vrijednosti u procentima)

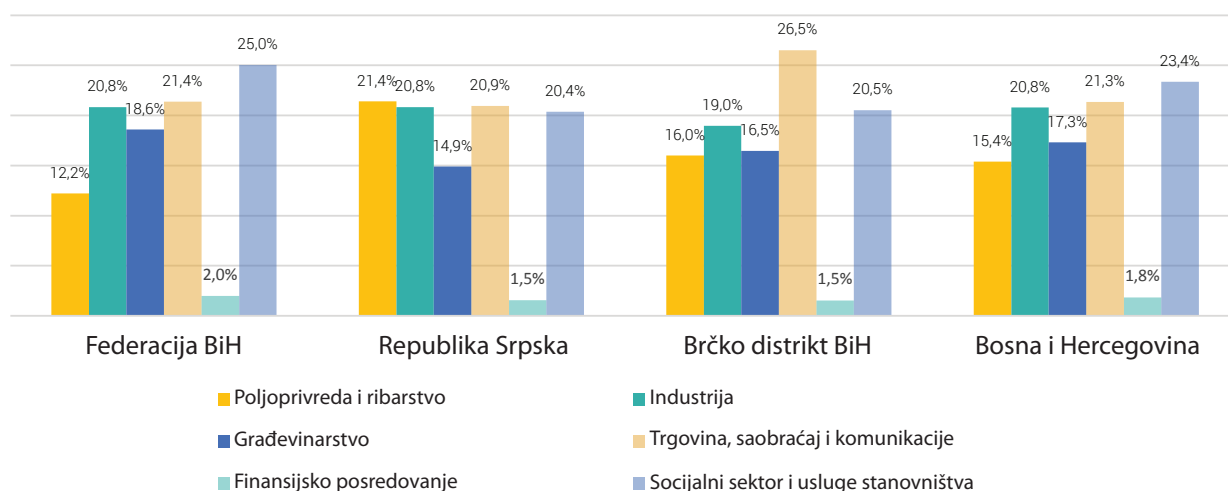

Napomena: stope aktivnosti i zaposlenosti su omjeri broja aktivnih, odnosno zaposlenih (nosilaca domaćinstava) u ukupnoj populaciji nosilaca domaćinstava. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih (nosilaca domaćinstava) u populaciji nosilaca domaćinstava koji pripadaju radnoj snazi.

Gotovo 1/4 nosilaca domaćinstva je zaposlena ili je bila zaposlena u socijalnom sektoru i uslugama stanovništvu; zatim slijedi trgovina, saobraćaj i komunikacije (21,3%), industrija (20,8%), građevinarstvo (17,3%) te poljoprivreda i ribarstvo (15,4%). Najmanji procenat nosilaca domaćinstva je u sektoru finansijskog posredovanja (1,8%). (Grafikon 3.10)

Republiku Srpsku karakteriše najveći procenat nosilaca domaćinstva koji su zaposleni ili su bili zaposleni u sektoru poljoprivrede i ribarstva (21,4%), dok je u Brčko distriktu BiH veoma visok procenat nosilaca domaćinstva u sektoru trgovine, saobraćaja i komunikacija (26,5%).

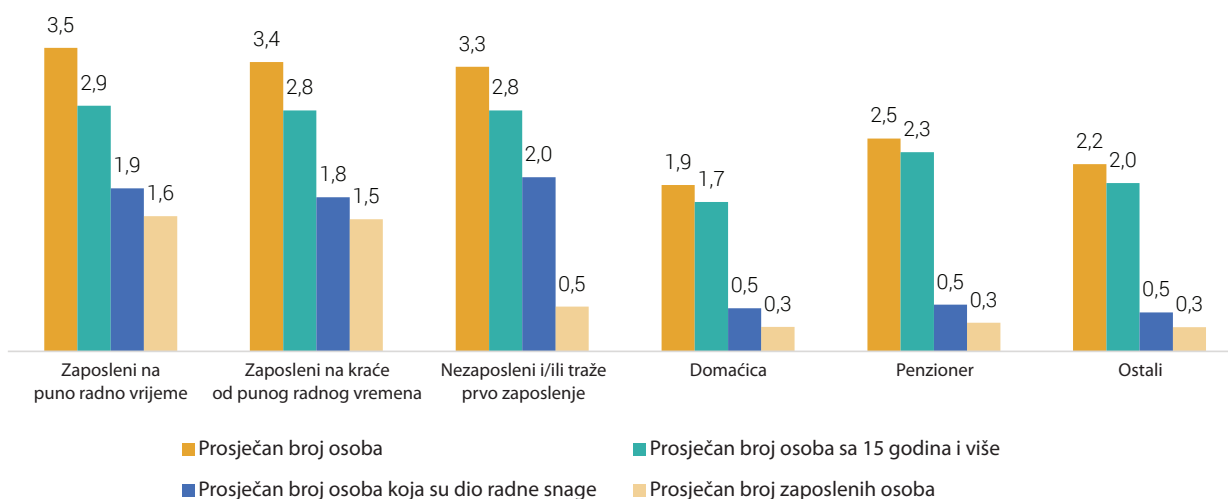
Grafikon 3.10. Nosioци domaćinstava po području djelatnosti i geografskom području, 2015. god. (struktura u procentima)

Životni standard domaćinstva, kao što je već spomenuto, veoma je povezan sa karakteristikama nosilaca domaćinstava. Iz tog razloga, ovo poglavlje se završava analizom učešća na tržištu rada po glavnim karakteristikama nosilaca domaćinstava.

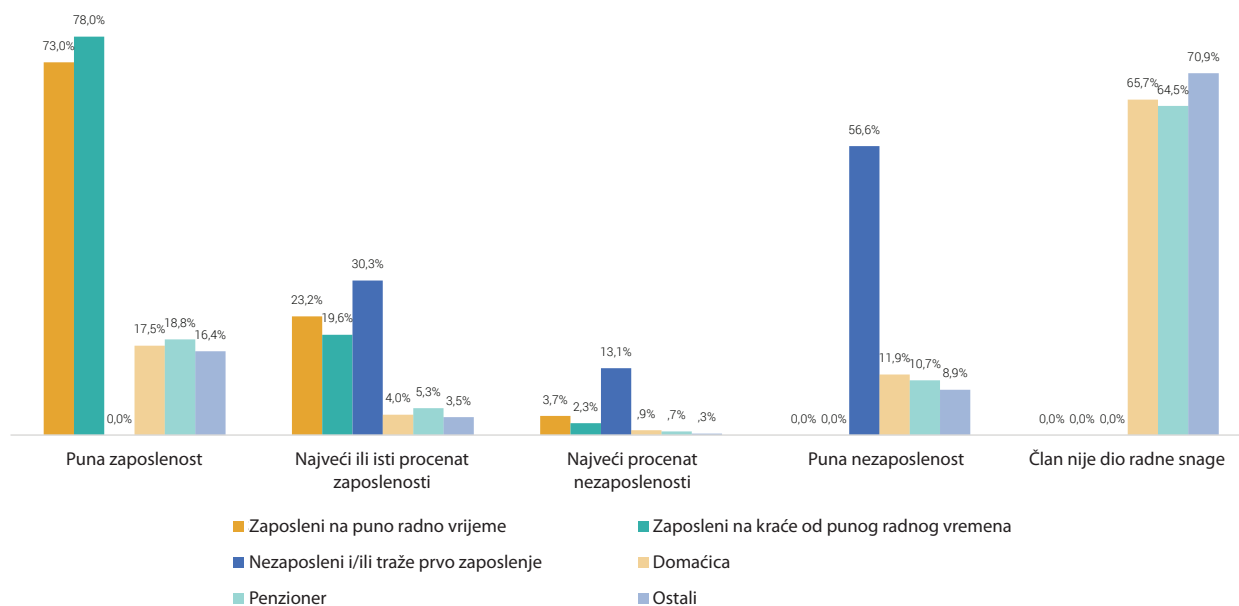
Domaćinstva sa većim brojem članova su najčešće ona kod kojih je nosilac dio radne snage (zaposleno ili nezaposleno lice). To su domaćinstva gdje je značajno prisustvo djece. U prosjeku, najniži je prosječan broj članova kod domaćinstava gdje je nosilac domaćica. Kod domaćinstava kod kojih je nosilac zaposlen zabilježen je najveći prosječan broj zaposlenih osoba, dok je taj broj značajno manji za nosioce sa drugim statusom u zaposlenju. (Grafikon 3.11)

Grafikon 3.11. Prosječan broj osoba, osobe od 15 godina i više, osobe u radnoj snazi i zaposlene osobe, u domaćinstvu, po statusu tekuće aktivnosti nosilaca domaćinstva, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

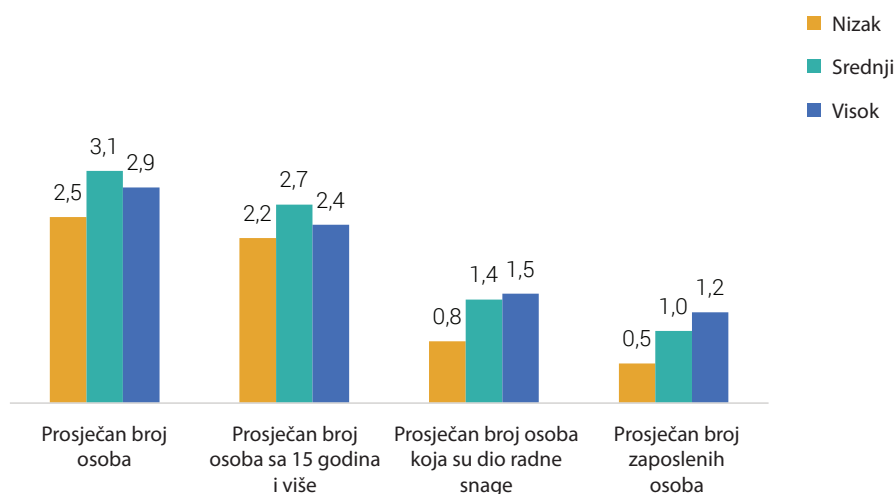
Kod više od 2/3 (73,0%) domaćinstava kod kojih je nosilac zaposlena osoba na puno radno vrijeme, osobe koje spadaju u radnu snagu su kompletno zaposlene. Sa druge strane, među domaćinstvima kod kojih je nosilac osoba koja traži zaposlenje, 56,6% osoba je potpuno nezaposleno, a procenat ide do 70% ako se uzmu u obzir domaćinstva gdje je većina radne snage nezaposlena. (Grafikon 3.12)

Grafikon 3.12. Domaćinstva po učešću na tržištu rada i statusu tekuće aktivnosti nosilaca domaćinstva, 2015. god. (struktura u procentima)

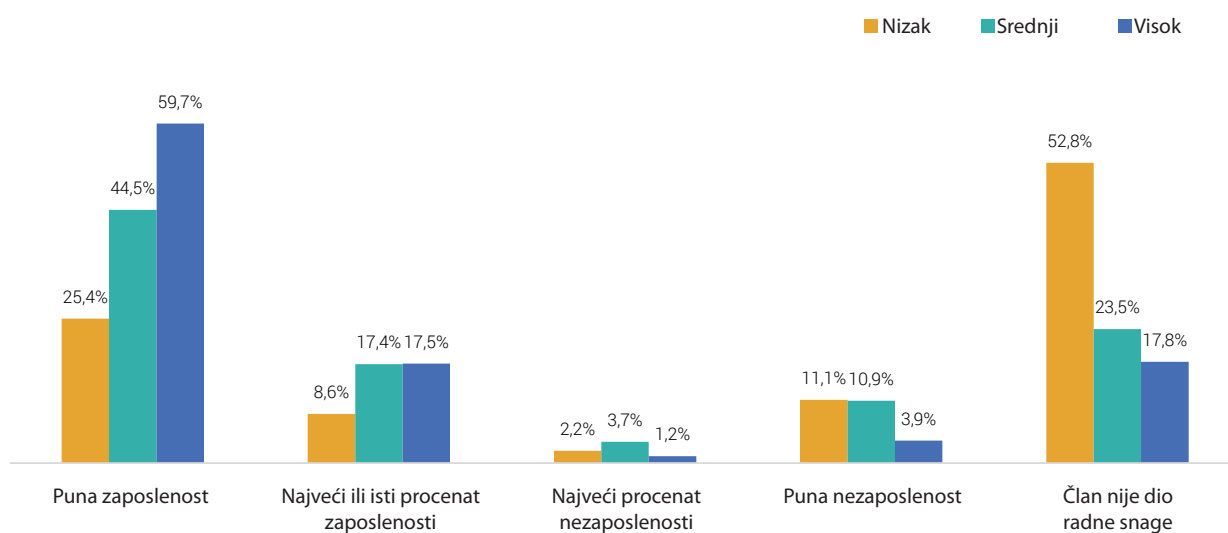
Domaćinstva kod kojih je nosilac osoba sa visokim nivoom obrazovanja pokazuju najveći prosječan broj članova koji pripadaju radnoj snazi i najveći broj zaposlenih osoba. Ovo potvrđuje njihov bolji status u zaposlenju. (Grafikon 3.13)

Grafikon 3.13. Prosječan broj osoba u domaćinstvima, osobe sa 15 godina i više, osobe u radnoj snazi i zaposlene osobe, u domaćinstvu, po nivou obrazovanja nosilaca domaćinstva, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

Od ukupnog broja domaćinstava kod kojih je nosilac osoba sa visokim obrazovanjem, njih 59,7% je potpuno zaposleno, dok je 11,1% domaćinstava kod kojih je nosilac sa niskim stepenom obrazovanja potpuno nezaposleno.

Grafikon 3.14. Domaćinstva po učešću na tržištu rada i nivou obrazovanja nosilaca domaćinstva, 2015. god. (struktura u procentima)

4. USLOVI STANOVANJA: KARAKTERISTIKE STAMBENIH JEDINICA I POSJEDOVANJE TRAJNIH POTROŠNIH DOBARA

4.1. Karakteristike stambenih jedinica

Karakteristike i tipovi stambenih jedinica i domaćinstava, raspoloživost usluga, posjedovanje trajnih potrošnih dobara, zakonski status korištenja stambenih jedinica, visina izdataka za plaćanje rente i režijskih troškova, predstavljaju osnovne informacije za analizu uslova stanovanja domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Najveći procenat domaćinstava živi u posebnim kućama (71%), a manje od 1/5 u stambenim zgradama. Veoma je nizak procenat ostalih tipova izgradnje (npr. „nestambeni objekti“ ali ga domaćinstvo koristi za stanovanje) gdje živi 0,1% ukupno domaćinstava, dok 9,7% domaćinstava živi u jednom dijelu kuće. Posmatrano i po geografskim područjima uočljivo je da najveći procenat domaćinstava živi u posebnim kućama.

Grafikon 4.1. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje, BiH, 2015
(vrijednosti u procentima)

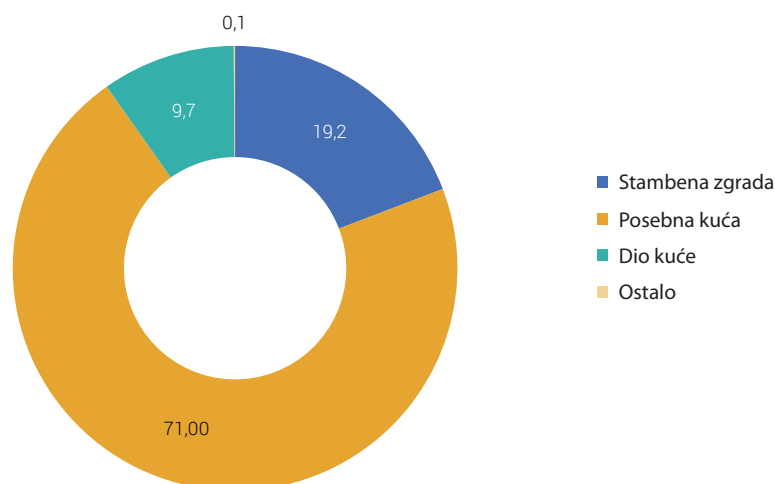

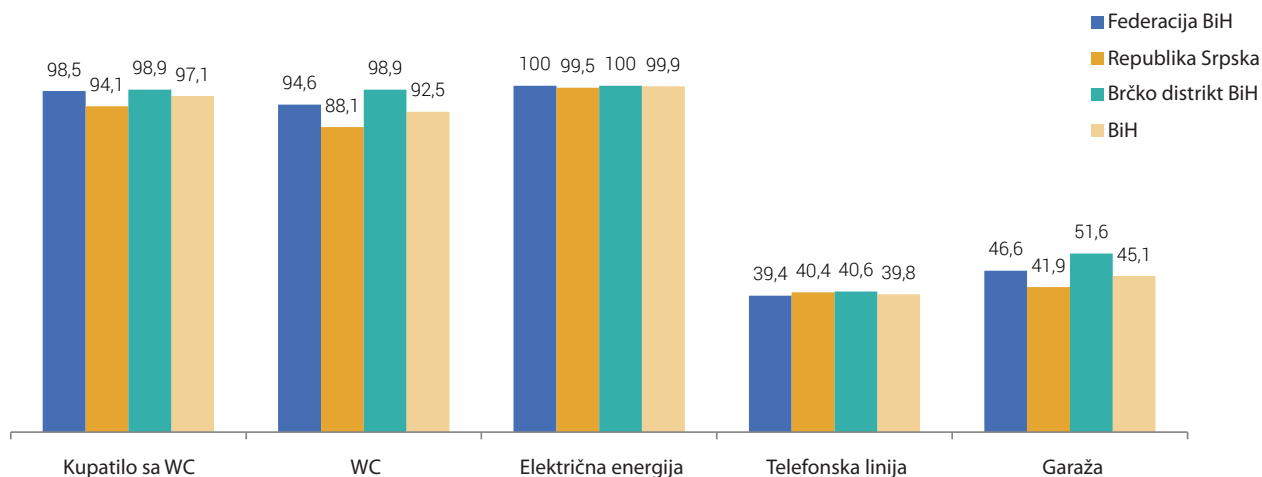
Tabela 4.1. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje i geografskom području, 2015.
(struktura i vrijednosti u hiljadama)

Geografsko područje	Tip stambene jedinice				Ukupno (=100%)
	Stambena zgrada	Posebna kuća	Dio kuće	Ostalo	
Federacija BiH	21,6	66,6	11,7	:	652
Republika Srpska	15,3	78,2	6,3	:	359
Brčko distrikt BiH	10,4	82,7	6,9	-	22
Bosna i Hercegovina	19,2	71,0	9,7	(0,1)	1.033

U stambenoj jedinici koja ima kupatilo sa toaletom živi 97,1% domaćinstava (Grafikon 4.2). Skoro sva domaćinstva imaju električnu energiju, dok 39,8% ima telefonsku liniju. Garažu ima 45,1 % stambenih jedinica.

U pogledu raspoloživosti infrastrukture stambenih jedinica, razlike između geografskih područja su veoma male. Kada je u pitanju raspoloživost kupatila nešto lošija situacija je u Republici Srpskoj. Pristup tekućoj vodi je nešto slabiji u Republici Srpskoj u i Brčko distriktu BiH nego u Federaciji BiH.

Grafikon 4.2. Infrastruktura glavne stambene jedinice po geografskom području, 2015.
(struktura u procentima)

Tekuću vodu u stambenoj jedinici ili iz pojedinačnog izvora u neposrednoj blizini ima 99,1% domaćinstava u BiH. Najviši procenat tekuće vode u stambenoj jedinici ili iz pojedinačnog izvora u neposrednoj blizini ima Federacija Bosne i Hercegovine 99,7%. Veći je procenat domaćinstava koja imaju vodu u stambenoj jedinici u gradskim područjima nego u ostalim (tabela 4.2).

Tabela 4.2. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje i geografskom području, 2015
(struktura i vrijednosti u hiljadama)

Geografsko područje	Tip naselja	Tekuća voda u stambenoj jedinici i iz pojedinačnog izvora	Tekuća voda iz vodovoda-zajednička česma do 200 m udaljena od stambene jedinice	Ostalo
Federacija BiH	Gradsko	99,9	:	:
	Ostalo	99,6	:	:
	Ukupno	99,7	:	:
Republika Srpska	Gradsko	100	-	-
	Ostalo	96,8	:	(2,0)
	Ukupno	98,1	:	(1,2)
Brčko distrikt BiH	Gradsko	98,8	:	-
	Ostalo	96,8	:	-
	Ukupno	97,8	:	-
Bosna i Hercegovina	Gradsko	99,8	:	:
	Ostalo	98,5	(0,6)	(0,9)
	Ukupno	99,1	(0,4)	(0,5)

Samačka domaćinstva, za razliku od drugih tipova, više karakterišu stambene jedinice bez kupatila sa WC-om (Tabela 4.3). Manji od prosjeka je i procenat garaža u ovim domaćinstvima.

Tabela 4.3. Opis glavne stambene jedinice po tipu domaćinstva, 2015. (vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Karakteristike stambene jedinice				
	Kupatilo sa WC-om	WC	Električna energija	Garaža	Bašta
Samačka <65 godina	95,1	90,5	99,7	24,5	43,3
Samačka >=65 godina	92,8	88,9	99,6	21,7	51,0
Bračni par bez djece <65 godina	98,4	92,7	99,9	50,0	59,8
Bračni par bez djece >=65 godina	97,0	92,7	100,0	49,4	63,7
Bračni par sa 1 djetetom	98,4	93,3	100,0	50,9	61,3
Bračni par sa 2 djeteta	98,2	93,7	100,0	52,4	60,1
Bračni par sa 3 i više djece	98,1	93,5	100,0	50,5	70,0
Samohrani roditelji	97,4	93,4	100,0	34,8	49,2
Samohrani roditelji + drugi srodnici	98,5	93,0	100,0	55,8	65,4
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	98,7	94,7	100,0	65,1	79,7
Bračni par sa djecom + roditelji	99,6	93,4	100,0	66,9	80,3
Ostalo	95,7	92,3	100,0	47,5	68,2

Centralno grijanje iz toplana ima 9,7% domaćinstava u BiH, a 18,6% ima etažno grijanje. (Tabela 4.4). Najveći procenat domaćinstava koristi pojedinačne peći (69,5%).

Tabela 4.4. Način zagrijavanja stambene jedinice po geografskom području, 2015. (vrijednosti u hiljadama i struktura u procentima)

Geografsko područje	Centralno grijanje	Etažno grijanje	Pojedinačne peći	Ostalo	Ukupno domaćinstva*
Federacija BiH	11,9	20,0	64,9	3,2	650
Republika Srpska	6,4	15,5	77,7	:	357
Brčko distrikt BiH	:	28,8	70,2	:	22
Bosna i Hercegovina	9,7	18,6	69,5	2,2	1029

* Ukupno se odnosi na stambene jedinice koje se razlikuju od tipova "nestambeni objekti" i "ostalo".

91,9% domaćinstava koja nemaju centralno grijanje koristi ugljen, drvo za loženje i druga čvrsta goriva za zagrijavanje stambene jedinice (Tabela 4.5).

**Tabela 4.5. Osnovni energenti koji se koriste za grijanje po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u hiljadama i struktura u procentima)**

Geografsko područje	Domaćinstva bez centralnog grijanja					
	Zemni plin iz mreže	Električna energija	Ugljen, drvo i druga čvrsta goriva	Mazut, lož ulje i druga tečna goriva	Ostali energenti	Ukupno domaćinstava*
Federacija BiH	3,7	6,2	89,8	:	:	574
Republika Srpska	:	4,1	95,5	:	:	335
Brčko distrikt BiH	-	(7,1)	92,3	:	:	22
Bosna i Hercegovina	2,4	5,5	91,9	:	:	931

Većina domaćinstava (38,6%) živi u stambenoj jedinici sa tri sobe, zatim slijede domaćinstva koja žive u stambenoj jedinici sa četiri sobe (25,4%). Mali je procenat domaćinstava koja žive u jednoj sobi ili u stambenoj jedinici koja ima 6 ili više soba (Tabela 4.6).

**Tabela 4.6. Broj soba i prosječna površina glavne stambene jedinice po geografskom području, 2015.
(apsolutne vrijednosti, vrijednosti u hiljadama i struktura u procentima)**

Broj soba	Geografsko područje							
	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²
1	1,3	36,39	(1,4)	(31,42)	:	:	1,3	34,60
2	14,8	52,74	18,1	49,92	(9,3)	(50,56)	15,8	51,59
3	38,2	65,59	39,7	66,63	33,2	76,88	38,6	66,16
4	25,9	82,12	24,3	81,24	29,0	98,71	25,4	82,23
5	11,5	101,54	9,6	101,01	18,2	131,10	11,0	102,41
6 i više	8,3	128,87	6,7	128,43	(10,1)	(176,04)	7,8	130,03
Ukupno (=100%)	651	77,00	359	74,18	22,0	100,68	1032	76,52

Prosječna površina glavne stambene jedinice u Bosni i Hercegovini je 76,52 m². Nisu zabilježene neke značajne razlike po geografskim područjima u prosječnoj površini stambene jedinice. U prosjeku samci žive u manjim stambenim jedinicama u poređenju sa ostalim tipovima domaćinstava. Pored samačkih domaćinstava, samohrani roditelji i bračni parovi bez djece žive u relativno manjim stambenim jedinicama. U najvećim stambenim jedinicama žive domaćinstva sa udruženim članovima ili bračni parovi sa 3 ili više djece (Tabela 4.7).

Tabela 4.7. Prosječan broj članova u glavnoj stambenoj jedinici, broj soba i površina u m² po tipu domaćinstva, 2015.

Tip domaćinstva	Prosječan broj članova	Prosječan broj soba	Prosječna površina u m ²
Samačka <65 godina	1,00	2,9	61,39
Samačka >=65 godina	1,00	2,8	61,37
Bračni par bez djece <65 godina	2,00	3,3	73,23
Bračni par bez djece >=65 godina	2,00	3,3	71,70
Bračni par sa 1 djetetom	3,00	3,6	78,19
Bračni par sa 2 djeteta	4,00	3,9	83,17
Bračni par sa 3 i više djece	5,28	4,1	87,81
Samohrani roditelji	2,42	3,3	68,65
Samohrani roditelji + drugi srodnici	4,45	4,2	88,28
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	5,61	4,7	102,84
Bračni par sa djecom + roditelji	5,14	4,5	98,90
Ostalo	3,32	3,7	78,58

Većina domaćinstava (92,9%) su vlasnici stambene jedinice u kojoj žive. Samo 2,7% domaćinstava živi u stambenoj jedinici u kojoj je domaćinstvo zakupac ili podstanar (Tabela 4.8).

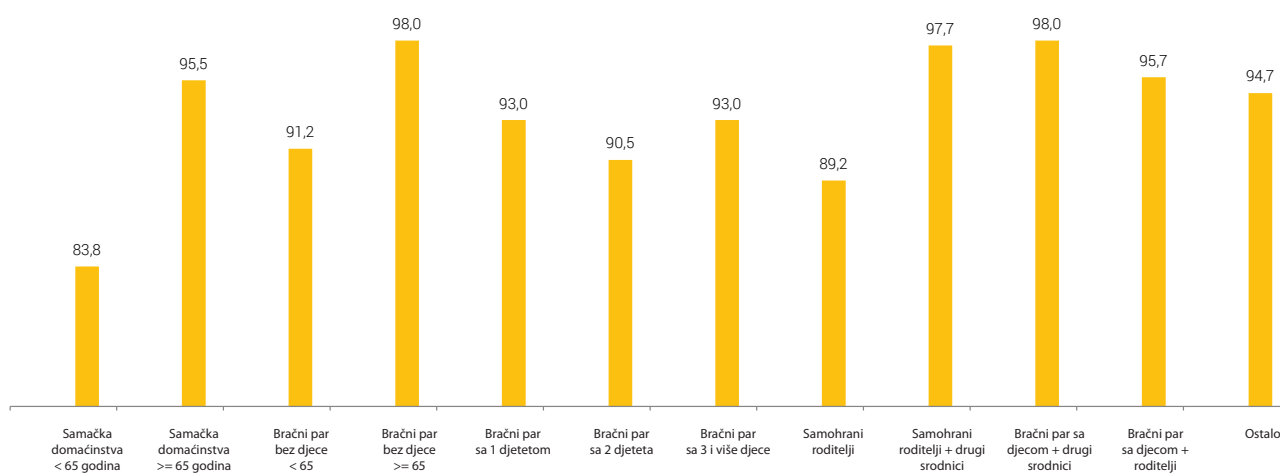
Najveći procenat vlasništva stanova zabilježen je u Federaciji BiH, dok je u Republici Srpskoj zabilježen najveći procenat iznajmljenih stambenih jedinica.

Tabela 4.8. Glavne stambene jedinice po zakonskom statusu korištenja po geografskom području, 2015. (vrijednosti u hiljadama i struktura u procentima)

Geografsko područje	Zakonski status korištenja			
	Zakupac ili podstanar	U vlasništvu, suvlasništvu ili postupku otkupa	Ostalo	Ukupno (=100%)
Federacija BiH	2,1	93,4	4,5	652
Republika Srpska	3,8	92,0	4,1	358
Brčko distrikt BiH	:	92,9	(5,0)	22
Bosna i Hercegovina	2,7	92,9	4,4	1032

Najčešći zakonski status korištenja za sve tipove domaćinstava jeste vlasništvo nad stambenim jedinicama: samačka domaćinstva ispod 65 godina i samohrani roditelji imaju najmanji procenat vlasništva nad stambenom jedinicom. (Grafikon 4.3).

Grafikon 4.3. Glavna stambena jedinica po zakonskom statusu korištenja i tipu domaćinstva, 2015. (struktura u procentima)

Prosječna mjesečna zakupnina u BiH iznosi 187,63 KM. Od domaćinstava koja plaćaju rentu, 44,8% njih iznajmili su nenamještenu stambenu jedinicu, ali je očigledno da je mjesečna zakupnina veća za stambene jedinice koje se iznajmljuju sa opremom (193,46 KM) u odnosu na 180,49 KM zakupnine za stambene jedinice koje se iznajmljuju bez opreme.

Tabela 4.9. Unajmljene glavne stambene jedinice i prosječna mjesečna zakupnina po geografskom području i opremljenosti, 2015. (vrijednosti u KM i struktura u procentima)

Geografsko područje	Zakupac ili podstanar	Prosječna mjesečna zakupnina (KM)
Federacija BiH	2,1	205,93
Republika Srpska	3,8	170,81
Brčko distrikt BiH	:	:
Bosna i Hercegovina	2,7	187,63
Namještena		
Da	55,2	193,46
Ne	44,8	180,49

4.2 Posjedovanje trajnih potrošnih dobara

Skoro sva domaćinstva u BiH imaju trajna potrošna dobra: frižider, električni ili plinski šporet, mašinu za veš. U svim slučajevima procenti prelaze 90% (Grafikon 4.4).

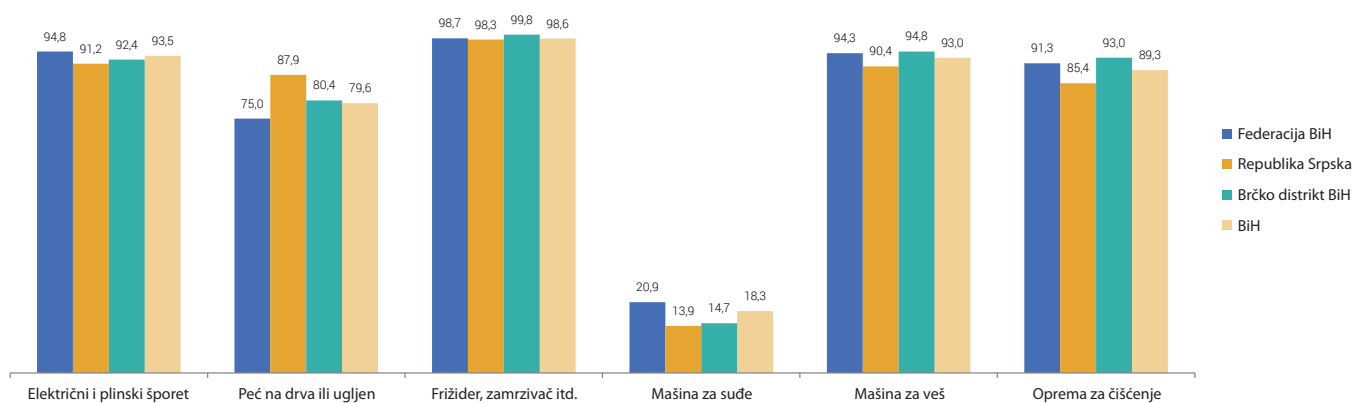
Mali je procenat domaćinstava u BiH koja imaju mašinu za suđe (18,3%) i klima-uređaj (10,8%).

Ako posmatramo po entitetima, Republika Srpska ima najniži procenat spomenutih dobara (osim peći na drva i ugljen), što možemo objasniti pretežno neurbanim karakterom područja.

U Federaciji BiH je najveći procenat domaćinstava koja posjeduju mašinu za suđe.

U Brčko distriktu najveći broj domaćinstava posjeduje klima uređaj u odnosu na druga područja u BiH.

Grafikon 4.4. Trajna potrošna dobra u domaćinstvima po geografskom području, BiH, 2015. (vrijednosti u procentima)

Mašinu za suđe, grijalicu, bojler, napu i klima uređaj uglavnom imaju domaćinstva sa djecom u većem procentu. Najmanji procenat posjedovanja mašine za veš je kod samačkih domaćinstava. (Tabela 4.10).

Tabela 4.10. Trajna potrošna dobra u domaćinstvima po tipu domaćinstva, 2015. (vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Трајна потрошна добра							
	Električni ili plinski šporet	Peć na drva ili ugljen	Frižider, zamrzivač, itd.	Mašina za suđe	Mašina za veš	Oprema za čišćenje	Grijalica, bojler, napa	Klima uređaj
Samačka <65 godina	91,9	72,6	97,2	(8,6)	86,2	82,9	83,3	(6,8)
Samačka >=65 godina	88,2	80,4	96,9	(4,3)	79,5	73,7	81,6	(4,6)
Bračni par bez djece <65 godina	96,2	76,7	99,6	21,7	96,3	94,4	92,4	12,3
Bračni par bez djece >=65 godina	95,0	80,5	99,2	16,5	94,3	88,6	88,6	7,9
Bračni par sa 1 djetetom	95,0	75,7	99,3	20,7	96,8	93,9	92,5	13,2
Bračni par sa 2 djeteta	94,9	79,3	98,7	26,8	97,5	94,4	91,2	13,9
Bračni par sa 3 i više djece	92,7	83,8	98,4	29,2	94,7	95,1	91,1	14,1
Samohrani roditelji	94,5	74,4	98,7	14,9	94,8	87,9	88,5	10,0
Samohrani roditelji + drugi srodnici	93,3	85,2	98,6	22,1	95,3	91,8	91,8	(15,8)
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	91,8	88,0	99,0	21,1	96,6	93,3	90,9	15,2
Bračni par sa djecom + roditelji	95,0	90,9	99,3	30,6	98,6	96,3	94,3	(17,1)
Ostalo	92,9	86,2	98,4	(13,7)	91,2	88,4	89,0	:

Peć na ugljen ili drva u mnogo većem procentu posjeduju domaćinstva u neurbanim područjima, a mašinu za suđe domaćinstva u urbanim naseljima (Tabela 4.11).

**Tabela 4.11. Trajna potrošna dobra u domaćinstvima po tipu naselja, 2015
(vrijednost u procentima)**

Tip naselja	Električni ili plinski šporet	Peć na drva ili ugljen	Frižider, zamrzivač, itd.	Mašina za suđe	Mašina za veš	Oprema za čišćenje	Grijalica, bojler, napa	Klima uređaj	Mašina za šivenje i pletenje
Gradsko	98,0	60,7	98,8	23,5	96,1	93,7	91,4	16,4	9,4
Ostalo	90,1	94,0	98,4	14,4	90,6	85,9	87,4	6,5	7,6
Ukupno	93,5	79,6	98,6	18,3	93,0	89,3	89,1	10,8	8,4

Više od pola domaćinstava u Bosni i Hercegovini (50,9%) posjeduje automobil. Generalno posmatrano, najrasprostranjenije vozilo je automobil. (Tabela 4.12).

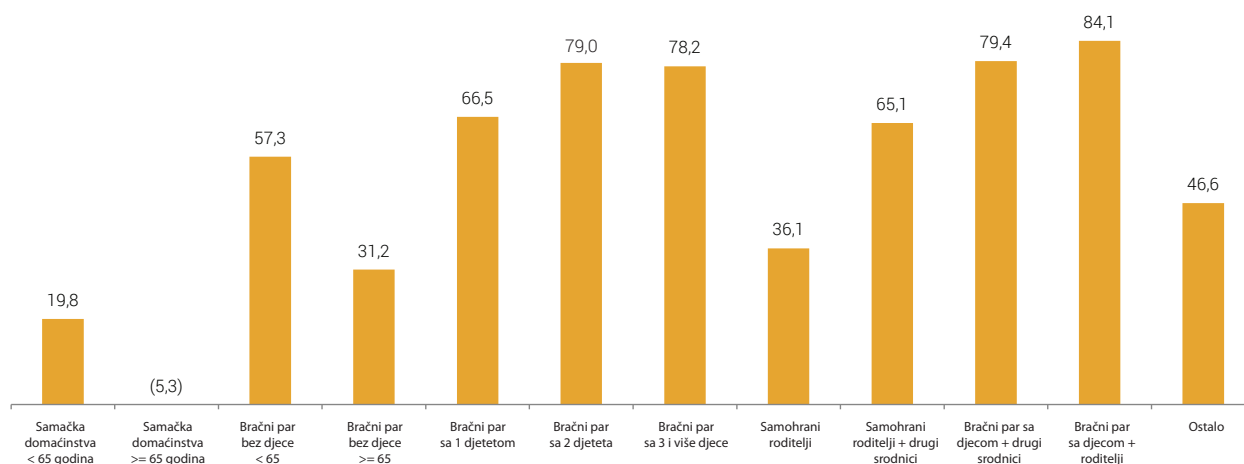
**Tabela 4.12. Vozila po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u procentima)**

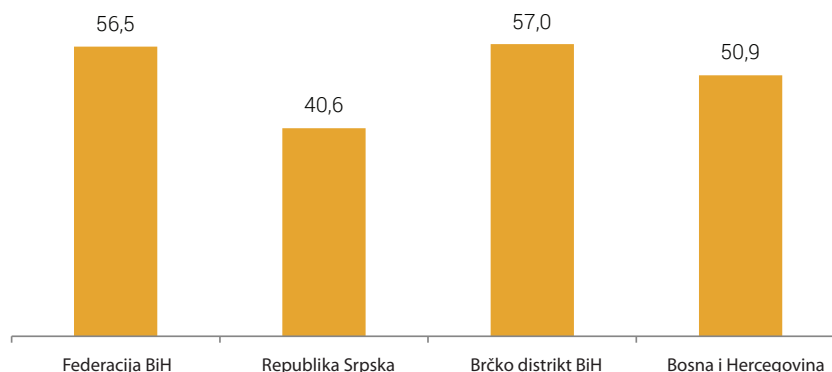
Geografsko područje	Vozila	
	Automobil	Motor, motocikl skuter, moped
Federacija BiH	56,5	1,7
Republika Srpska	40,6	(0,9)
Brčko distrikt BiH	57,0	:
Bosna i Hercegovina	50,9	1,4

Procentat posjedovanja automobila u slučaju starijih bračnih parova bez djece je 31,2%; vrijednost je niska i u slučaju samohranih roditelja (36,1%) (Grafikon 4.5). Samačka domaćinstva ipak imaju najniži procentat posjedovanja automobila.

Oko 2/3 bračnih parova sa jednim djetetom posjeduju automobil, dok su ti procenti kod bračnih parova sa dvoje i troje ili više djece i kod bračnih parova sa djecom koji žive sa srodnicima ili roditeljima značajno veći i kreću se u rasponu od 78-85%.

**Grafikon 4.5. Posjedovanje automobila u BiH, po tipu domaćinstva, 2015.
(vrijednosti u procentima)**

Grafikon 4.6. Posjedovanje automobila po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u procentima)

Posmatrajući po geografskom području, najveći procenat posjedovanja automobila je u Brčko distriktu.

Skoro svako domaćinstvo u BiH ima televizor, 23,9 % ima videorekorder ili DVD uređaj, 49,1% ima personalni računar, a 18,9 % domaćinstava ima kameru ili fotoaparatus. (Tabela 4.13).

Veoma je nizak procenat domaćinstava koja posjeduju muzičke instrumente (3,0%).

Manji od prosjeka je broj samačkih domaćinstava koja imaju televizor.

Bračni parovi sa djecom bilježe značajno visok procenat videorekordera i DVD-ova, kao i domaćinstva sa udruženim članovima.

Najznačajnije razlike su zabilježene u posjedovanju personalnih računara: najviši procenat posjedovanja imaju domaćinstva sa djecom, samohrani roditelji i domaćinstva sa udruženim članovima. (Tabela 4.14).

Tabela 4.13. Oprema za rekreaciju i slobodno vrijeme po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Oprema za rekreaciju						
	Televizor	DVD plejer	CD i MP3 plejeri, radio, mikrofoni	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Muzički instrumenti	Kamere, fotoaparati i sl.
Federacija BiH	98,3	25,6	45,5	7,5	53,5	3,1	19,1
Republika Srpska	96,8	20,6	56,6	10,8	40,7	3,0	18,7
Brčko distrikt BiH	98,1	26,7	33,1	15,1	56,0	:	14,3
Bosna i Hercegovina	97,8	23,9	49,1	8,8	49,1	3,0	18,9

**Tabela 4.14 Oprema za rekreaciju i slobodno vrijeme po tipu domaćinstva, 2015.
(vrijednosti u procentima)**

Tip domaćinstva	Oprema za rekreaciju						
	Televizor	DVD plejer	CD i MP3 plejeri, radio, mikrofoni	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Muzički instrumenti	Kamere, fotoaparati i sl.
Samačka <65 godina	95,7	17,9	41,6	(6,6)	29,5	:	11,9
Samačka >=65 godina	93,5	(3,6)	39,3	5,2	(4,7)	:	:
Bračni par bez djece <65 godina	99,3	20,6	46,8	7,9	37,1	:	18,3
Bračni par bez djece >=65 godina	97,7	12,0	46,4	7,6	12,1	:	9,2
Bračni par sa 1 djetetom	99,0	31,3	52,9	9,9	69,7	(2,9)	25,3
Bračni par sa 2 djeteta	99,3	36,8	55,8	9,2	79,8	5,9	31,6
Bračni par sa 3 i više djece	99,5	37,9	56,5	(11,1)	76,7	(6,0)	27,8
Samohrani roditelji	97,4	22,9	46,3	9,4	56,3	:	18,7
Samohrani roditelji + drugi srodnici	99,1	33,0	50,9	(7,4)	70,5	:	19,5
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	98,7	32,5	53,6	13,8	69,1	:	25,0
Bračni par sa djecom + roditelji	99,3	35,0	60,1	(12,6)	80,7	:	31,1
Ostalo	97,5	19,1	48,4	(12,8)	44,2	:	13,9

5. IZDACI ZA POTROŠNJU: NIVO I STRUKTURA

5.1. Glavne činjenice

U Bosni i Hercegovini u 2015. godini prosječni mjesečni izdaci za potrošnju su iznosili 1.419,48 KM po domaćinstvu. U prosjeku, jedno domaćinstvo mjesečno troši 437,80 KM za hranu i piće, dok su izdaci za neprehrambene proizvode i usluge iznosili 981,68 KM (Tabele 5.1 i 5.2).

Dakle, skoro jedna trećina ukupnih mjesečnih izdataka domaćinstva se odnosi na hranu i piće, zatim 27,1% na održavanje stambene jedinice i režijske troškove, 14,5% na prevoz i komunikacije, 4,5% na namještaj, kućanske aparate i redovno održavanje, 4,9% za odjeću i obuću, 3,8% na zdravstvo i preostalih 14,5% na druge proizvode i usluge (duhan, rekreacija i kultura, obrazovanje, ugostiteljske usluge i usluge hotelskog smještaja, itd).

Ako se sumiraju osnovni mjesečni izdaci domaćinstva (hrana, režijski izdaci, zdravstvo, prevoz i obrazovanje) može se vidjeti da su skoro 3/4 (72,2%) izdataka osnovni izdaci koji se ne mogu izbjeći i oni mjesečno iznose 1.025,49 KM za prosječno domaćinstvo u Bosni i Hercegovini.

Tabela 5.1. Prosječni mjesečni izdaci po kategorijama u Bosni i Hercegovini, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Ukupno hrana i piće	437,80	30,8
Duhan	34,04	2,4
Odjeća i obuća	69,55	4,9
Stanovanje	250,86	17,7
El. energija, plin, voda i ostala goriva	133,20	9,4
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	63,47	4,5
Zdravstvo	54,04	3,8
Prevoz	141,75	10,0
Komunikacije	63,42	4,5
Rekreacija i kultura	29,12	2,1
Obrazovanje	7,84	0,6
Ugostiteljske usluge	31,41	2,2
Usluge smještaja	5,47	0,4
Ostali proizvodi i usluge	97,50	6,9
Ukupna neprehrana	981,68	69,2
Ukupno (=100%)	1.419,48	100,0

Ako se analizira kategorija ishrane, može se vidjeti da se mjesečno najviše novca izdvaja za meso (100,21 KM ili 22,9%), zatim voće i povrće (17,7%), mlijeko, sir i jaja (14,7%), hljeb i žitarice (13,5%), bezalkoholna pića (9,4%). Od ukupnih izdvajanja za hranu i pića najmanje se izdvaja za ribu (2,8%) i alkoholna pića (3,1%).

Od ukupnog broja domaćinstava najviše je domaćinstava (57,0%) koja, u periodu od dvije sedmice (referentni period) bar jednom kupuju meso živine, zatim teletinu i junetinu (52,6%), a 63,4% domaćinstava koja kupuju sušeno i dimljeno meso svih vrsta i ostale mesne proizvode (salame, kobasice, slanine, šunke, sudžuk, sirovi čevapi i pljeskavice).

U posmatranom periodu, svinjsko meso je kupovalo 15,5% domaćinstava.

**Tabela 5.2. Prosječni mjesečni izdaci za hranu i piće po kategorijama, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)**

Kategorija izdataka	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Hljeb i žitarice	58,90	13,5
Meso	100,21	22,9
Riba	12,36	2,8
Mlijeko, sir, jaja	64,57	14,7
Ulja i masnoće	18,38	4,2
Voće	31,63	7,2
Povrće	45,91	10,5
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	51,12	11,7
Bezalkoholna pića	41,21	9,4
Alkoholna pića	13,51	3,1
Ukupno hrana i piće	437,8	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	69,69	15,9

Ako se detaljnije razmotre izdaci za prehrambene proizvode, s osvrtom na neke značajnije proizvode može se reći sljedeće: u grupi Voće najviše je domaćinstava koja, u posmatranom periodu, kupuju banane (66,0%), zatim jabuke (49,7%), citruse (50,1%), kruške, (11,3%), grožđe (11,7%), lubenice i dinje (11,4%), suho voće (11,4%), orahe (15,2%).

Krompir je kupovalo 33,3% domaćinstava, grah 27,4%, paradajz 29,2%, luk - bijeli i crni i prasa 27,2%, a zatim papriku 25%, mrkvu itd.

Mlijeko i mliječni proizvodi su veoma značajni prehrambeni proizvodi za naša domaćinstva. U toku posmatrane dvije sedmice 76,1% je domaćinstava koja su kupovala svježe mlijeko, 58,9% ih je kupovalo jogurt i kiselo mlijeko, 58,9% mliječni krem, namaz i topljeni sir, 38,7% mladi sir, itd. Jaja je kupovalo 60,4% domaćinstava.

Izdaci za hljeb i žitarice učestvuju sa 13,5% u ukupnim izdacima za prehrambene proizvode, što iznosi 58,90 KM mjesečno. U okviru ove grupe proizvoda najveća izdvajanja su za hljeb i brašno.

Za hranu i piće konzumiranu van kuće, prosječno mjesečno se izdvaja 2,2% od ukupnih izdataka domaćinstva (31,41 KM). U toku dvije sedmice, 32,6% domaćinstava je imalo bar jedan obrok ili piće u restoranima, 25,8% u kafeima, barovima ili bifeima i 7,8% u radničkim ili studentskim kantinama.

Dio izdataka za potrošnju hrane i pića (69,69 KM ili 15,9%) se odnosi na procijenjenu vrijednost izdataka iz vlastite proizvodnje¹. Oni ne predstavljaju stvarnu kupovinu (ne podrazumijevaju novčane izdatke domaćinstva) već su uključeni u procijenjenu vrijednost izdataka za potrošnju da bi se omogućilo poređenje izdataka za potrošnju između domaćinstava koja imaju i onih koja nemaju potrošnju iz vlastite proizvodnje.

Domaćinstva koja sama proizvode voće i povrće imaju daleko manju potrošnju ovih proizvoda u poređenju sa domaćinstvima koja iste kupuju: jabuke su najzastupljenije (konzumiralo ih je 10,8% domaćinstava), zatim kruške (4,4%), šljive (3,3%) i grožđe (2,2%).

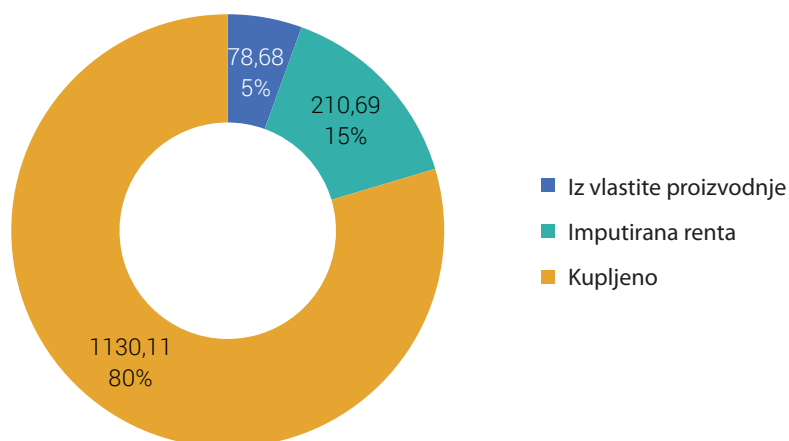
Proizveden u vlastitom domaćinstvu, krompir je konzumiralo 36,7% domaćinstava, luk i prasu 35,1%, grah 23,4%, paprika 10,2%, paradajz 10,1%.

¹ Vrijednost procijenjena na osnovu cijena na lokalnom tržištu za proizvode koje je domaćinstvo samo proizvelo.

Tabela 5.3. Prosječni mjesečni izdaci: ukupno, potrošnja iz vlastite proizvodnje i imputirana renta po geografskom području, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Ukupno (=100%)	1.508,04	100,0	1.259,91	100,0	1.402,29	100,0	1.419,48	100,0
- Potrošnja iz vlastite proizvodnje	60,23	4,0	113,97	9,1	48,62	3,5	78,68	5,5
- za hranu	55,05	3,6	97,86	7,8	42,97	3,1	69,69	4,9
- za neprehranu	5,18	0,3	16,11	1,3	:	:	8,99	0,6
- Imputirana renta	234,37	15,5	170,08	13,5	172,01	12,3	210,69	14,8

Grafikon 5.1. Prosječni mjesečni izdaci: kupljeno, iz vlastite proizvodnje i imputirana renta, 2015. (vrijednosti u KM i procentima)

U definiciju izdataka za potrošnju uključuju se i procjene koje ne predstavljaju stvarnu kupovinu i stvarne izdatke; odnose se na i) potrošnju neprehrambenih proizvoda iz vlastite proizvodnje (na primjer ogrjev) koja čini 0,6% ukupnih izdataka i ii) imputirana renta za glavnu i sporednu stambenu jedinicu, tj. procijenjena stanarina za domaćinstva koja žive u vlastitim stanovima ili koja besplatno koriste nečiju stambenu jedinicu. Vrijednost imputirane rente je dobijena na bazi procjene koju su dala sama domaćinstva i ona iznosi 210,69 KM (14,8% ukupnih izdataka za potrošnju). Uvođenje „virtualnog izdatka“ za rentu omogućuje poređenje izdataka za potrošnju između domaćinstava koja žive u svojoj stambenoj jedinici i onih koji žive u unajmljenoj stambenoj jedinici (procenat domaćinstava koja imaju vlastiti stan ili stanuju besplatno iznosi 96,9%).

Zaključno, iznos izdataka za potrošnju domaćinstava koji se odnosi na stvarnu kupovinu proizvoda i usluga je 1.130,11 KM (Tabela 5.3 i Grafikon 5.1).

Kategorija izdataka za stanovanje je druga najveća kategorija izdataka domaćinstava (17,7%), nakon izdataka za hranu i mjesečno iznosi 250,86 KM; osim imputirane rente, uključuje, stvarnu rentu i redovno održavanje stambene jedinice. Izdaci za režijske troškove (računi za energente, centralno grijanje ili nabavku nekog drugog goriva, vodu, odvoz kućnog otpada i korišćenje zajedničkih prostorija), mjesečno u prosjeku iznose 133,20 KM što je 9,4% ukupnih izdataka.

Osim ovih izdataka, domaćinstva jedan dio svog budžeta (4,5%) troše na nabavku i održavanje namještaja i kućanskih aparata, prostirke u kući, sredstava za čišćenje i usluge u kući. Za ove svrhe se prosječno mjesečno izdvaja 63,47 KM.

Za prevoz, javni i privatni, domaćinstva troše 10,0% svog budžeta, što prosječno mjesečno iznosi 141,75 KM. Izdaci za prevoz uključuju kupovinu vozila i pogonskih goriva, pojedinačnih i sezonskih karata za javni prevoz i izdatke za časove vožnje i polaganje vozačkog ispita.

Izdatke za registraciju vozila imalo je preko 57,2% domaćinstava.

U posmatranom periodu (dvije sedmice) 34,7% domaćinstava je imalo izdatke za dizel gorivo, 16,1% za benzin, 9,0% domaćinstava je kupovalo pojedinačne karte za gradski prevoz autobusom, trolejbusom i minibusom i 8,0% imalo izdatke za prevoz taksijem.

Izdatke za kupovinu mjesečne i sezonske karte za gradski prevoz u mjesecu prije intervjua je imalo 6,8% domaćinstava. U jednomjesečnom periodu prije intervjua, 11,0% domaćinstava je imalo izdatke za ulja i maziva, 5,7% za gume, 4,3% rezervne dijelove i 7,6% za popravke vozila.

Na kupovinu odjeće i obuće domaćinstva u prosjeku mjesečno izdvajaju 69,55 KM ili 4,9% od ukupnih izdataka domaćinstva.

Bolničke usluge, usluge medicinskih i rehabilitacionih centara, usluge vanbolničkog liječenja i tretmana i stomatološke usluge, uz korištenje farmaceutskih proizvoda, medicinskih preparata i terapijskih pomagala, u prosjeku mjesečno iznose 54,04 KM, što je 3,8% od ukupnih izdataka domaćinstva.

U dvosedmичnom posmatranom periodu, izdatke za lijekove je imalo 58,5% domaćinstava.

U jednomjesečnom periodu prije intervjua usluge javnih bolnica (opštih i specijalizovanih) je koristilo 0,3% domaćinstava, a usluge privatnih 0,1% domaćinstava. Za troškove koji se odnose na kategoriju komunikacija domaćinstva mjesečno izdvajaju 63,42 KM, ili 4,5% njihovih izdataka. U ovu kategoriju se ubraja i kupovina telekomunikacionih aparata i plaćanje računa za njihovo korišćenje.

U jednomjesečnom periodu prije intervjua, izdatke za fiksni telefon je imalo 41,6% domaćinstava, a za mobilni njih 32,5%. Za TV pretplatu izdatke je imalo 37,2% domaćinstava, za kablovsku 27,2%, za paket internet + tv + kablovska + telefon 28,6% i 21,1% domaćinstava je imalo izdatke za korišćenje interneta.

Tokom perioda od dvije sedmice 16,6% domaćinstava je kupovalo dnevne, 5,8% sedmične novine i 9,4% domaćinstava je imalo bar jednu uplatu za igre na sreću. Izdatke za nabavku školskih knjiga u periodu 6 mjeseci prije intervjua je imalo 17,9% domaćinstava.

Izdaci za obrazovanje u prosjeku mjesečno iznose 7,84 KM (0,6% ukupnih izdataka). U ovu kategoriju izdataka se ubrajaju: uplata roditelja za boravak djece u obdaništu, izdaci za upisnice za sve nivoe školovanja, kursevi (stranih jezika računara i sl.) i privatni časovi i instrukcije.

Izdaci za ostale proizvode i usluge u prosjeku mjesečno iznose 97,50 KM i oni uključuju registraciju i osiguranje vozila, preparate i usluge za održavanje lične higijene, priloge vjerskim zajednicama i raznim udruženjima, administrativne izdatke, izdatke za bankarske i druge usluge. Za ovu vrstu izdataka domaćinstva izdvajaju 6,9% svog mjesečnog budžeta.

5.2. Razlike po geografskim područjima i tipu naselja

U Federaciji BiH domaćinstva imaju najveću mjesečnu potrošnju, u prosjeku 1.508,04 KM. Nešto nižu potrošnju imaju domaćinstva u Brčko distriktu BiH (1.402,29 KM) i Republici Srpskoj (1.259,91 KM). Razlika u nivou potrošnje između domaćinstava koja žive u Federaciji BiH i Republici Srpskoj je 16,5%, a između Federacije BiH i Brčko distrikta BiH je 7,0%. (Tabela 5.4)

Tabela 5.4. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,98		2,74		3,04	
Ukupno hrana i piće	451,74	30,0	410,55	32,6	470,31	33,5
Duhan	35,31	2,3	31,45	2,50	39,01	2,8
Odjeća i obuća	72,78	4,8	64,34	5,1	58,98	4,2
Stanovanje	277,60	18,4	204,69	16,3	212,43	15,2
El. energija, plin, voda i ostala goriva	142,07	9,4	118,05	9,4	117,87	8,4
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	66,89	4,4	57,10	4,5	66,41	4,7
Zdravstvo	56,32	3,7	49,59	3,9	59,42	4,2
Prevoz	152,12	10,1	122,68	9,7	146,05	10,4
Komunikacije	64,80	4,3	60,74	4,8	66,69	4,8
Rekreacija i kultura	32,32	2,1	23,42	1,9	27,69	2,0
Obrazovanje	9,50	0,6	4,77	0,4	(8,65)	(0,6)
Ugostiteljske usluge	36,96	2,4	21,57	1,7	27,92	2,0
Usluge smještaja	6,24	0,4	3,96	0,3	(7,16)	(0,5)
Ostali proizvodi i usluge	103,41	6,9	87,00	6,9	93,70	6,7
Ukupna neprehrana	1.056,30	70,0	849,35	67,4	931,98	66,4
Ukupno (=100%)	1.508,04	100,0	1.259,91	100,0	1.402,29	100,0

Izdaci za hranu i piće u Federaciji BiH iznose 451,74KM, Republici Srpskoj 410,55 KM i Brčko distriktu BiH 470,31 KM. Razlike u nivou potrošnje prehrambenih proizvoda između Federacije BiH i Republike Srpske se mogu pripisati razlici u broju članova u porodici. (Tabela 5.5).

Učešće potrošnje mesa u ukupnoj potrošnji hrane je najveće u Republici Srpskoj (25,4%), za razliku od Federacije BiH (21,6%) i Brčko distrikta BiH (23,0%).

Učešće potrošnje mlijeka, mliječnih proizvoda, sireva i jaja je približno po različitim teritorijalnim područjima i iznosi oko 14,7%.

Postoje razlike i u potrošnji alkoholnih pića po različitim geografskim područjima. U Republici Srpskoj taj procenat je 4,4%, Federaciji BiH 2,4% i Brčko distriktu BiH 3,5%.

Najniže učešće u ukupnoj potrošnji hrane i pića je potrošnja ribe: 2,7% u Federaciji BiH, 2,6% u Brčko distriktu BiH i 3,0% u Republici Srpskoj.

**Tabela 5.5. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima i kategorijama izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)**

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,98		2,74		3,04	
Hljeb i žitarice	61,89	13,7	53,06	12,9	65,89	14,0
Meso	97,68	21,6	104,31	25,4	108,22	23,0
Riba	12,38	2,7	12,35	3,0	12,34	2,6
Mlijeko, sir, jaja	66,03	14,6	61,88	15,1	65,29	13,9
Ulja i masnoće	20,05	4,4	15,40	3,7	17,81	3,8
Voće	33,39	7,4	28,38	6,9	32,46	6,9
Povrće	48,16	10,7	41,85	10,2	45,78	9,7
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	56,32	12,5	41,33	10,1	56,85	12,1
Bezalkoholna pića	44,90	9,9	34,05	8,3	49,24	10,5
Alkoholna pića	10,96	2,4	17,95	4,4	16,43	3,5
Ukupno hrana i piće	451,74	100,0	410,55	100,0	470,31	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	55,05	12,2	97,86	23,8	42,97	9,1

Teritorijalne razlike su evidentne kod nivoa izdataka za neprehrambene proizvode i usluge. U Federaciji BiH ovi izdaci su najveći i iznose 1.056,30 KM mjesečno, što je za 206,95 KM ili za 19,6% više od ovih izdataka u Republici Srpskoj, i za 124,31 KM ili 11,8% u Brčko distriktu BiH.

Posmatrajući razlike u nivoima izdataka po različitim kategorijama, evidentno je da one postoje kod svih kategorija izdataka. Uglavnom su oni najveći u Federaciji BiH, osim izdataka za zdravstvo i alkoholna pića, što je ranije i naglašeno. U Bosni i Hercegovini, domaćinstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“ pokazuju dosta visoko učešće potrošnje hrane iz vlastite proizvodnje u ukupnoj potrošnji (24,57%), za razliku od domaćinstava koja žive u gradskim naseljima kod kojih potrošnja hrane iz vlastite proizvodnje iznosi 4,35% od ukupne potrošnje. (Tabela 5.7)

**Tabela 5.6. Prosječni mjesečni izdaci po tipu naselja i kategorijama izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)**

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo			
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,76		3,01		2,90	
Ukupno hrana i piće	431,84	28,1	442,38	33,3	437,80	30,8
Duhan	35,21	2,3	33,15	2,5	34,04	2,4
Odjeća i obuća	84,16	5,5	58,36	4,4	69,55	4,9

nastavak

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo		Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %		
Stanovanje	309,55	20,1	205,88	15,5	250,86	17,7
El. energija, plin, voda i ostala goriva	129,83	8,4	135,79	10,2	133,20	9,4
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	68,11	4,4	59,92	4,5	63,47	4,5
Zdravstvo	59,04	3,8	50,21	3,8	54,04	3,8
Prevoz	139,83	9,1	143,22	10,8	141,75	10,0
Komunikacije	73,52	4,8	55,69	4,2	63,42	4,5
Rekreacija i kultura	38,29	2,5	22,10	1,7	29,12	2,1
Obrazovanje	10,10	0,7	6,10	0,5	7,84	0,6
Ugostiteljske usluge	38,75	2,5	25,79	1,9	31,41	2,2
Usluge smještaja	8,83	0,6	2,89	0,2	5,47	0,4
Ostali proizvodi i usluge	112,21	7,3	86,22	6,5	97,50	6,9
Ukupna neprehrana	1.107,43	72,0	885,31	66,7	981,68	69,2
Ukupno (=100%)	1.539,27	100,0	1.327,69	100,0	1.419,48	100,0

Ipak, izdaci za hranu i piće u gradskim naseljima su nešto niži (431,84 KM) u odnosu na naselja tipa „ostalo“ (442,38 KM) iako je prosječan broj članova po domaćinstvu nešto viši (2,98 u odnosu na 2,74).

U tim naseljima učešće izdataka za hranu i piće u ukupnim izdacima domaćinstava je veće ako se uporedi sa gradskim naseljima: 33,32% prema 28,05% (Tabela 5.6).

Tabela 5.7. Prosječni mjesečni izdaci za hranu i piće po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo		Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %		
Prosječan broj članova domaćinstva	2,76		3,01		2,90	
Hljeb i žitarice	59,04	13,7	58,80	13,3	58,90	13,5
Meso	91,83	21,3	106,62	24,1	100,21	22,9
Riba	14,13	3,3	11,01	2,5	12,36	2,8
Mlijeko, sir, jaja	63,85	14,8	65,12	14,7	64,57	14,8
Ulja i masnoće	17,66	4,1	18,94	4,3	18,38	4,2
Voće	33,81	7,8	29,95	6,8	31,63	7,2
Povrće	44,58	10,3	46,94	10,6	45,91	10,5

nastavak

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo		Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %		
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	53,93	12,5	48,96	11,1	51,12	11,7
Bezalkoholna pića	41,18	9,5	41,24	9,3	41,21	9,4
Alkoholna pića	11,82	2,7	14,80	3,4	13,51	3,1
Ukupno hrana i piće	431,84	100,0	442,38	100,0	437,80	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	18,78	4,4	108,70	24,6	69,69	15,9

Osim razlika u izdacima za potrošnju hrane i pića između domaćinstava po tipu naselja (ostala troše 2,4% više od gradskih), postoje značajne razlike u izdacima svih ostalih proizvoda i usluga.

Gradska, u odnosu na naselja tipa „ostalo“, imaju znatno veća izdvajanja u odnosu na „ostala“ domaćinstva po skoro svim kategorijama izdataka, posebno u troškovima stanovanja (50% veći izdaci), komunikacija (32% veći izdaci), odjeće i obuće (44% veći izdaci) te rekreacije i kulture (73% veći izdaci), namještaj i opremu za domaćinstvo (14% veći izdaci), duhan (6% veći izdaci) i zdravstvo (17% veći izdaci).

Za prevoz se mjesečno izdvaja jednako u oba tipa domaćinstava. Negradska (ostala) domaćinstva imaju veću potrošnju mesa i proizvoda iz vlastite proizvodnje, posebno onih prehrambenih (108,70 KM u odnosu na 18,78 KM).

Sumirano, razlike u nivou potrošnje neprehrambenih proizvoda između domaćinstava prema tipu naselja su značajne. U gradskim naseljima za ove proizvode se troši više za 25,1% u odnosu na „ostala“ domaćinstva.

Ovo potvrđuje činjenicu da u naseljima tipa „ostalo“ živi stanovništvo starije životne dobi i slabijeg imovinskog stanja. Ovom vrstom analize ćemo se baviti u poglavlju o siromaštvu.

„Ostala“ naselja predstavljaju skoro 2/3 teritorije u Republici Srpskoj i više od polovine teritorije u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH.

Postoje značajne razlike po geografskim područjima u prosječnoj mjesečnoj potrošnji između domaćinstava koja žive u gradskim i onih koja žive u „ostalim“ naseljima. Najveću mjesečnu potrošnju imaju domaćinstva koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH (1.594,43 KM), dok je ona najniža u naseljima tipa „ostalo“ Republike Srpske (1.153,73 KM). Razlika u nivou potrošnje gradskih i „ostalim“ domaćinstava u Federaciji BiH iznosi 159,04 KM, Republici Srpskoj 273,10 KM. U Brčko distriktu BiH gradska domaćinstva mjesečno troše 137,26 KM manje od domaćinstava koja žive u naseljima tipa „ostalo“. (Tabela 5.8)

Prosječna mjesečna potrošnja domaćinstava koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH je za 167,60 KM ili za 11,7% veća od prosječne mjesečne potrošnje gradskih domaćinstava u Republici Srpskoj i za 122,13 KM ili 8,3% u Brčko distriktu BiH.

Najveća potrošnja domaćinstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“ je u Federaciji BiH (1435,39KM). Njihova potrošnja je za 281,67KM veća od potrošnje domaćinstava istog tipa u Republici Srpskoj i za 100,37 KM u Brčko distriktu BiH.

Struktura potrošnje gradskih domaćinstava, bez obzira na teritorijalnu pripadnost je slična. Od ukupnih mjesečnih izdataka, za hranu se troši oko 30%.

U „ostalim“ naseljima je situacija nešto malo drugačija: u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH ova domaćinstva za hranu mjesečno izdvajaju preko 35% od ukupnih izdataka, a u Federaciji BiH 32,5%.

Kada je u pitanju učešće potrošnje prehrambenih proizvoda koje su proizvela sama domaćinstva može se reći da je u Brčko distriktu taj procenat najniži i iznosi 9,1%, u Federaciji BiH je 12,2%, a u Republici Srpskoj je značajan i iznosi 23,8%. (Tabela 5.5)

Veće učešće u potrošnji iz vlastite proizvodnje u Republici Srpskoj je rezultat neurbanog karaktera područja i visokih stopa zaposlenosti u sektoru poljoprivrede.

Domaćinstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“, značajan dio prehrambenih proizvoda i potroše u svom domaćinstvu. Od ukupnih izdataka za prehrambene proizvode, vrijednost proizvoda koje su takva domaćinstva sama proizvela iznosi 35,2 % u Republici Srpskoj i 19,2% u Federaciji BiH (Tabela 5.9).

Domaćinstva koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH nemaju značajnu vlastitu proizvodnju, dok u Republici Srpskoj potrošnja hrane iz vlastite proizvodnje je značajna i iznosi 7,0%.

Struktura potrošnje različitih kategorija prehrambenih proizvoda je slična kod svih domaćinstava bez obzira na tip naselja u kome žive. Takođe, nema nekih značajnih razlika u strukturi potrošnje prehrambenih proizvoda ni kada su u pitanju različita geografska područja. Ovo navodi na zaključak da su navike potrošnje veoma slične kod svih domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Razlike u nivoima izdataka za prehrambene proizvode mogu biti rezultat razlika u cijenama poljoprivrednih proizvoda po različitim geografskim područjima i različitim prosječnim brojem članova domaćinstva.

Tabela 5.8. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima, tipu domaćinstava i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH				Republika Srpska				Brčko distrikt BiH			
	Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,75		3,17		2,75		2,74		2,96		3,13	
Ukupno hrana i piće	433,38	27,2	467,19	32,6	425,69	29,8	400,93	34,8	469,32	31,9	471,26	35,3
Duhan	36,53	2,3	34,27	2,4	32,32	2,3	30,89	2,7	36,15	2,5	41,76	3,1
Odjeća i obuća	83,95	5,3	63,38	4,4	85,81	6,0	50,69	4,4	68,44	4,7	49,89	3,7
Stanovanje	341,55	21,4	223,81	15,6	245,25	17,2	178,89	15,5	258,56	17,6	168,09	12,6
El. energija, plin, voda i ostala goriva	136,31	8,6	146,91	10,2	116,47	8,2	119,06	10,3	123,78	8,4	112,20	8,4
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	69,83	4,4	64,41	4,5	65,06	4,6	52,04	4,5	59,93	4,1	72,63	5,4
Zdravstvo	61,60	3,9	51,87	3,6	54,01	3,8	46,78	4,1	53,34	3,6	65,26	4,9
Prevoz	139,59	8,8	162,66	11,3	139,08	9,7	112,24	9,7	156,38	10,6	136,12	10,2
Komunikacije	71,59	4,5	59,08	4,1	77,98	5,5	49,77	4,3	69,07	4,7	64,40	4,8
Rekreacija i kultura	41,62	2,6	24,49	1,7	31,78	2,2	18,1	1,6	30,63	2,1	24,87	1,9
Obrazovanje	11,71	0,7	7,65	0,5	6,91	0,5	3,4	0,3	:	:	(10,12)	(0,8)
Ugostiteljske usluge	44,86	2,8	30,31	2,1	26,04	1,8	18,73	1,6	34,86	2,4	21,25	1,6
Usluge smještaja	9,27	0,6	3,69	0,3	7,81	0,6	(1,51)	(0,1)	(9,66)	(0,7)	:	:
Ostali proizvodi i usluge	112,62	7,1	95,66	6,7	112,64	7,9	70,69	6,1	95,04	6,5	92,42	6,9
Ukupna neprehrana	1.161,05	72,8	968,21	67,5	1.001,14	70,2	752,8	65,3	1.002,98	68,1	863,76	64,7
Ukupno (=100%)	1.594,43	100,0	1.435,39	100,0	1.426,83	100,0	1.153,73	100,0	1.472,29	100,0	1.335,03	100,0

Tabela 5.9. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima, tipu domaćinstava i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH				Republika Srpska				Brčko distrikt BiH			
	Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,75		3,17		2,75		2,74		2,96		3,13	
Hljeb i žitarice	60,47	14,0	63,09	13,5	55,36	13,0	51,60	12,9	67,33	14,4	64,50	13,7
Meso	90,38	20,9	103,81	22,2	93,72	22,0	111,05	27,7	107,87	23,0	108,56	23,0
Riba	13,55	3,1	11,39	2,4	15,41	3,6	10,40	2,6	13,41	2,9	11,31	2,4
Mlijeko, sir, jaja	63,30	14,6	68,32	14,6	64,88	15,2	59,97	15,0	65,78	14,0	64,83	13,8
Ulja i masnoće	18,43	4,3	21,41	4,6	16,05	3,8	14,99	3,7	17,26	3,7	18,34	3,9
Voće	34,27	7,9	32,65	7,0	32,75	7,7	25,59	6,4	34,90	7,4	30,12	6,4
Povrće	44,78	10,3	51,00	10,9	44,30	10,4	40,29	10,1	42,77	9,1	48,68	10,3
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	56,03	12,9	56,57	12,1	49,24	11,6	36,30	9,1	57,01	12,2	56,70	12,0
Bezalkoholna pića	42,74	9,9	46,71	10,0	37,38	8,8	31,93	8,0	47,24	10,1	51,16	10,9
Alkoholna pića	9,43	2,2	12,24	2,6	16,60	3,9	18,81	4,7	15,75	3,4	17,08	3,6
Ukupno hrana i piće	433,38	100,0	467,19	100,0	425,69	100,0	400,93	100,0	469,32	100,0	471,26	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	13,87	3,2	89,68	19,2	29,84	7,0	141,12	35,2	(10,96)	(2,3)	73,72	15,6

5.3. Karakteristike domaćinstava i razlike u ponašanju po pitanju potrošnje

Broj članova domaćinstva i tip domaćinstva su demografske karakteristike koje više od drugih utječu na ponašanje domaćinstva kada su u pitanju izdaci i određuju različite načine raspodjele budžeta domaćinstava. Generalno gledajući, izdaci se ne povećavaju proporcionalno sa povećanjem broja članova domaćinstva, ali na njih utiče finansijska situacija domaćinstva.

Povećanjem domaćinstva sa jednog na dva člana, prosječni mjesečni izdaci se povećavaju za 58,0%, povećanjem domaćinstva na tri člana izdaci se povećavaju za 36,8% u odnosu na dvočlano domaćinstvo, ako se domaćinstvo poveća na četiri člana izdaci se povećavaju za 13,92% u odnosu na domaćinstvo sa tri člana i za 7,1% ako se broj članova domaćinstva poveća na pet ili više članova u odnosu na domaćinstvo sa četiri člana. Prosječni mjesečni izdaci variraju od minimalnih 774,04 KM za domaćinstva sa jednim članom, do maksimalnih 2.022,25 KM za domaćinstva sa pet i više članova. (Tabela 5.10)

Najznačajniji dio prosječnih izdataka domaćinstva se, u svakom slučaju odnosi na kupovinu prehrambenih proizvoda i pića. Kod svih domaćinstava, bez obzira na broj članova, taj procenat prelazi 29%, kod domaćinstava sa pet i više članova iznosi 32%. Osim toga, primjećujemo da je kod ovih domaćinstava procenat potrošnje iz vlastite proizvodnje veći nego kod ostalih i doseže čak 24,1% izdataka za hranu. Taj procenat je najniži kod jednočlanih domaćinstava i on iznosi 8,5% (Tabela 5.11).

Ovo je povezano sa većom koncentracijom višechlanih domaćinstava u naseljima tipa „ostalo“ i činjenicom da su jednočlana domaćinstva u većini slučajeva starije osobe koje nisu sposobne za obimniju vlastitu proizvodnju.

U grupi prehrambenih proizvoda, sva domaćinstva, bez obzira na broj članova najviše izdataka imaju za meso (21,4-24,1%), zatim mlijeko, mliječne proizvode i jaja (14,1-15,7%), hljeb i žitarice, oko 14%, te oko 9% za bezalkoholna pića. Za alkoholna pića se izdvaja oko 3% od ukupnih izdataka za hranu i pića.

Izdaci koji su više vezani sa brojem članova, gdje je, da tako kažemo, utjecaj ekonomije obima slabiji, su oni koji se odnose na odjeću i obuću, prevoz, rekreaciju i kulturu i druge proizvode i usluge.

Tabela 5.10. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po broju članova i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Ukupno hrana i piće	30,1	31,7	29,9	29,8	32,6
Duhan	2,1	2,5	2,4	2,4	2,4
Odjeća i obuća	2,9	3,0	5,4	6,4	5,8
Stanovanje	25,0	20,4	17,0	15,6	14,1
El. energija, plin, voda i ostala goriva	11,3	11,0	8,7	8,1	8,9
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,5	4,6	4,6	4,3	4,5
Zdravstvo	5,0	4,9	3,3	3,1	3,4
Prevoz	4,7	7,8	11,2	12,1	11,4
Komunikacije	4,0	4,2	4,8	4,7	4,5
Rekreacija i kultura	2,1	1,7	2,0	2,4	2,1
Obrazovanje	:	0,2	0,7	0,9	0,7
Ugostiteljske usluge	1,9	1,7	2,5	2,6	2,3
Usluge smještaja	(0,3)	0,2	0,5	0,5	0,4
Ostali proizvodi i usluge	6,1	6,3	7,2	7,3	7,0
Ukupna neprehrana	69,9	68,3	70,1	70,2	67,4
Ukupno (=100%)	774,04	1.167,27	1.597,17	1.828,95	2.022,25

Izdaci po ovim kategorijama se, u principu, povećavaju sa brojem članova domaćinstva. Izuzetak su domaćinstva sa pet i više članova, zbog njihove veće koncentracije u naseljima tipa „ostalno“, gdje je način života, u prosjeku, štedljiviji, kao i zbog većeg prisustva siromašnijih domaćinstava (pogledati poglavlje 6).

Tabela 5.11. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava za hranu i piće po broju članova i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	14,4	13,7	13,3	13,6	12,7
Meso	21,4	22,8	22,8	22,6	24,1
Riba	2,9	2,9	3,0	2,9	2,5
Mlijeko, sir, jaja	15,7	14,6	14,1	14,3	15,5
Ulja i masnoće	4,3	4,4	4,2	3,9	4,2

nastavak

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Voće	7,6	7,3	7,2	7,5	6,6
Povrće	9,4	10,8	10,7	10,5	10,5
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	11,2	10,6	12,3	12,4	11,7
Bezalkoholna pića	9,9	9,2	9,4	9,7	9,1
Alkoholna pića	3,2	3,6	3,0	2,7	3,0
Ukupno hrana i piće	232,83	369,82	477,34	544,7	658,51
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	8,5	14,9	14,6	13,9	24,1

S druge strane, uglavnom zbog efekta ekonomije obima u domaćinstvu, učešće izdataka za stanovanje (održavanje stambene jedinice), električnu energiju, plin, vodu i ostala goriva u ukupnim izdacima domaćinstva, opada sa veličinom domaćinstva. Na nivo i strukturu izdataka domaćinstva ne utječe samo broj članova u domaćinstvu, nego i dob članova domaćinstva.

Starija samačka domaćinstva (65 godina i više) imaju najniže mjesečne izdatke (674,64KM mjesečno). Ako se uporede izdaci koje imaju ova domaćinstva sa izdacima jednočlanih domaćinstava mlađim od 65 godina može se vidjeti da se izdavanja za hranu u apsolutnim iznosima ne razlikuje mnogo (oko 47,23 KM), dok su razlike u izdacima za neprehrambene proizvode daleko veće (234,34KM mjesečno). (Tabele 5.12 i 5.13).

Posmatrajući bračne parove bez djece, ponovo je uočena situacija gdje starija domaćinstva za hranu ne izdvajaju mnogo manje (za 56,71 KM mjesečno) od mlađih dvočlanih domaćinstava, kao što je to slučaj za neprehrambene proizvode gdje mlađa domaćinstva troše mjesečno više za 232,47 KM.

Kod bračnih parova sa djecom nivo izdataka se kreće od 1.656,13 KM sa jednim djetetom do 2.034,69 KM sa troje i više djece. Govoreći o domaćinstvima koja, pored bračnih parova sa djecom imaju i druge srodnike može se reći da se na prvom mjestu prema potrošnji nalaze domaćinstva koje čine bračni parovi sa djecom i roditeljima (2.219,78 KM), a zatim bračni parovi sa djecom i drugim srodnicima koji imaju mjesečne izdatke 1.981,99 KM.

Bračni parovi bez djece, sa nosiocem domaćinstva od 65 godina i više su domaćinstva koja najveći dio izdataka imaju za hranu (33,65%) u poređenju sa drugim tipovima domaćinstava. Mlađa samačka domaćinstva (do 65 godina) za hranu troše najmanje: 27,54% od ukupnih izdataka.

Izdaci koji se odnose na potrošnju iz vlastite proizvodnje viši su kod domaćinstava koja su sačinjena od bračnih parova sa djecom i ostalim srodnicima ili roditeljima, starijih bračnih parova i bračnih parova sa troje i više djece (uglavnom kod mnogočlanih domaćinstava).

Izdaci vezani za stanovanje najveći su kod samačkih domaćinstava (starijih samačkih domaćinstava 27,56% i mlađih 21,75%) i starijih bračnih parova bez djece, 19,18%. Ako se na izdatke za stanovanje dodaju izdaci za plaćanje električne energije i ostalih komunalija, značajno je istaći da ovi izdaci dosežu 40,23% izdataka kod starijih samačkih domaćinstava. Iza njih su stariji bračni parovi bez djece sa 34,17%, mlađi odrasli samci sa 31,34%. Govoreći o ostalim izdacima kod starijih domaćinstava, najmanji izdaci su za obrazovanje, usluge smještaja u hotelima, ugostiteljske usluge i izdaci za rekreaciju i kulturu, ali u isto vrijeme imaju najviše izdatke za zdravstvo, oko 7%. Kod domaćinstava sa djecom, značajni su izdaci za prevoz (preko 12%), ostale robe i usluge (oko 7%), odjeću i obuću (oko 6%), i komunikacije (skoro 5%).

Tabela 5.12. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po tipu domaćinstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD< 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Ukupno hrana i piće	27,5	32,0	30,6	33,7	30,2	29,3	32,1	28,9	33,0	32,9	30,7	33,2
Duhan	3,0	1,4	2,8	1,9	2,3	2,4	2,4	2,8	2,6	2,4	2,2	3,0
Odjeća i obuća	4,8	1,3	3,3	1,6	5,2	6,4	6,0	6,1	5,2	5,2	6,7	4,5
Stanovanje	21,7	27,6	19,2	21,9	16,6	15,8	14,7	19,0	15,8	13,7	13,3	17,8
El. energija, plin, voda i ostala goriva	9,6	12,7	10,0	12,3	8,4	8,1	8,8	9,7	9,5	9,0	8,2	10,2
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,4	4,5	4,8	4,6	4,6	4,3	4,4	4,3	4,1	4,9	4,6	4,3
Zdravstvo	2,9	6,6	4,6	6,3	3,3	2,6	3,0	3,3	3,4	4,1	4,3	3,8
Prevoz	7,5	2,6	9,7	6,5	12,0	12,5	10,7	7,3	10,0	11,3	12,6	8,5
Komunikacije	4,4	3,6	4,1	3,8	4,8	4,8	4,5	4,8	4,6	4,6	4,4	4,4
Rekreacija i kultura	2,7	1,7	1,6	1,5	1,9	2,4	2,4	2,2	2,1	1,8	2,3	1,5
Obrazovanje	:	:	:	:	0,6	1,0	0,9	0,8	0,5	0,4	0,9	(0,3)
Ugostiteljske usluge	3,3	0,8	1,9	0,8	2,5	2,6	2,7	2,8	1,8	2,0	2,6	1,5
Usluge smještaja	(0,3)	:	(0,3)	:	0,5	0,5	(0,5)	(0,7)	:	:	(0,4)	:
Ostali proizvodi i usluge	7,6	4,9	7,0	5,1	7,1	7,4	6,9	7,3	6,9	7,4	6,9	6,8
Ukupna neprehrana	72,5	68,0	69,4	66,3	69,8	70,7	67,9	71,1	67,0	67,1	69,3	66,8
Ukupno (=100%)	956,21	674,64	1.331,02	1.041,85	1.656,13	1.819,41	2.034,69	1.285,97	1.709,28	1.981,99	2.219,78	1.336,47

Tabela 5.13. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava prema tipu domaćinstva i kategoriji izdataka za hranu, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD< 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	13,3	15,2	13,4	13,7	13,0	13,7	13,2	14,7	13,7	12,3	12,1	13,6
Meso	21,8	21,1	22,5	23,1	22,9	22,2	23,3	22,7	22,2	25,1	24,6	24,3
Riba	3,3	2,7	3,0	2,8	2,9	2,9	2,7	3,1	2,8	2,5	2,5	2,6
Mlijeko, sir, jaja	14,6	16,4	14,3	14,9	14,0	14,5	14,8	14,4	15,2	15,6	14,7	15,5
Ulja i masnoće	4,0	4,5	4,3	4,5	4,2	4,0	3,9	4,2	4,3	4,4	4,4	4,0
Voće	7,7	7,5	7,2	7,4	7,2	7,4	7,1	7,5	6,8	6,4	7,3	6,8
Povrće	9,2	9,6	10,8	10,5	10,7	10,3	10,5	11,3	11,2	10,4	10,5	10,6
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	12,1	10,5	10,9	10,0	12,5	12,6	12,3	11,6	12,0	11,1	11,9	10,5
Bezalkoholna pića	10,0	9,7	9,8	8,9	9,5	9,8	9,1	8,8	9,5	9,3	9,2	8,6

nastavak

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD< 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Alkoholna pića	3,9	2,7	3,8	4,1	3,1	2,8	3,0	1,8	2,4	3,0	3,0	3,5
Ukupno hrana i piće	263,38	216,15	407,3	350,59	500,85	533,27	653,99	371,44	563,92	652,57	680,79	444,08
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	8,5	8,4	13,8	17,5	14,7	13,5	17,7	10,7	18,7	26,9	24,0	22,7

Mlađa samačka domaćinstva karakterizuje nešto viši nivo izdataka za hranu konzumiranu van kuće (3,3%) u odnosu na ostala domaćinstva. Izdaci za zdravstvo su najveći kod starijih samačkih domaćinstava (6,63%) i starijih bračnih parova bez djece (6,27%), što je razumljivo s obzirom na njihovu životnu dob.

Generalno, domaćinstva čija je finansijska situacija bolja imaju mogućnost da veći dio svog budžeta troše na izdatke koji ne spadaju u osnovne izdatke.

Jedna od varijabli koje su najviše povezane sa finansijskim sredstvima, pa prema tome i načinom ponašanja domaćinstva, kada je u pitanju potrošnja, je status tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva.

Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava u kojima je domaćica nosilac domaćinstva su za 863,30 KM ili za 47,9% niži od domaćinstava u kojima je nosilac domaćinstva zaposlen. (Tabela 5.14)

Tabela 5.14. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po tekućoj aktivnosti nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen, traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Ukupno hrana i piće	29,2	31,7	31,9	32,7	33,1
Duhan	2,5	2,5	2,1	2,2	2,7
Odjeća i obuća	6,4	3,9	3,7	3,2	3,0
Stanovanje	15,4	18,4	22,4	20,1	17,5
El. energija, plin, voda i ostala goriva	8,2	10,4	11,5	10,4	10,8
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,7	4,2	4,3	4,3	4,3
Zdravstvo	3,1	2,6	4,8	4,7	7,5
Prevoz	11,8	10,8	5,9	8,0	7,3
Komunikacije	4,7	4,3	4,2	4,3	3,7
Rekreacija i kultura	2,3	2,0	1,8	1,8	1,4
Obrazovanje	0,7	0,5	0,3	0,3	(0,3)
Ugostiteljske usluge	2,8	1,9	1,3	1,6	1,5
Usluge smještaja	0,5	(0,1)	(0,3)	0,3	:
Ostali proizvodi i usluge	7,5	6,6	5,7	6,2	6,9
Ukupna neprehrana	70,8	68,3	68,1	67,3	66,9
Ukupno (=100%)	1.803,16	1.286,88	939,86	1.236,05	921,99

Razlike u nivoima izdataka se odnose i na prehranu i na neprehranu. Takođe, značajne razlike su zabilježene između grupa unutar kategorije neprehrane. U slučaju domaćinstava sa zaposlenim nosiocem domaćinstva, bolja finansijska situacija određuje veće učešće izdataka za neprehrambene proizvode i usluge (70,8% ukupnih izdataka). Kod domaćinstava kod kojih je domaćica nosilac domaćinstva izdaci za neprehrambene proizvode su 68,1% od ukupnih izdataka, kod domaćinstava čiji je nosilac domaćinstva nezaposlen ili traži prvo zaposlenje 68,3%, kod domaćinstava čiji je nosilac penzioner 67,3% i domaćinstava čiji se nosilac svrstava u grupu „Ostalo“ 66,9%.

Domaćinstva sa zaposlenim nosiocem domaćinstva troše 527,26 KM za hranu i piće, 75,7% više od domaćinstava u kojima je domaćica nosilac domaćinstva i 72,5% više od domaćinstava u kojima je nosilac domaćinstva unutar ostalih kategorija tekuće aktivnosti.

Tabela 5.15. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava za hranu i piće po tekućoj aktivnosti nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen, traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	13,2	13,5	14,4	13,4	14,9
Meso	23,0	23,5	21,0	23,1	22,6
Riba	2,9	2,6	2,7	2,9	2,5
Mlijeko, sir, jaja	14,3	14,9	15,4	15,1	15,3
Ulja i masnoće	4,0	4,2	4,6	4,4	4,3
Voće	7,3	6,8	7,6	7,2	6,8
Povrće	10,2	10,9	11,2	10,6	10,5
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	12,4	11,0	11,3	10,9	10,8
Bezalkoholna pića	9,5	9,2	10,1	9,1	9,6
Alkoholna pića	3,1	3,4	1,7	3,4	2,8
Ukupno hrana i piće	527,26	408,26	300,02	404,65	305,6
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	14,9	19,4	13,8	16,5	20,2

Domaćinstva sa nosiocem domaćinstva unutar ostalih kategorija tekuće aktivnosti u procentima troše za zdravlje više od drugih domaćinstava, mjesečni izdaci iznose 69,22 KM (skoro 8% ukupnih izdataka), zatim domaćinstva kod kojih je nosilac domaćica i penzioner, 4,8% i 4,7% od ukupnih izdataka.

U ovom slučaju je riječ o starijim osobama, osobama nesposobnim za rad i domaćinstvima koja imaju bar jednu staru osobu. Radna aktivnost članova domaćinstva i prevoz školske djece i studenata može zahtijevati veću potrebu za kretanjem. Domaćinstva sa zaposlenim članovima, uglavnom su to bračni parovi sa djecom, troše za prevoz mjesečno oko 213 KM ili 11,8% svog budžeta.

Najmanji izdaci za prevoz zabilježeni su kod domaćinstava čiji je nosilac domaćica, 55,33KM mjesečno ili 5,9%. Ova vrijednost je, takođe povezana sa starosnom grupom (starije osobe) i tipom domaćinstva (samci), i uveliko karakterizuje ove tipove domaćinstva.

Ukoliko se domaćinstva čiji je nosilac domaćinstva zaposlen podijele prema statusu u zaposlenju, vidi se da domaćinstva čiji je nosilac poslodavac imaju najveći nivo izdataka za potrošnju, 2.398,41 KM, dok domaćinstva čiji je nosilac domaćinstva sa tipom ugovora koji nije na neodređeno vrijeme troše mjesečno 1.009,74 KM manje (1.388,67 KM mjesečno). (Tabele 5.16 i 5.17)

Tabela 5.16. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nosilac domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovora
Ukupno hrana i piće	24,8	33,6	28,5	31,3
Duhan	2,3	2,9	2,4	2,7
Odjeća i obuća	8,2	4,5	6,5	5,1
Stanovanje	16,1	14,0	15,9	17,2
El. energija, plin, voda i ostala goriva	7,7	9,7	8,1	9,3
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,6	4,4	4,7	4,5
Zdravstvo	3,5	3,2	3,0	2,6
Prevoz	12,8	11,8	12	10,3
Komunikacije	5,2	4,3	4,7	4,6
Rekreacija i kultura	2,9	1,9	2,4	2,0
Obrazovanje	0,8	0,4	0,8	0,6
Ugostiteljske usluge	3,0	2,1	2,9	2,3
Usluge smještaja	(0,6)	(0,3)	0,6	(0,3)
Ostali proizvodi i usluge	7,4	6,8	7,7	7,1
Ukupna neprehrana	75,2	66,4	71,5	68,7
Ukupno (=100%)	2.398,41	1.497,85	1.859,76	1.388,67

Značajan iznos finansijskih sredstava domaćinstava čiji je nosilac poslodavac koristi se za neprehranbene proizvode (75,2%), a u okviru ove kategorije izdataka pored ostalog troši se i za obroke van domaćinstva, rekreaciju i kulturu, usluge smještaja i druge robe i usluge.

Domaćinstva sa samozaposlenim članovima imaju strukturu izdataka sličnu domaćinstvima koja žive u naseljima tipa „ostalo“. Ovo je indikacija kako je samozaposlenost generalno povezana sa sektorom poljoprivrede. Kod njih je učešće vrijednosti potrošnje iz vlastite proizvodnje najveće (28,1%), što je skoro dva i po puta više nego kod domaćinstava čiji je nosilac domaćinstva poslodavac ili ima stalno zaposlenje. Domaćinstva sa nosiocem domaćinstva zaposlenim kod poslodavca na neodređeno vrijeme, za hranu izdvajaju nešto manje, 28,5%, u poređenju sa domaćinstvima čiji nosilac ima neki drugi tip ugovora o radu. Izdaci za hranu ovih domaćinstava iznose 31,3% i njihovi ukupni izdaci su za 25,3% manji od domaćinstava čiji je nosilac stalno zaposlen.

Tabela 5.17. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava za hranu i piće po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nosilac domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	13,4	13,2	13,1	13,9
Meso	23,0	23,9	22,8	22,6
Riba	3,3	2,4	3,0	2,7

nastavak

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nosilac domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovora
Mlijeko, sir, jaja	13,6	14,7	14,3	14,6
Ulja i masnoće	3,9	4,2	4,0	4,1
Voće	7,6	6,6	7,6	6,8
Povrće	9,7	11,4	10,0	10,5
Šećer, džem, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	13,0	11,4	12,5	12,2
Bezalkoholna pića	9,5	9,2	9,6	9,6
Alkoholna pića	3,1	2,9	3,2	3,1
Ukupno hrana i piće	594,94	503,76	529,71	435,31
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	11,2	28,1	11,7	15,5

5.4. Kupovina prehrambenih proizvoda prema tipu prodajnog mjesta

Hrana se, uglavnom, kupuje u prodavnicama tradicionalnog tipa: 72,4% domaćinstava kupuje hljeb u ovim tipovima prodajnih mjesta. Mesnica i ribarnica se ubrajaju u tradicionalne prodavnice i u njima domaćinstva kupuju skoro 50% mesa i ribe. U super/hiper marketima 38,6% domaćinstava kupuju ribu, a 34,4% njih kupuje meso. Meso se takođe značajno kupuje u prodajnim mjestima svrstanim u tip „ostalo“ što podrazumijeva i direktnu kupovinu od proizvođača.

Skoro jedna četvrtina domaćinstava voće i povrće kupuje u super/hiper marketima. U istom se obimu kupovina ovih proizvoda obavlja i na pijacama (24,6%). Ovi proizvodi se za oko 20% više kupuju u tradicionalnim prodavnicama nego na pijaci ili u super/hiper marketima.

Tabela 5.18. Procenat domaćinstava prema tipu prodajnog mjesta, 2015.
(vrijednosti u procentima)

Prehrambeni proizvodi	Tip prodajnog mjesta					
	Prodavnica	Robna kuća	Super/hiper market	Pijaca	Kiosk	Ostalo
Hljeb	72,4	(0,5)	15,1	:	:	11,9
Meso	47,9	(3,3)	34,4	1,1	-	13,3
Riba	48,4	(2,8)	38,6	3,2	:	7,0
Povrće	43,5	(0,9)	24,9	24,6	:	5,9
Voće	44,8	(1,0)	24,8	24,6	:	4,5

Posmatrano po geografskim područjima prehrambeni proizvodi se najčešće kupuju u prodavnicama tradicionalnog tipa. Najveći broj domaćinstava hljeb kupuju u ovim prodavnicama (Federacija BiH 76,1%, Republika Srpska 65,3% i Brčko distrikt BiH 77,0%).

Interesantno je pomenuti navike kupovanja mesa. U Republici Srpskoj 21,7% domaćinstava meso kupuje u prodajnim mjestima tipa „ostalo“ (farme, ribogojilišta), dok u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH ovi procenti su daleko niži (8,9% i 7,4% respektivno).

Razumljivo je da veliki procenat domaćinstava u svim geografskim područjima voće i povrće kupuje na pijacama. Posmatrano po tipu naseljenog mjesta može se konstatovati da su navike kupovanja prehrambenih proizvoda slične kada su u pitanju domaćinstva koja žive u gradskim naseljima i naseljima tipa „ostalo“.

Razlike u navikama kupovanja domaćinstava koja žive u različitim tipovima naselja je evidentna kod kupovine voća i povrća. U gradskim naseljima voće i povrće se uglavnom kupuje u prodavnicama (37,7% i 37,1%) i na pijacama (34,0%), U domaćinstvima koja žive u naseljima tipa „ostalo“ voće o povrće se češće kupuje u prodavnicama (50,3% i 48,3%) u odnosu na pijace (17,4%) što je i razumljivo. U naseljima tipa „ostalo“ meso se češće kupuje u ostalim prodajnim mjestima (26,0%) u odnosu na urbana domaćinstva (11,9%) što ukazuje na činjenicu da se ovaj proizvod može kupiti i direktno od uzgajivača stoke.

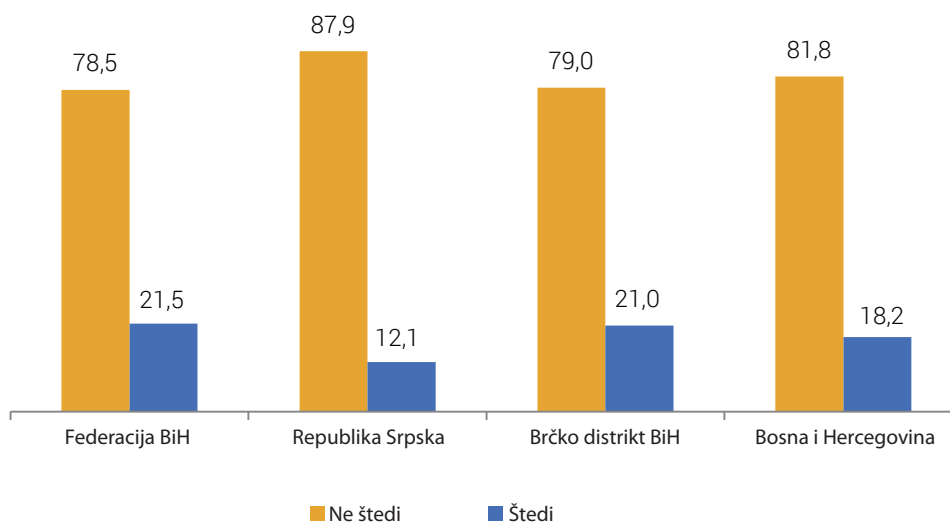
5.5. Štednja i ekonomska situacija domaćinstava

Informacije koje se odnose na štednju domaćinstava i najniži prihod koji bi, po mišljenju domaćinstava, zadovoljio njihove potrebe omogućuju da se bolje odrede uslovi u kojima žive domaćinstva u Bosni i Hercegovini. Iako se podaci o štednji odnose na subjektivno mišljenje domaćinstava, odgovori koje su dala sama domaćinstva odnose se ne samo na prihod domaćinstava, nego i na način njihovog života i potrošačke navike. Kao što ćemo posebno kasnije naglasiti, to stoji u jakoj vezi sa socio-demografskim karakteristikama članova domaćinstva i sa nivoom izdataka za potrošnju.

18,2% domaćinstava izjavilo je da štedi dio prihoda, a 81,8% njih izjavilo je da prihode u cijelosti potroši. (Grafikon 5.2)

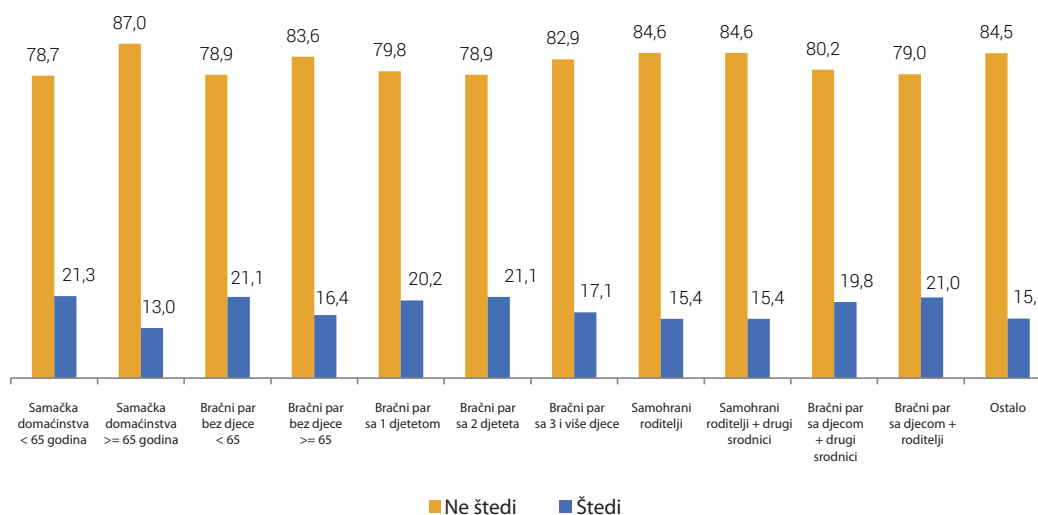
Postoje interesantne razlike između geografskih područja i između tipova domaćinstava kada je u pitanju štednja. Procenat domaćinstava koji imaju štednju u Federaciji BiH iznosi 21,5%, Republici Srpskoj 12,1% i 21,0% u Brčko distriktu BiH.

Grafikon 5.2. Štednja po geografskim područjima, 2015.
(vrijednosti u procentima)

Najmanje štediša (13,0%) je među samačkim domaćinstvima sa 65 i više godina starosti i domaćinstvima u kojima je nosilac samohrani roditelj i samohrani roditelj sa srođnicima (15,4%). Značajan dio (21,1%) bračnih parova sa nosiocem domaćinstva koji je mlađi od 65 godina štedi, takođe štede i bračni parovi sa djecom i roditeljima (njih oko 21,0%), kao i bračni parovi sa jednim i sa dvoje djece (oko 20%). I 21,3% samaca mlađih od 65 godina uštedi nešto od svoje zarade.

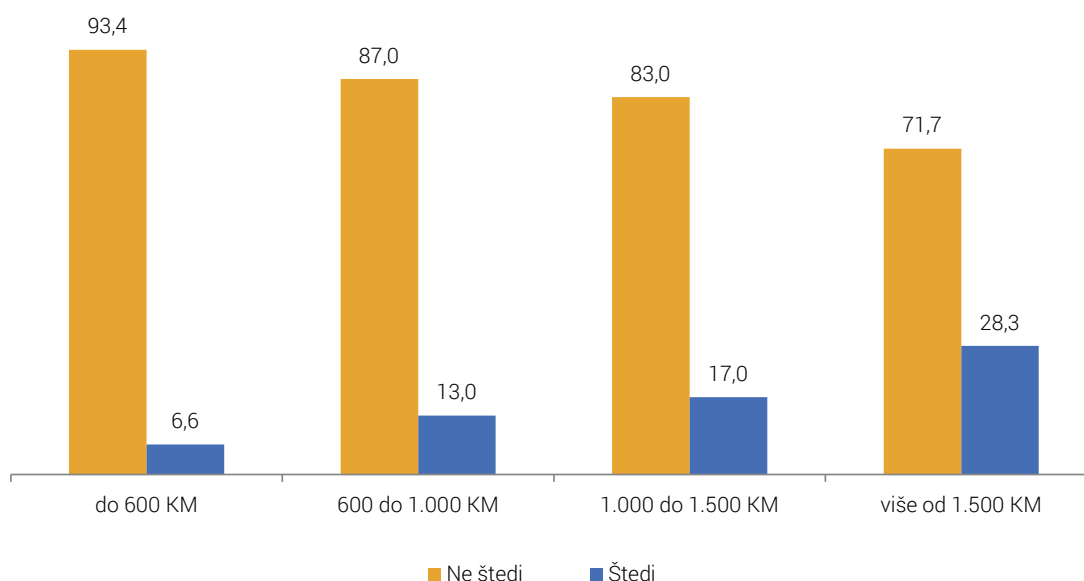
Grafikon 5.3. Štednja po tipu domaćinstva, 2015. (vrijednosti u procentima)

Kako se povećava nivo izdataka za potrošnju, tako se povećava i procenat domaćinstava koja uštede dio svog godišnjeg prihoda.

Među domaćinstvima koja mjesečno troše do 600 KM, 6,6% je onih koja su izjavila da štede, 13,0% je štediša koji mjesečno troše 600-1.000 KM, 17,0% koji troše 1.000-1.500 KM. Najviše domaćinstava koja štede (28,3%) su domaćinstva koja imaju i najveću mjesečnu potrošnju, a to je potrošnja iznad 1.500 KM.

Grafikon 5.4. Štednja po nivou potrošnje, 2015. (vrijednosti u procentima)

Kao što smo već istakli, domaćinstva su odgovarala na pitanje koji bi, po njihovom mišljenju, bio najniži mjesečni prihod koji bi zadovoljio potrebe njihovog domaćinstva. Na ovo pitanje nije odgovorilo svega 0,8% domaćinstava.

6. SIROMAŠTVO: PROCJENA I GLAVNE KARAKTERISTIKE SIROMAŠNIH DOMAĆINSTAVA

6.1. Metodološki aspekti

Za analizu siromaštva predstavljenu u ovom poglavlju, korištena je evropska standardna metodologija. Prema ovoj metodologiji siromaštvo je definisano ekvivalentnim izdacima za potrošnju domaćinstava koji su ispod standardnog praga, koji je godišnje postavljen na 60,0% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka domaćinstava.

Ova definicija usvojena je na nivou Evropske unije kao radna definicija 1984. godine prema odluci Savjeta Evrope, i glasi: „Siromašna su lica, porodice i grupa lica čiji su resursi (materijalni, kulturni i društveni) ograničeni u tolikoj mjeri da ih isključuju iz onog minimuma koji se traži za život u zemlji članici u kojoj žive.“

Siromaštvo je, prema tome, definisano u „relativnom“ smislu i zavisi o distribuciji izdataka za potrošnju unutar stanovništva. Siromaštvo ne podrazumijeva samo nedostatak neophodnih dobara i usluga, nego i nepovoljan status u kojem se nalaze neka domaćinstva kada se uporede sa drugim: siromašni su oni koji posjeduju manje

Medijana¹ izjednačenih izdataka za potrošnju predstavlja mjeru prosperiteta u zemlji: domaćinstva koja imaju mjesečne izdatke ispod 60,0% ove medijane smatraju se siromašnim.

Osim toga, nivoi izdataka za potrošnju svakog domaćinstva izjednačeni su tako da uzimaju u obzir razlike u potrebama domaćinstava i ekonomije obima koje se javljaju u domaćinstvima različite veličine i strukture. Iznos izdataka za potrošnju potreban da bi se postigao određeni nivo blagostanja varira prema strukturi domaćinstva. Tek kada se definiše referentni tip domaćinstva (a to je odraslo samačko domaćinstvo²) moguće je definisati ekvivalentan koeficijent koji daje iznos potreban po domaćinstvu sa različitim karakteristikama, da ima isti životni standard.

Evropska metodologija koristi tzv. „modifikovanu OECD skalu ekvivalentnosti“, koja daje ponder 1,0 nosiocu domaćinstva, 0,5 drugim članovima starosti 14 godina i više i 0,3 svakom djetetu ispod 14 godina. U ovom slučaju tip referentnog domaćinstva je odrasla neudata/neoženjena osoba (sa koeficijentom 1,0). Na primjer, domaćinstvo koje čini odrasla osoba i njeno dijete starosti 14 godina ima isti životni standard kao i domaćinstvo koje čini odrasla osoba ako je njegov nivo izdataka 1,5 puta veći (1 za prvu odraslu osobu i 0,5 za dijete) od izdataka za potrošnju domaćinstva koje čini odrasla neudata/neoženjena osoba. U tom slučaju, ako se podijele ukupni izdaci za potrošnju svakog domaćinstva sa njegovim koeficijentom (koji je dat sumom pondera za svakog člana) moguće je direktno uporediti nivoe izdataka za potrošnju i dobiti „ravnomjernu“ distribuciju izdataka za potrošnju. Veličina siromaštva se računa na osnovu broja domaćinstava (i njihovih članova) koja pokazuju izdatke za potrošnju koji su ispod standardnog praga.

Ako se uzme u obzir konvencionalna priroda ovog praga i činjenica da izdaci za potrošnju ispod ovog praga ne predstavljaju ni neophodan ni dovoljan pokazatelj za stanje siromaštva, onda se indikator odnosi na mjeru rizika siromaštva.

U 2015. godini, 60,0% medijane mjesečnih izdataka za potrošnju u Bosni i Hercegovini iznosi 389,26 KM. Ova vrijednost predstavlja relativnu liniju siromaštva (ili standardnu liniju siromaštva) za jednočlano odraslo domaćinstvo².

Relativna linija siromaštva je izračunata na bazi podataka Ankete o potrošnji domaćinstava koji su prikupljeni iz uzorka od 7.702 domaćinstava slučajno odabranih tako da predstavljaju stanovništvo Bosne i Hercegovine.

Iz više razloga, ovaj tip ankete ima ograničenu vrijednost u analizi siromaštva.

Anketa se odnosi na pojedince koji žive u Bosni i Hercegovini i ne uključuje lica koja žive u kolektivnim institucijama (u staračkim domovima, popravnim domovima, zatvorima, itd.). Pored toga, isključuju se i beskućnici jer je uzorak rađen na osnovu okvira nastanjenih stambenih jedinica.

Prema tome, anketa ne može dati informacije o uslovima života u ekstremno lošim situacijama. Ali bez obzira na to, anketa ostaje glavni izvor informacija za procjene siromaštva u Bosni i Hercegovini, i mora se koristiti kao referenca za bilo koju analizu ove pojave.

1 Kada se sva domaćinstva sortiraju u rastućem nizu prema visini njihovih izjednačenih izdataka za potrošnju, medijana je vrijednost izdataka za potrošnju koja odvaja 50% domaćinstava sa izdacima za potrošnju iznad vrijednosti medijane i 50% domaćinstava ispod ove vrijednosti.

2 Jednočlano domaćinstvo gdje je član star 14 ili više godina.

6.2. Relativno siromaštvo

U 2015. godini, 170.619 domaćinstva (16,5% od ukupnog broja domaćinstava) ili 505.816 stanovnika u Bosni i Hercegovini (16,9% od ukupnog broja stanovnika) žive u relativnom siromaštvu (Tabela 6.1.).

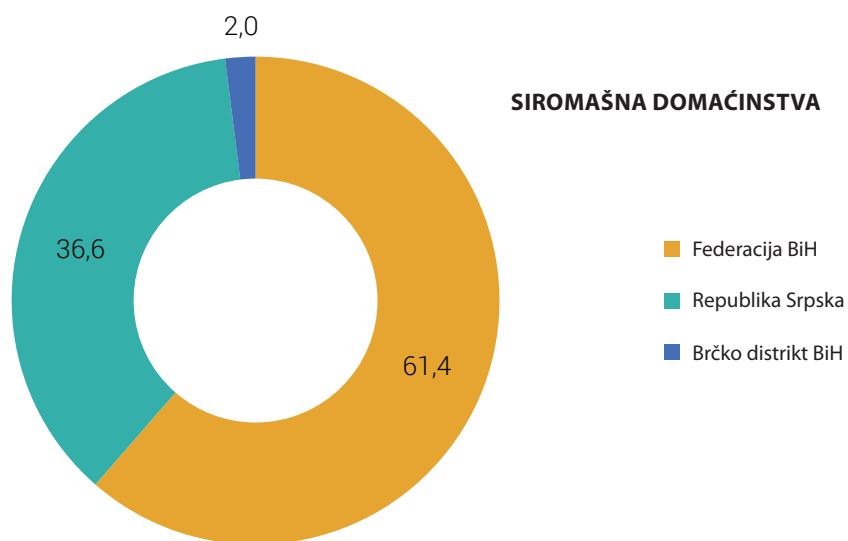
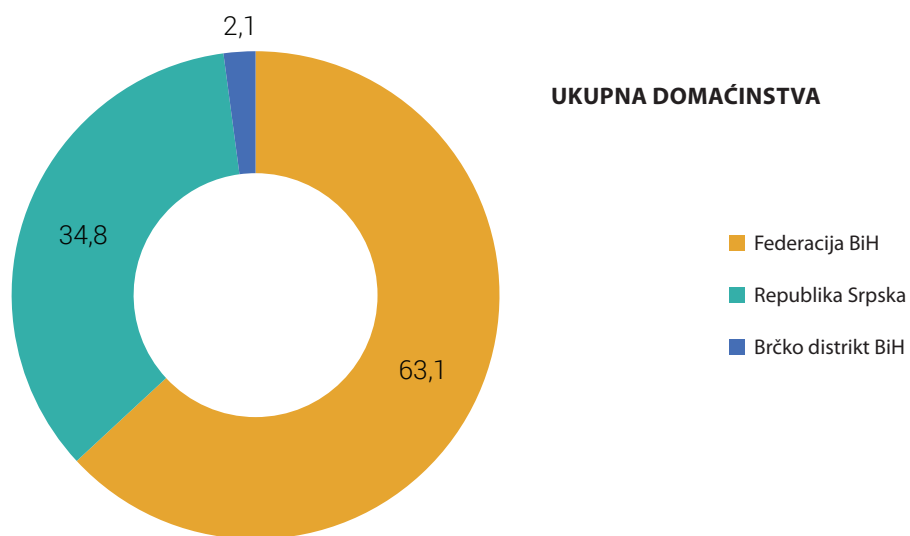
Ovaj podatak je rezultat različitih uslova života u tri geografska područja u zemlji. 61,4% siromašnih domaćinstava živi u Federaciji BiH (Grafikon 6.1.) gdje je od 100 domaćinstava njih 16 siromašno.

Sličan omjer je i u Brčko distriktu BiH, dok u Republici Srpskoj na svakih 100 domaćinstava u populaciji ima 17,4 siromašnih.

Tabela 6.1. Glavni indikatori relativnog siromaštva po geografskim područjima, 2015. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

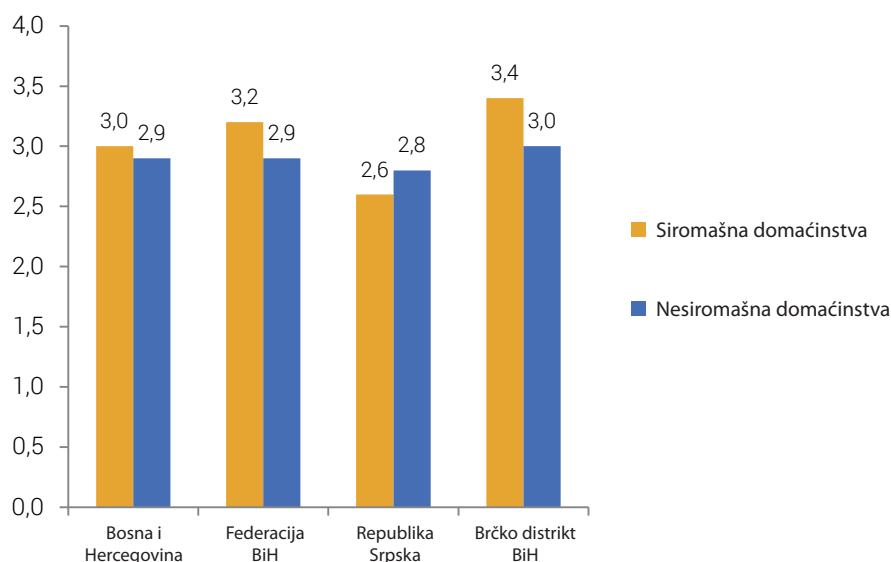
Jedinice posmatranja	2015.			
	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Relativna linija siromaštva (mjesečno u KM)	389,26			
Siromašna domaćinstva	170619	104666	62501	3452
Ukupna domaćinstva	1033452	652129	359567	21755
Siromašni stanovnici	505816	332328	161849	11639
Ukupni stanovnici	2995603	1943513	985854	66236
Stopa siromaštva (%)				
Siromašna domaćinstva	16,5	16,0	17,4	15,9
Siromašni stanovnici	16,9	17,1	16,4	17,6
Jaz siromaštva (%)				
Domaćinstva	24,6	25,8	22,7	21,5
Procentualna vrijednost				
Siromašna domaćinstva	100,0	61,4	36,6	2,0
Ukupna domaćinstva	100,0	63,1	34,8	2,1
Siromašni stanovnici	100,0	65,7	32,0	2,3
Ukupni stanovnici	100,0	64,9	32,9	2,2

Grafikon 6.1. Siromašna domaćinstva i ukupna domaćinstva po geografskim područjima, 2015. godina
(vrijednosti u procentima)

Postoje izvjesne razlike u prosječnoj veličini siromašnih i nesiromašnih domaćinstava po geografskim područjima. Siromašna domaćinstva su u prosjeku veća od nesiromašnih u svim geografskim područjima, osim Republike Srpske gdje je taj odnos suprotan (Grafikon 6.2.).

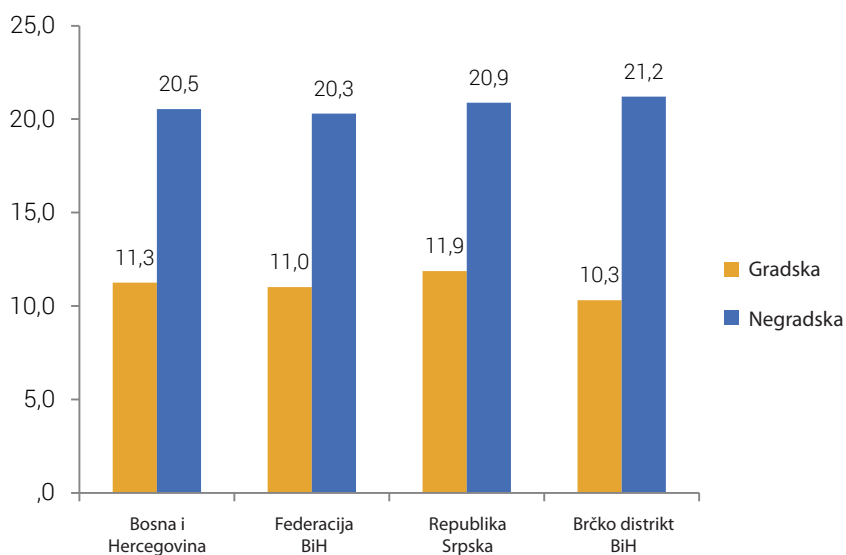
Grafikon 6.2. Prosječne veličine domaćinstava prema statusu u siromaštvu, 2015. godina

Broj i procenat siromašnih su bitni pokazatelji, ali su to ipak jednodimenzionalni podaci koji ne govore dovoljno o uslovima života, tj. koliko je to siromaštvo duboko. Ova informacija se dobija iz indikatora jaza siromaštva koji mjeri koliko su izdaci za potrošnju siromašnih domaćinstava, u prosjeku, udaljeni od linije siromaštva. (Tabela 6.1) Sudeći prema indeksu jaza siromaštva, iako je u Federaciji BiH manji procenat siromašnih domaćinstava, ona se nalaze u lošijoj situaciji jer su u prosjeku udaljenija od linije siromaštva.

U sva tri geografska područja relativno siromaštvo je izraženije u negradskim naseljima: u 2015. godini stopa siromašnih negradskih domaćinstava je u Bosni i Hercegovini bila 20,5% dok je dostigla nivo od 21,2% u pomenutim naseljima Brčko distrikta BiH.

Grafikon 6.3. Relativno siromaštvo domaćinstava po tipu naselja i geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

6.3. Karakteristike siromašnih domaćinstava

U cilju dobijanja bolje slike o siromaštvu, respektujući veličinu uzorka, detaljna analiza stopa siromaštva (po veličini i tipu domaćinstava, starosti, obrazovanju i aktivnosti nosioca domaćinstva) je rađena samo na nivou Bosne i Hercegovine.

Gledano s aspekta veličine domaćinstava, relativno siromaštvo je najviše koncentrisano unutar domaćinstava koja imaju 5 ili više članova te kod jednočlanih domaćinstava (stope siromaštva 20,2% i 18,5% respektivno), dok posmatrano prema tipu domaćinstava, primjećujemo da je najveća stopa siromaštva bila kod bračnih parova sa djecom i drugim srođnicima (23,1%) i samačkih domaćinstava gdje je lice staro 65 godina ili više (21,9%).

Nasuprot tome, najmanje stope siromaštva su kod bračnih parova bez djece gdje je nosilac domaćinstva mlađi od 65 godina (10,5%) i samačkih domaćinstava sa osobom mlađom od 65 godina (12,2%), a s aspekta veličine domaćinstava gledano, kod četveročlanih domaćinstava (14,8%).

Tabela 6.2 Relativno siromaštvo po veličini i tipu domaćinstva, 2015. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

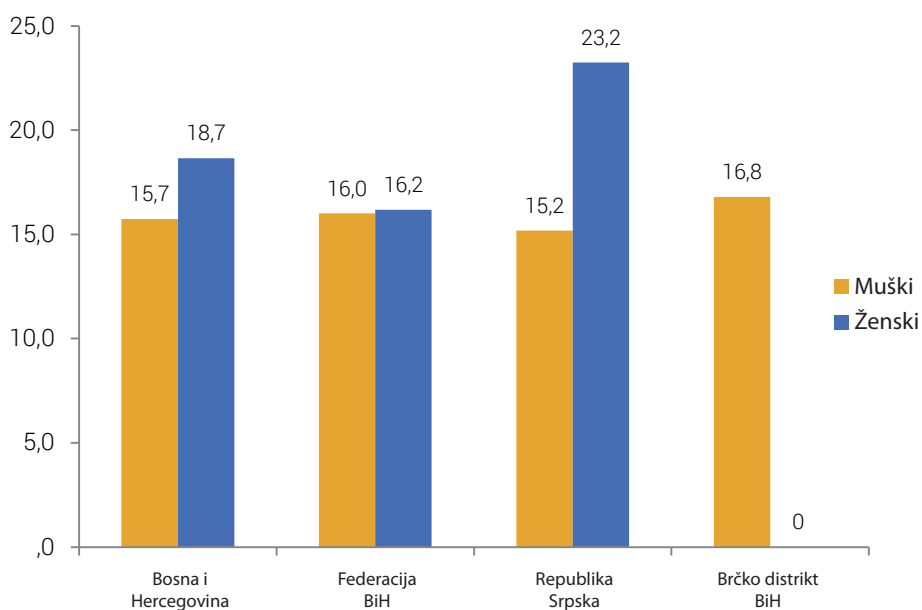
Varijabla	Broj siromašnih domaćinstava	Veličina siromaštva
Veličina domaćinstva		
1 član	39632	18,5
2 člana	42257	15,2
3 člana	27851	15,1
4 člana	30100	14,8
5 ili više članova	30779	20,2
Ukupno	170619	16,5
Tip domaćinstva		
Samačka <65 godina	9246	12,2
Samačka >=65 godina	30386	21,9
Bračni par bez djece <65 godina	10414	10,5
Bračni par bez djece >=65 godina	19407	18,1
Bračni par sa 1 djetetom	19007	13,6
Bračni par sa 2 djeteta	23901	14,5
Bračni par sa 3 i više djece	9366	17,2
Samohrani roditelji	14458	18,4
Samohrani roditelji i drugi srođnici	(6081)	(16,4)
Bračni par sa djecom i drugi srođnici	12343	23,1
Bračni par sa djecom i roditelji	(5867)	(16,5)
Ostalo	10143	20,9
Ukupno	170619	16,5

Spol nosioca domaćinstva ima izvjestan uticaj na relativno siromaštvo.

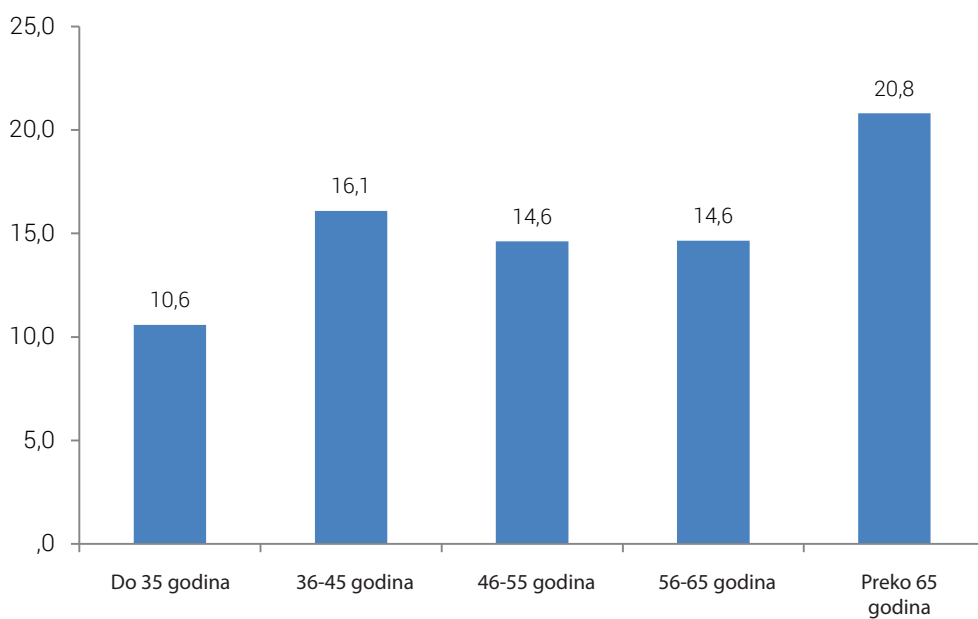
Na nivou Bosne i Hercegovine stopa siromaštva domaćinstava sa nosiocem ženskog pola je 18,7% nasuprot 15,7% kod domaćinstava u kojima je nosilac muškarac. Razlike su izraženije u Republici Srpskoj gdje su te stope 23,2%, odnosno 15,2%. (Grafikon 6.3.)

Na nivou Bosne i Hercegovine, siromaštvo je usko povezano sa starosti nosioca domaćinstva: stopa siromaštva je skoro dva puta veća ako je nosilac domaćinstva starosti 65 godina ili više (20,8%) nasuprot 10,6% kod domaćinstava gdje je nosilac mlađi od 35 godina. (Grafikon 6.4.)

**Grafikon 6.4. Veličina siromaštva po polu nosioca domaćinstva, 2015. godina
(vrijednosti u procentima)**

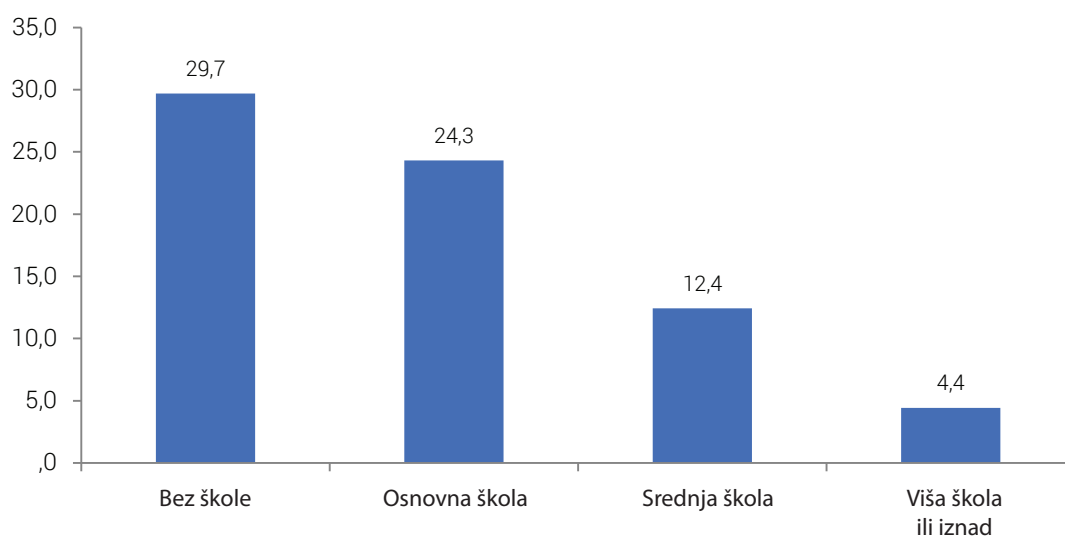
**Grafikon 6.5. Veličina siromaštva po starosti nosioca domaćinstva, 2015. godina
(vrijednosti u procentima)**

6.4. Obrazovanje, zaposlenost i siromaštvo

Nizak nivo obrazovanja dovodi do povećanja rizika od siromaštva (Grafikon 6.6). Od ukupnog broja domaćinstava čiji nosilac nema nikakvu školsku spremu 29,7% ih je siromašno. Stopa siromaštva je takođe jako visoka i kod domaćinstava čiji nosilac ima završenu osnovnu školu (24,3%) i počinje značajno opadati tek kod domaćinstava čiji nosilac ima završenu srednju školu (12,4%) i univerzitetsko obrazovanje (4,4%).

Grafikon 6.6. Veličina siromaštva prema obrazovanju nosioca domaćinstva, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Na kraju, siromaštvo je jako povezano i sa statusom u zaposlenju nosioca domaćinstva. Procenat siromašnih domaćinstava je najmanji ako je nosilac domaćinstva zaposlen (11,6%). Stopa siromaštva dostiže 26,2% ako je nosilac domaćinstva nezaposlen ili traži prvo zaposlenje, dok je najveća stopa siromaštva kod domaćinstava čiji je nosilac nesposoban za rad i iznosi 38,5%. Kod domaćinstava sa penzionisanim nosiocem njih 16,3% su siromašni. Iako stopa siromaštva unutar ove podpopulacije nije najveća, treba imati na umu činjenicu da nju čini preko 60 hiljada penzionerskih domaćinstava što predstavlja više od 35% svih siromašnih domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Tabela 6.3. Relativno siromaštvo po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva, 2015. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Status u zaposlenju nosioca domaćinstva	Broj siromašnih domaćinstava	Stopa siromaštva
Zaposlen	47955	11,6
Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	23384	26,2
Domaćica	19782	18,0
Nesposoban za rad	14399	38,5
Penzioner	60487	16,3
Ostalo	(4612)	(32,9)
Ukupno	170619	16,5

6.5. Relativni karakter linije siromaštva (Domaćinstva na granici siromaštva i slabo siromašna domaćinstva)

Broj i stopa siromašnih domaćinstava zavisi od toga gdje je linija siromaštva postavljena. Njeno postavljanje na 60% od medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju je konvencionalno. Ono predstavlja prag vrijednosti koji dijeli stanovništvo na siromašno i nesiromašno i ne omogućava potpunu analizu ove pojave u svojoj raznolikosti. Iz tog razloga su kreirana i analizirana još dva praga siromaštva: 50% i 70% od medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

Razmatranjem ovih triju linija siromaštva, identifikuju se četiri kategorije domaćinstava: definitivno siromašna domaćinstva (sa potrošnjom ispod 50% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju), slabo siromašna domaćinstva (potrošnja između 50% i 60% medijane), domaćinstva na granici siromaštva (sa potrošnjom između 60% i 70% medijane) i domaćinstva koja definitivno nisu siromašna sa višim iznosima potrošnje.

Grafikon 6.7. Siromašna i nesiromašna domaćinstva prema tri različite linije siromaštva, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Nisu siromašna 83,5%	Definitivno nisu siromašna 75,1%
	na granici siromaštva 8,4%
Siromašna 16,5%	Slabo siromašna 6,9%
	Definitivno siromašna 9,6%

U 2015. godini oko 99.000 domaćinstava su definitivno siromašni sa malim teritorijalnim razlikama. Naime, relativno posmatrano, definitivno siromašnih domaćinstava ima najmanje u Brčko distriktu BiH (8,2%), dok su entitetske razlike u odnosu na državni prosjek male. Istovremeno, domaćinstava koja definitivno nisu siromašna ima relativno najviše u Federaciji BiH (76,4%), a najmanje u Republici Srpskoj (72,8%).

Više od 86.000 domaćinstava u Bosni i Hercegovini su na granici siromaštva jer je njihova potrošnja samo 64,88 KM iznad granice od 60% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

Tabela 6.4. Siromaštvo prema različitim linijama siromaštva po geografskim područjima, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Linija siromaštva	Bosna i Hercegovina		Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH
	Broj domaćinst.	% domaćinst.	% domaćinst.	% domaćinst.	% domaćinst.
50 % medijane izdataka (324,3831 KM)	98948	9,6	9,8	9,3	8,2
60 % medijane izdataka (389,2597 KM)	170619	16,5	16,0	17,4	15,9
70 % medijane izdataka (454,1363 KM)	256930	24,9	23,6	27,2	26,2
Definitivno siromašna	98948	9,6	9,8	9,3	8,2
Slabo siromašna	71671	6,9	6,3	8,0	7,7
Na granici siromaštva	86311	8,4	7,5	9,8	10,3
Definitivno nisu siromašna	776522	75,1	76,4	72,8	73,8
Omjer S80/S20		4,9	5,2	4,3	4,2
Gini koeficijent		31,2	31,0	31,4	31,7

Takođe je interesantno vidjeti relativnu poziciju donje grupe domaćinstava u odnosu na gornju grupu. To može biti ilustrovano omjerom S80/S20. Za svako geografsko područje taj omjer upoređuje ukupne izjednačene izdatke za potrošnju gornjeg kvintila domaćinstava (20% domaćinstava sa najvećom izjednačenom potrošnjom) sa potrošnjom donjeg kvintila domaćinstava (20% domaćinstava sa najmanjom izjednačenom potrošnjom). Prosjek za Bosnu i Hercegovinu je 4,9 što pokazuje da najbogatiji kvintil domaćinstava ima 4,9 puta veću potrošnju od najsiromašnijeg kvintila. Ovaj omjer je odgovarajući samo za promjene u gornjem i donjem kvintilu domaćinstava.

Neravnomjernost raspodjele izjednačenih izdataka za potrošnju u Bosni i Hercegovini pokazuje i Gini koeficijent koji je iznosio 31,2% i kod kojeg nisu primijećene prevelike geografske varijacije.

7. ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST

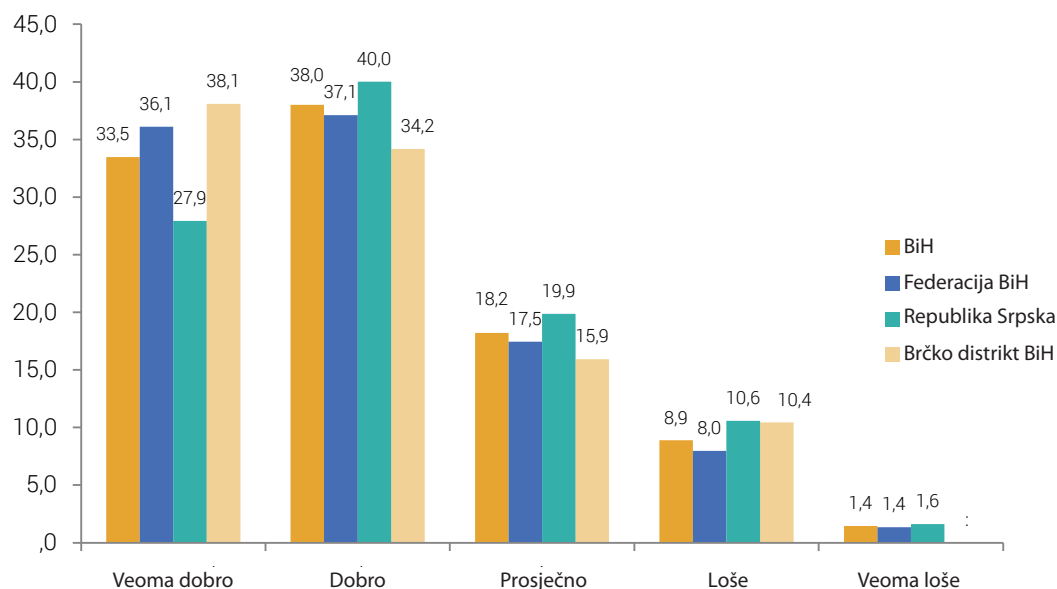
U cilju dobijanja osnovnih podataka za izračunavanje socijalnih indikatora, anketni instrumentarij je u 2015. godini proširen sa *ad hoc* modulom o zdravstvu i socijalnoj uključenosti. Rezultati prikazani u ovom poglavlju su dobijeni na osnovu subjektivnih izjava ispitanika prikupljenih u tom modulu, a koje se odnose na zdravstveno stanje ispitanika, doznake domaćinstvima, zadovoljstvo ispitanika životom, socijalnu uključenost i pitanja o uslovima u kojima žive njihova djeca.

7.1. Zdravstveno stanje i zdravstvene usluge

Rezultati prikazani u ovom poglavlju su dobijeni iz podataka prikupljenih u dijelu B navedenog modula koji se odnosi na zdravstveno stanje stanovništva i korištenje zdravstvenih usluga. Analiza zdravstvenog stanja i usluga u BiH rađena je na osnovu subjektivnog mišljenja i odgovora pojedinaca o zdravstvenom stanju, zdravstvenim uslugama, navikama i poteškoćama sa kojima se suočavaju po pitanju zdravlja.

U Bosni i Hercegovini 71,5% stanovnika smatra da je njihovo opšte zdravstveno stanje veoma dobro ili dobro, dok je približno svaki deseti stanovnik prijavio veoma loše ili loše opšte zdravstveno stanje. Najlošije zdravstveno stanje prijavili su stanovnici Republike Srpske gdje je procenat stanovnika sa veoma dobrim ili dobrim zdravstvenim stanjem najmanji (67,9%), a procenat onih sa veoma lošim ili lošim zdravljem najveći (12,2%). (Grafikon 7.1.)

Grafikon 7.1. Stanovništvo prema vlastitom mišljenju o zdravlju po geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Približno svaki šesti stanovnik je izjavio da je u proteklih šest mjeseci bio ograničen u svojim aktivnostima zbog zdravstvenih problema, a skoro 28 od 100 stanovnika imaju neku dugotrajnu bolest.

Između geografskih područja nisu evidentirane velike razlike, osim u Brčko distriktu BiH gdje svaki treći stanovnik ima dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem. (Tabele 7.1. i 7.2.)

Tabela 7.1. Stanovništvo prema vlastitom mišljenju o ograničenosti u aktivnostima zbog zdravstvenog problema tokom najmanje 6 proteklih mjeseci, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Vrlo ograničen	4,8	4,9	4,5	4,6
Ograničen	12,1	12,4	11,6	10,1
Nije ograničen	83,1	82,7	83,9	85,3
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 7.2 Stanovništvo prema dugotrajnoj bolesti ili zdravstvenom problemu, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Ima dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem	27,7	27,3	28,2	33,4
Nema dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem	72,3	72,7	71,8	66,6
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0

Tri najzastupljenije hronične bolesti bosanskohercegovačkog stanovništva su hipertenzija, reuma i dijabetes. Od ukupnog broja stanovnika Bosne i Hercegovine koji su izjavili da boluju od dugoročnih bolesti, povišen krvni pritisak ima skoro svaki drugi, reumu ima skoro svaki jedanaesti, a šećernu bolest svaki dvanaesti hronični bolesnik.

U Bosni i Hercegovini 5% stanovništva ima rješenje o invaliditetu. (Grafikon 7.2.) Obavezno zdravstveno osiguranje nema 2,4% stanovnika, dok privatno zdravstveno osiguranje ima skoro svaki stoti. (Tabela 7.3.)

Grafikon 7.2. Stanovništvo prema posjedovanju ocjene invaliditeta od strane komisije/instituta, 2015. god. (vrijednost u procentima)

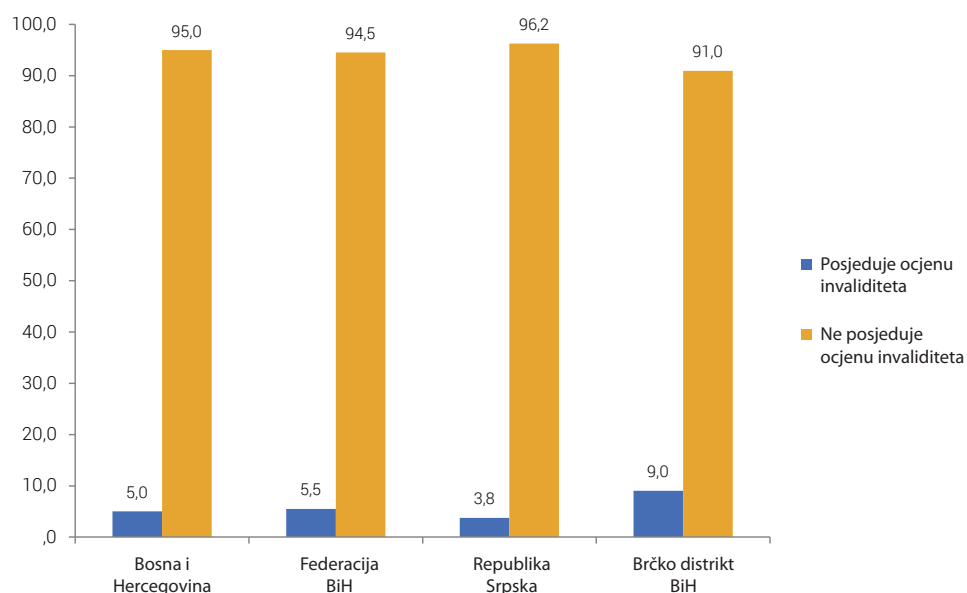

Tabela 7.3. Stanovništvo prema posjedovanju obaveznog i privatnog zdravstvenog osiguranja, 2015. god. (vrijednost u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Obavezno zdravstveno osiguranje				
Ima osiguranje	97,6	97,4	97,9	99,0
Nema osiguranje	2,4	2,6	2,1	:
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0
Privatno zdravstveno osiguranje				
Ima osiguranje	0,8	0,9	(0,4)	:
Nema osiguranje	99,2	99,1	99,6	99,5
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci za Brčko distrikt BiH u ovoj tabeli mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

Budući da većina stanovnika ima obavezno zdravstveno osiguranje, medicinske usluge se uglavnom koriste u državnim institucijama (ambulante, domovi zdravlja i bolnice). Jedini izuzetak su stomatološke usluge koje se podjednako koriste i u privatnom sektoru (koristi ih skoro svaki drugi stanovnik). Značajan je i udio posjeta ginekolozima u privatnim ordinacijama koje posjećuje skoro svaki četvrti ispitanik. Većih razlika između geografskih područja nema, s izuzetkom da je u Brčko distriktu BiH evidentirano više posjeta ginekolozima u ambulantama ili domovima zdravlja. (Tabela 7.4.)

Tabela 7.4. Stanovništvo prema mjestu korišćenja medicinskih usluga prema vrstama usluga, 2015. god. (vrijednost u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Doktor opće prakse				
Ambulanta ili dom zdravlja	98,0	98,0	97,9	99,4
Privatna ustanova	2,0	2,0	2,1	:
Ginekolog				
Ambulanta ili dom zdravlja	57,7	56,3	58,6	84,9
Bolnica	18,3	18,8	17,7	:
Privatna ustanova	24,0	24,8	23,7	:
Stomatolog				
Ambulanta ili dom zdravlja	48,2	50,4	43,6	50,2
Bolnica	3,6	2,7	5,7	:
Privatna ustanova	48,2	46,9	50,7	48,7
Drugi doktor				
Ambulanta ili dom zdravlja	39,4	41,3	36,7	30,1
Bolnica	44,2	43,9	44,6	48,1
Privatna ustanova	16,4	14,9	18,8	21,8

nastavak

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Medicinska sestra/tehničar ili babica				
Ambulanta ili dom zdravlja	88,6	86,7	92,3	87,2
Bolnica	9,7	11,5	(6,0)	:
Privatna ustanova	1,8	(1,8)	:	-

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci u ovoj tabeli u nekim slučajevima mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

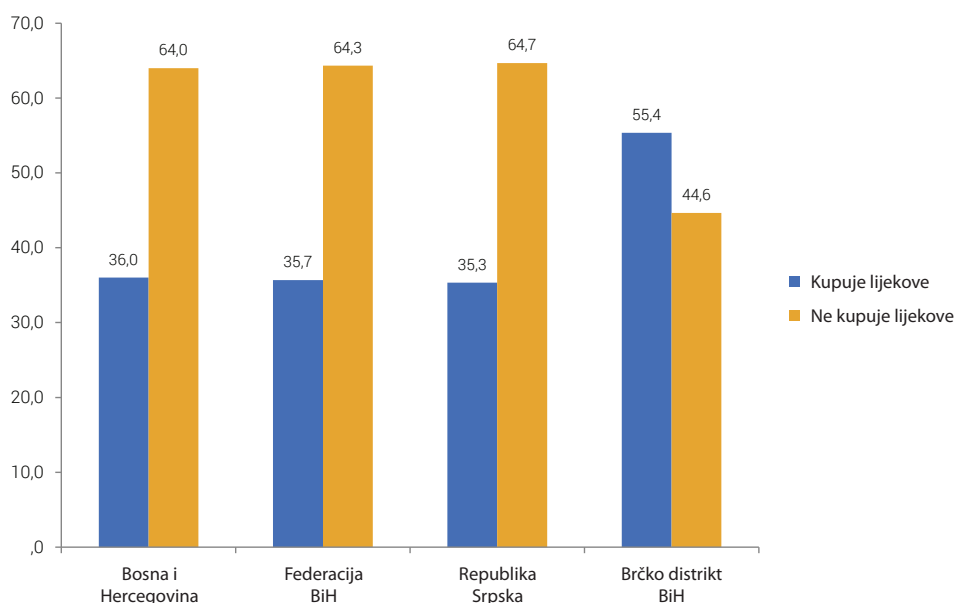
Stanovništvo posjećuje ljekare opće prakse u prosjeku skoro četiri puta godišnje, zubare svakih dvadeset mjeseci, nekog drugog ljekara svakih sedamnaest mjeseci, ginekologa jednom u skoro četiri godine i privatnu sestru, bolničara ili babicu jednom u dvije godine. (Tabela 7.5.)

Tabela 7.5. Prosječan broj posjeta medicinskom osoblju u posljednjih 12 mjeseci prema vrstama, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Doktor opće prakse	3,6	3,3	4,1	4,2
Ginekolog	0,3	0,3	0,3	0,3
Stomatolog	0,6	0,6	0,8	0,4
Drugi doktor	0,7	0,6	0,8	1,0
Medicinska sestra/tehničar ili babica	0,5	0,4	0,8	0,6

Lijekove bez recepta u Bosni i Hercegovini kupuju skoro 4 od 10 stanovnika. Veća zastupljenost ove pojave primijećena je u Brčko distriktu BiH gdje tu praksu ima skoro 6 od deset stanovnika. (Grafikon 7.3.)

Grafikon 7.3. Stanovništvo prema kupovanju lijekova bez recepta u proteklih 12 mjeseci, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Tek svaki trideseti stanovnik misli da mu je zdravlje bolje nego prije godinu dana, dok skoro svaki sedmi misli da mu je ono lošije. (Tabela 7.6.) Teškoće sa vidom, iako nose naočale, i sa kretanjem ima približno svaki šesti stanovnik Bosne i Hercegovine, dok poteškoće sa sluhom, iako nose slušni aparat i sa pamćenjem i koncentracijom ima skoro svaki dvanaesti. Skoro svaki osamnaesti stanovnik ima poteškoće sa odijevanjem ili održavanjem lične higijene i sporazumijevanjem s drugima. (Tabela 7.7.)

Tabela 7.6. Stanovništvo prema stanju zdravlja u odnosu na prošlu godinu, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Bolje	3,3	4,1	1,7	(1,7)
Lošije	13,5	12,7	15,1	13,0
Isto	83,2	83,2	83,2	85,4

Tabela 7.7. Zdravstvene poteškoće stanovništva prilikom obavljanja svakodnevnih aktivnosti prema vrstama i intezitetu u BiH, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Intezitet poteškoće	Poteškoće s vidom iako nosi naočale	Poteškoće sa sluhom iako koristi slušni aparat	Poteškoće sa kretanjem ili penjanjem uz stepenice	Poteškoće sa pamćenjem ili koncentracijom	Poteškoće sa odijevanjem ili održavanjem lične higijene	Poteškoće sa sporazumijevanjem sa drugima
Bez teškoća	83,8	92,2	84,2	91,4	94,5	94,3
Ima manje teškoće	13,0	6,1	10,1	6,8	3,8	4,1
Ima veće poteškoće	3,0	1,6	5,0	1,5	1,2	1,3
Potpuna nesposobnost	(0,2)	(0,1)	0,7	0,2	0,5	0,3

U posljednjih dvanaest mjeseci 5,1% stanovnika Bosne i Hercegovine su trebali liječnički pregled, ali ga nisu dobili. U slučaju potrebe zubarskih usluga, taj procenat je bio 2,2%. Glavni razlozi za nedobijanje liječničkih pregleda bili su nemogućnost da se priušti pregled (41,1%), duga lista čekanja na koju se žalio skoro svaki četvrti ispitanik, odnosno želja da se sačeka i vidi da li će se problem sam riješiti, što je bilo prisutno takođe kod skoro svakog četvrtog ispitanika. Kod potrebe za zubarskim uslugama dominantan je razlog nemogućnost da se iste priušte (skoro osam od deset ispitanika je prijavilo ovaj razlog), svaki petnaesti ispitanik se žalio na dugu listu čekanja, dok je njih 5,5% imalo strah od doktora. (Tabele 7.8. i 7.9.)

Tabela 7.8. Stanovnici koji su u posljednjih 12 mjeseci trebali liječnički pregled, ali ga nisu dobili prema vrsti medicinske usluge, 2015. godina (vrijednost u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Pregled doktora				
Trebao bar jednom	5,1	6,1	3,2	(3,3)
Nije trebao	94,9	93,9	96,8	96,7
Pregled stomatologa				
Trebao bar jednom	2,2	2,5	1,7	:
Nije trebao	97,8	97,5	98,3	99,5

Napomena: Iako se statistički nepouzdan podatak za Brčko distrikt BiH u ovoj tabeli može izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ovo pitanje bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

Tabela 7.9. Glavni razlozi nedobijanja medicinske usluge prema vrstama, 2015. godina
(vrijednosti u procentima)

Glavni razlog	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Liječnički pregled ili tretman				
Nisam mogao/la sebi priuštiti	41,1	39,4	48,9	:
Lista čekanja	23,5	24,5	(16,0)	(78,4)
Nisam mogao/la izaći, nisam imao/la vremena	:	:	:	-
Suviše daleko, nema prevoza	5,7	(4,2)	(11,7)	:
Strah od doktora	:	:	:	-
Želio/Željela sam čekati	23,5	25,0	(19,5)	-
Ne znam ni jednog dobrog doktora	:	:	-	-
Drugi razlog	(3,3)	(3,8)	:	:
Pregled ili tretman kod stomatologa				
Nisam mogao/la sebi priuštiti	77,8	79,7	73,1	:
Lista čekanja	(6,5)	:	:	-
Nisam mogao/la izaći, nisam imao/la vremena	:	:	:	-
Suviše daleko, nema prevoza	:	:	:	-
Strah od doktora	(5,5)	:	:	-
Želio/Željela sam čekati	:	:	:	-
Drugi razlog	:	:	:	-

7.2. Doznake domaćinstvima

Novac iz inostranstva, prema vlastitim izjavama, dobija približno skoro svako dvadeseto domaćinstvo u Bosni i Hercegovini. (Grafikon 7.4.) Najčešći pošiljaoci novca su djeca ispitanika (preko 55%) i njihova braća i sestre (čine skoro četvrtinu pošiljalaca). Između geografskih područja nema posebno velikih razlika u ovom pogledu s izuzetkom nešto većeg broja djece kao pošiljalaca u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH. (Tabela 7.10)

Grafikon 7.4. Stanovništvo koje je dobilo doznake iz inostranstva za vlastitu upotrebu, u posljednjih 12 mjeseci, po geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

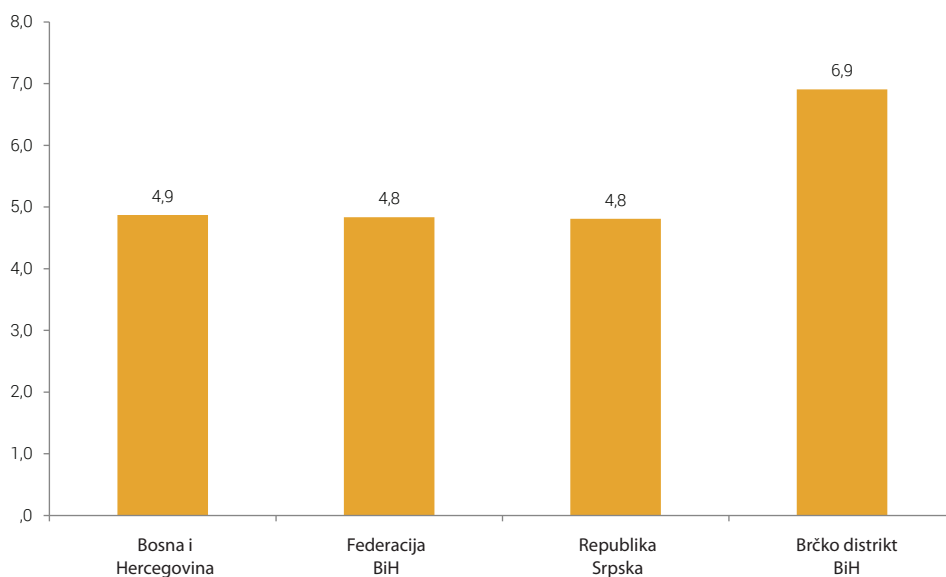

Tabela 7.10. Srodstvo primalaca doznaka sa osobom koja ih šalje, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Doznake	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Bračni partner	(2,6)	(3,6)	:	:
Djeca	55,4	53,6	57,9	65,4
Roditelji	(5,5)	(5,0)	:	:
Braća i sestre	23,7	24,7	21,9	:
Ostalo	12,8	13,1	(12,9)	:

Stanovnici koji primaju doznake iz inostranstva u prosjeku ih godišnje dobiju nešto više od 5 puta, a prosječan godišnji iznos koji prime je 1765,24KM. Doznake u prosjeku čine više od trećine ukupnih prihoda domaćinstava koja ih primaju. U prosjeku najviše dobiju domaćinstva iz Brčko distrikta BiH (1937,93KM), a najmanje ona iz Republike Srpske (1496,50KM) gdje taj novac čini skoro dvije petine ukupnih prihoda takvih domaćinstava. (Tabela 7.11.)

Tabela 7.11. Prosječan broj i prosječan iznos doznaka dobijenih u posljednjih 12 mjeseci i njihovo učešće u ukupnom prihodu domaćinstava, 2015. godina (*apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima*)

Doznake	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Prosječan broj doznaka	5,1	5,7	3,8	6,8
Prosječan iznos doznaka, KM	1765,24	1892,89	1496,50	1937,93
Prosječno učešće doznaka u ukupnom prihodu	34,5	32,8	37,4	39,9

Novac iz inostranstva se u Bosni i Hercegovini pretežno troši za prehrambene artikle i za odjeću i kozmetiku. Takva je situacija i u oba entiteta, dok se u Brčko distriktu BiH pored prehrambenih artikala novac od doznaka koristi i za štednju.

7.3. Zadovoljstvo životom

Generalno gledano, stanovnici Bosne i Hercegovine su najviše zadovoljni svojom porodicom, prijateljstvima i samim sobom. Svojim dosadašnjim životom i školom je nezadovoljan skoro svaki dvanaesti stanovnik. Posebne razlike između geografskih područja nisu primjetne uz izuzetak da je u Brčkom evidentirana nešto veća stopa zadovoljstva školom u odnosu na državni prosjek. (Tabela 7.12.)

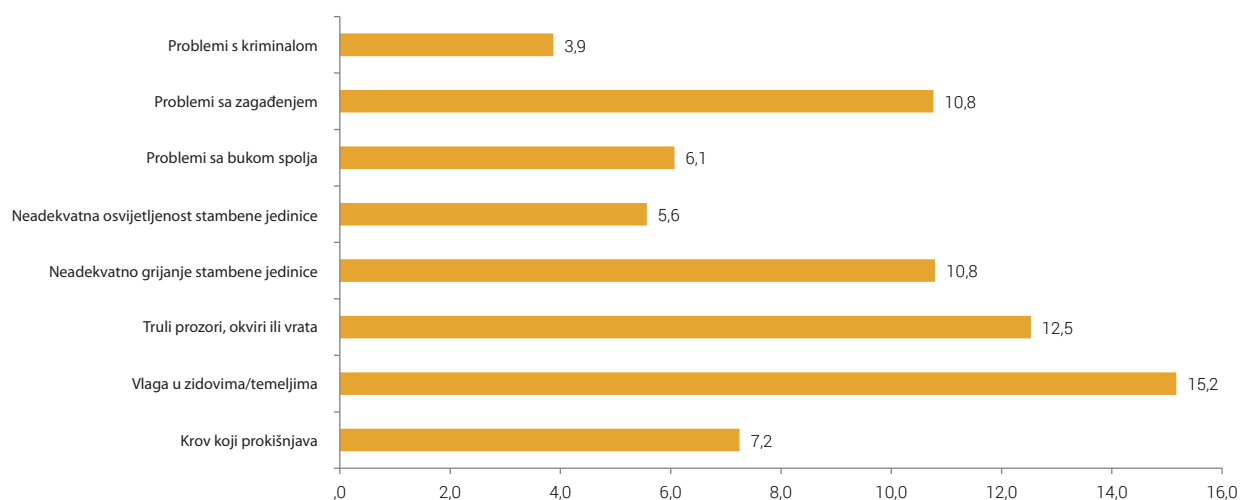
Tabela 7.12.. Zadovoljstvo porodicom, prijateljima, školom, sobom i ukupnim životom, 2015. godina (*vrijednosti u procentima*)

Geografsko područje	Subjektivni osjećaj	Zadovoljstvo porodicom	Zadovoljstvo prijateljima	Zadovoljstvo školskim iskustvom	Zadovoljstvo samim sobom	Zadovoljstvo svojim dosadašnjim životom
BiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,0	97,8	91,8	95,6	91,4
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	2,0	2,2	8,2	4,4	8,6
FBiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,3	97,9	91,9	95,9	92,1
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	1,7	2,1	8,1	4,1	7,9
RS	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	97,4	97,5	91,4	95,0	89,9
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	2,6	2,5	8,6	5,0	10,1
BD BiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,7	98,6	97,5	95,5	94,2
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	:	:	(2,5)	4,5	5,8

7.4. Socijalna uključenost

Da bi se dobila mjera socijalne uključenosti stanovništva u Bosni i Hercegovini, ispitivani su uslovi u kojima žive, počevši od karakteristika njihovih stambenih jedinica i najbližeg okruženja, preko dostupnosti osnovnih usluga neophodnih za pristojan život pa sve do mogućnosti plaćanja redovnih mjesečnih troškova i materijalne deprivacije. Najakutniji problem vezan za stambenu jedinicu u Bosni i Hercegovini bila je vlaga u zidovima i temeljima koja je evidentirana kod skoro svakog sedmog domaćinstva, dok je svako osmo domaćinstvo imalo problem sa trulim prozorima, okvirima ili vratima. Probleme sa zagađenjem okoline i neadekvatno grijanje imalo je skoro svako deveto domaćinstvo, a krov koji prokišnjava skoro svako četrnaesto. Udio domaćinstava koji imaju probleme sa bukom spolja je 6,1%, u neadekvatno osvijetljenoj stambenoj jedinici živi 5,6% domaćinstava, a u području bremenitom kriminalom, nasiljem i vandalizmom 3,9% domaćinstava. (Grafikon 7.5.)

Grafikon 7.5. Domaćinstva koja se suočavaju sa problemima vezanim za stambenu jedinicu i okolinu u kojoj žive, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Najviše pristupačna usluga koju smo mjerili u BiH je prodavnica mješovite robe, jer je 79,7% domaćinstava izjavilo da takve usluge koriste lako ili veoma lako. Ova vrsta usluge je ipak teže dostupna za svako peto domaćinstvo u Bosni i Hercegovini, posebno u negradskim područjima gdje 31,2% domaćinstava još uvijek teško ili veoma teško ima pristup prodavnicama, dok je u gradskim područjima takvih domaćinstava samo 5,7%. Dok su ove usluge u Federaciji BiH teško ili veoma teško dostupne približno svakom šestom domaćinstvu, u Republici Srpskoj skoro svako četvrto domaćinstvo ima taj problem.

Nešto slabije su dostupne usluge primarne zdravstvene zaštite: 67,3% domaćinstava ima lako ili veoma lako dostupnu primarnu zdravstvenu zaštitu. Međutim, u negradskim područjima više od polovine domaćinstava teško ili vrlo teško pristupaju uslugama primarne zdravstvene zaštite. U gradskim naseljima, takve probleme ima skoro svako dvanaesto domaćinstvo. Usluge primarne zdravstvene zaštite su dostupnije domaćinstvima iz Federacije BiH u odnosu na ona iz Republike Srpske (stopa lake ili veoma lake dostupnosti su 70,1% i 61,4% respektivno).

Poštanske usluge su domaćinstvima u BiH dostupne u procentu od 61,9%. Probleme u njihovom korištenju ima svako treće domaćinstvo i to u negradskim naseljima svako drugo, a u gradskim svako osmo domaćinstvo. Između geografskih područja nije primjetna velika razlika u ovim indikatorima, s izuzetkom Brčko distrikta BiH u kojem se ove usluge značajno manje koriste (svako šesto domaćinstvo ne koristi poštanske usluge).

Značajno je napomenuti da javni prevoz ne koristi 13,6% domaćinstava u BiH. Šest od deset domaćinstava ima lak ili veoma lak pristup uslugama javnog prevoza u Bosni i Hercegovini. Probleme u tom pristupu prijavilo je svako četvrto domaćinstvo (u negradskim naseljima skoro 4 od 10 domaćinstava i svako jedanaesto domaćinstvo u gradskim naseljima imaju taj problem). Javni prevoz je najdostupniji domaćinstvima u Brčko distriktu BiH gdje ga skoro 7 od 10 domaćinstava koristi lako ili veoma lako, dok težak ili veoma težak pristup ovim uslugama ima skoro svako treće domaćinstvo iz Republike Srpske i nešto više od petine domaćinstava iz Federacije BiH.

Bankarske usluge u BiH koristi 91,9% domaćinstava, skoro 54% domaćinstava do njih dolazi lako ili veoma lako, dok skoro 4 od 10 domaćinstava imaju problem dostupnosti bankarskih usluga. Više od pola domaćinstava u negradskim naseljima i svako šesto domaćinstvo u gradskim naseljima ima taj problem. Domaćinstva iz Brčko distrikta BiH su prijavila nešto veću dostupnost ovih usluga u odnosu na druga geografska područja, ali i manju stopu korištenja istih. U pogledu pristupačnosti predškolskog i osnovnog obrazovanja treba napomenuti da ove usluge koristi samo 39,0% domaćinstava u BiH. Lak ili veoma lak pristup ovim uslugama imaju 3 od 10 domaćinstava u Bosni i Hercegovini, dok skoro svako deseto domaćinstvo ima pristup teško ili vrlo teško. (Tabele 7.13. i 7.14.) Međutim, ako se posmatraju samo domaćinstva koja koriste ove usluge, onda je učešće domaćinstava koja lako ili veoma lako koriste usluge predškolskog i osnovnog obrazovanja daleko veći i iznosi 75,2%, i to 90,9% u gradskim i 63,1% u negradskim područjima. Posmatrano po geografskim područjima, situacija u pogledu dostupnosti ovih usluga je najbolja u Brčko distriktu BiH, zatim u Federaciji BiH, a najlošija u Republici Srpskoj (lak ili veoma lak pristup ima 93,8%, 78,5% odnosno 69,3% domaćinstava koja koriste ove usluge, respektivno po geografskim područjima).

Tabela 7.13. Pristupačnost domaćinstava uslugama po tipu naseljenih mjesta, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Pristupačnost usluga	Teško ili veoma teško			Lako ili veoma lako			Usluga se ne koristi		
	Ukupno	G	O	Ukupno	G	O	Ukupno	G	O
Prodavnica mješovite robe	20,1	5,7	31,2	79,7	94,1	68,6	:	:	:
Bankarske usluge	38,1	16,1	55,0	53,8	80,1	33,6	8,1	3,8	11,4
Poštanske usluge	33,6	12,6	49,7	61,9	85,4	43,8	4,6	2,0	6,5
Javni transport	25,4	8,9	38,0	61,0	76,7	48,9	13,6	14,4	13,1
Ustanova primarne zdravstvene zaštite	32,1	8,4	50,3	67,3	90,9	49,2	(0,6)	(0,7)	(0,4)
Ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja	9,7	3,6	14,3	29,3	35,6	24,5	61,0	60,8	61,1

Tabela 7.14. Pristupačnost domaćinstva uslugama po geografskim područjima, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Pristupačnost usluga	Teško ili veoma teško			Lako ili veoma lako			Usluga se ne koristi		
	FBiH	RS	BD BiH	FBiH	RS	BD BiH	FBiH	RS	BD BiH
Prodavnica mješovite robe	17,3	25,7	13,3	82,5	74,1	86,7	:	:	-
Bankarske usluge	36,6	41,2	30,9	54,8	51,7	57,0	8,6	7,1	12,1
Poštanske usluge	32,9	35,3	25,4	62,2	61,4	58,6	4,9	3,3	16,0
Javni transport	22,3	31,4	17,8	62,4	58,0	67,1	15,3	10,6	15,1
Ustanova primarne zdravstvene zaštite	29,2	38,3	18,1	70,1	61,4	81,7	(0,7)	:	:
Ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja	8,0	13,1	:	29,5	29,5	22,6	62,5	57,4	75,9

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci u ovoj tabeli u nekim slučajevima mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

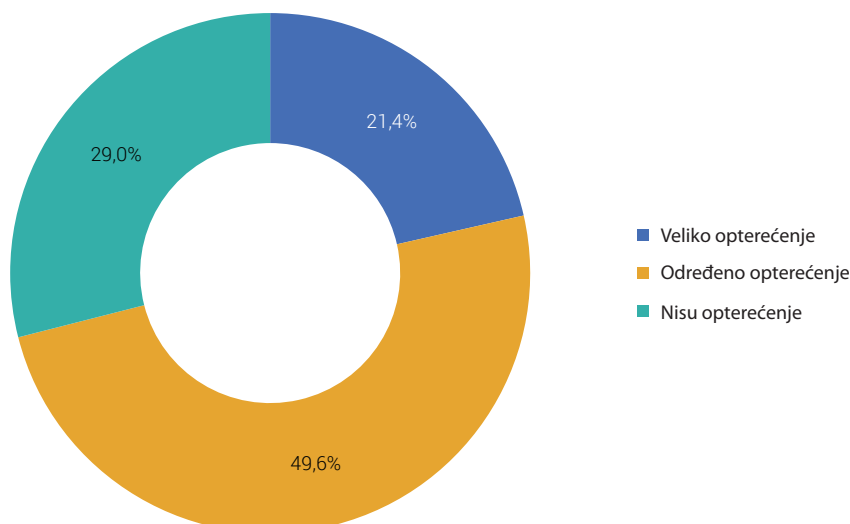
U Bosni i Hercegovini, skoro 2/3 domaćinstava uz poteškoće, teško ili veoma teško izlaze na kraj sa svojim uobičajenim mjesečnim troškovima. Posmatrano prema statusu u siromaštvu, relativno više siromašnih domaćinstava su imali poteškoće da izađu na kraj sa svojim uobičajenim mjesečnim troškovima - bilo je 82,7% takvih domaćinstava, nasuprot 58,7% takvih slučajeva kod nesiromašnih domaćinstava. (Tabela 7.15.) Stambeni troškovi predstavljaju opterećenje za 7 od 10 domaćinstava. (Grafikon 7.6.). Kod podstanara situacija je još i lošija jer stambeni troškovi predstavljaju određeno ili veliko opterećenje za 74,6% takvih domaćinstava. Međutim, trebamo napomenuti da u Bosni i Hercegovini nemamo mnogo domaćinstava koja žive u iznajmljenim stambenim jedinicama (prema rezultatima ove ankete manje od 3%).

Tabela 7.15. Domaćinstva prema mogućnosti plaćanja uobičajenih mjesečnih troškova prema statusu u siromaštvu, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Mogućnost plaćanja uobičajenih mjesečnih troškova	Status domaćinstva u siromaštvu		
	Ukupno	Ispod linije siromaštva	Iznad linije siromaštva
	% domaćinstava		
Ukupno	100,0	100,0	100,0
Veoma teško	10,6	26,0	7,6
Teško	18,7	32,6	15,9
Određene poteškoće	33,4	24,1	35,2
Prilično lako	20,5	11,8	22,2
Lako	15,5	5,1	17,6
Veoma lako	1,3	:	1,5

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci u ovoj tabeli mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

Grafikon 7.6. Opterećenje domaćinstava stambenim troškovima, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

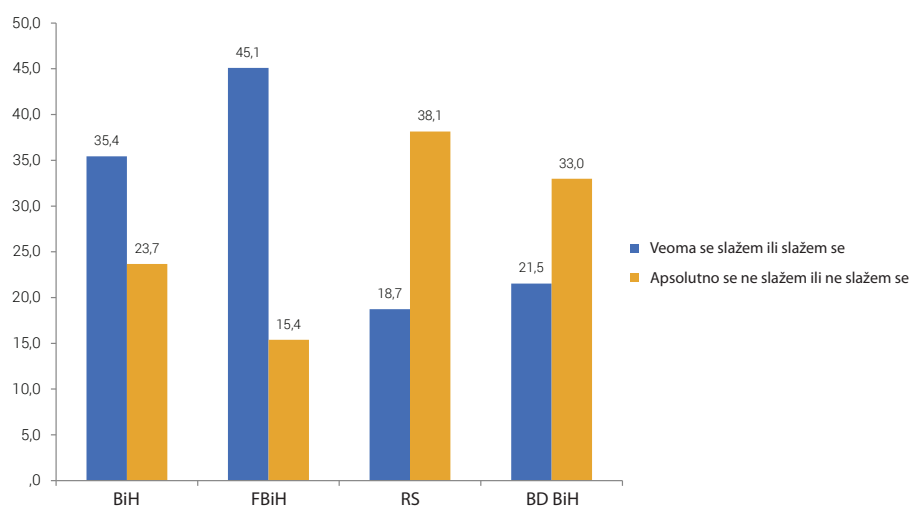
U cilju analize materijalne deprivacije domaćinstava, izračunato je nekoliko indikatora čije su vrijednosti prikazane u tabeli 7.16. Da je materijalna situacija u Bosni i Hercegovini u 2015. godini teška govori indikator da skoro 2/3 domaćinstava ne bi mogli podnijeti iznenadni trošak od 380 KM, svako četvrto domaćinstvo ne bi moglo podnijeti iznenadni trošak od 420 KM, dok 7,4% domaćinstava ne bi mogli podnijeti iznenadni trošak od 450KM. Godišnji odmor u trajanju od sedam dana sebi ne može priuštiti 71,3% domaćinstava, dok više od četvrtine domaćinstava ne može svaki drugi dan obezbijediti mesni, pileći, riblji obrok ili vegetarijansku zamjenu. Sa finansijskim poteškoćama u plaćanju stanarine, režijskih troškova i rata za kredite suočava se nešto više od petine bosansko-hercegovačkih domaćinstava. Kao što smo ranije navodili, probleme s adekvatnim grijanjem ima skoro svako deveto domaćinstvo, polovina domaćinstava ne posjeduje automobil, 7,0% još uvijek nema mašinu za veš, dok TV nemaju 2 od 100 domaćinstava u BiH.

Tabela 7.16. Indikatori materijalne deprivacije domaćinstava, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Indikator	% domaćinstava
Ima finansijske poteškoće u plaćanju stanarine, režija, rata za stambeni ili potrošački kredit	21,4
Ne može priuštiti godišnji odmor u trajanju od jedne sedmice	71,3
Ne može priuštiti mesni, pileći ili riblji obrok ili vegetarijansku zamjenu svaki drugi dan	27,2
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni trošak u iznosu od 380 KM	65,4
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni trošak u iznosu od 420 KM	24,7
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni trošak u iznosu od 450 KM	7,4
Ne može priuštiti adekvatno grijanje stambene jedinice	10,8
Ne posjeduje auto	51,0
Ne posjeduje veš mašinu	7,0
Ne posjeduje TV	2,2

Prema pitanju da li će buduće približavanje Evropskoj uniji i evropskim integracijama uticati na porast životnog standarda uočljive su razlike u mišljenjima nosilaca domaćinstava između geografskih područja. Takav optimizam u pogledu očekivanog standarda u Federaciji BiH dijeli skoro svako drugo domaćinstvo, u Republici Srpskoj tek je samo 18,7% domaćinstava takvog mišljenja. U tom entitetu je za skoro 20 procentnih poena više onih koji misle suprotno. U Brčko distriktu BiH približno svako peto domaćinstvo je optimistično u pogledu ovog pitanja, na državnom nivou takvih je 35,4% domaćinstava, dok skoro svako četvrto misli suprotno. (Grafikon 7.7.)

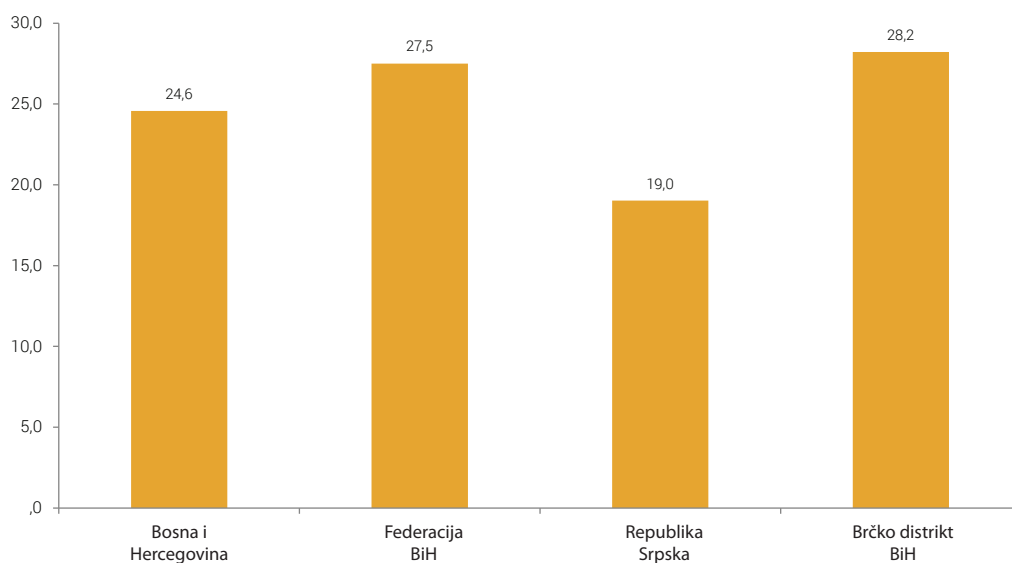
Grafikon 7.7. Mišljenje referentne osobe u domaćinstvu o stavu da će buduće približavanje Evropskoj uniji i evropskim integracijama uticati na porast životnog standarda njenog domaćinstva, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

7.5. Pitanja o djeci

U Bosni i Hercegovini u 2015. godini djeca mlađa od 16 godina živjela su u približno svakom četvrtom domaćinstvu. U Federaciji BiH taj procenat je malo veći i iznosi 27,5%, u Republici Srpskoj manje od petine domaćinstava ima djecu tog uzrasta, dok je u Brčko distriktu BiH ta pojava prisutna u približno tri od deset domaćinstava. (Grafikon 7.8.)

Grafikon 7.8. Učešće domaćinstava sa djecom mlađom od 16 godina po geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Približno svako deseto domaćinstvo u Bosni i Hercegovini u kojem žive djeca mlađa od 16 godina ne može djeci obezbijediti novu odjeću, skoro svako dvanaesto ne može obezbijediti dva para obuće odgovarajuće veličine, a obrok od svježeg voća ili povrća bar jednom dnevno svojoj djeci ne može pružiti svako deveto domaćinstvo. Tri obroka dnevno svojoj djeci nije u stanju obezbijediti 1,7% domaćinstava u BiH, dok mesni obrok ili adekvatnu vegetarijansku zamjenu ne može obezbijediti svako sedmo domaćinstvo.

Knjige za djecu ne može priuštiti 2,7% domaćinstava, s napomenom da 8,7% domaćinstava knjige ne može nabaviti iz nekog drugog razloga. Opremu za igru van kuće ne može obezbijediti svako deseto domaćinstvo dok svako jedanaesto to ne obezbjeđuje iz nekog drugog razloga. Igračke za igru kod kuće nemaju djeca u 7,0% domaćinstava, a skoro svako deseto domaćinstvo ne može obezbijediti djeci učešće u redovnim slobodnim aktivnostima, s napomenom da skoro četiri od deset domaćinstava to ne obezbjeđuju iz nekih drugih razloga.

Djeca iz 51,6% domaćinstava učestvuju u redovnim slobodnim aktivnostima, a skoro 4 od deset domaćinstava to ne obezbjeđuje svojoj djeci iz nekih drugih razloga, a 9,7% domaćinstava im to ne mogu priuštiti.

Djeca iz 14,3% domaćinstava ne učestvuju u proslavama za specijalne prilike, od toga u 3,2% domaćinstava iz razloga što im ne mogu priuštiti, a u 11,1% domaćinstava iz nekih drugih razloga. Slična je i situacija u pogledu pozivanja prijatelja kući jer je to prisutno kod 84,7% domaćinstava, 1,4% ih to ne mogu priuštiti, a približno svako sedmo ne može iz nekog drugog razloga. Tek sedam od deset domaćinstava može platiti školske izlete za djecu, 5,6% ih ne može to priuštiti, a skoro četvrtina ne želi iz nekog drugog razloga.

Približno svako deveto domaćinstvo u BiH ne može obezbijediti adekvatno mjesto za učenje svojoj djeci, dok na otvorenom području prostora za igru djeca nemaju u skoro svakom osmom domaćinstvu. (Tabela 7.17.)

Tabela 7.17. Domaćinstva prema uslovima u kojima žive djeca, 2015. godina (vrijednosti u procentima)

Pitanja	BiH
Da li djeca posjeduju novu odjeću?	
Da	88,7
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	9,9
Ne, iz nekog drugog razloga	(1,5)
Da li djeca imaju dva para obuće odgovarajuće veličine (uključujući par nepromoćivih cipela)?	
Da	89,7
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	8,5
Ne, iz nekog drugog razloga	(1,8)
Da li djeca jedu svježe voće i povrće bar jednom dnevno?	
Da	80,7
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	11,2
Ne, iz nekog drugog razloga	8,0
Da li djeca imaju tri obroka dnevno?	
Da	97,5
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	(1,7)
Ne, iz nekog drugog razloga	:
Da li djeca imaju jedan mesni obrok dnevno?	
Da	79,2
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	14,1
Ne, iz nekog drugog razloga	6,7
Da li djeca posjeduju odgovarajuće knjige za njihov uzrast kod kuće?	
Da	88,5
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	2,7
Ne, iz nekog drugog razloga	8,7
Da li djeca posjeduju opremu za igranje van kuće (bicikl, rolšue i sl.)?	
Da	79,2
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	9,9
Ne, iz nekog drugog razloga	10,8
Da li djeca posjeduju igračke za igru kod kuće (lego kocke, edukativne igračke, kompjuterske igre i sl.)?	
Da	87,4
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	7,0
Ne, iz nekog drugog razloga	5,6
Da li djeca učestvuju u redovnim slobodnim aktivnostima (sportske aktivnosti, sviranje, omladinske organizacije i sl.)?	
Da	51,6
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	9,7
Ne, iz nekog drugog razloga	38,7

nastavak

Pitanja	BiH
Da li djeca učestvuju u proslavama za specijalne prilike (rođendani, imendani, vjerski praznici i sl.)?	
Da	85,7
Ne, zato što ne možemo priuštiti	3,2
Ne, iz nekog drugog razloga	11,1
Da li djeca zovu prijatelje kući da se igraju i zajedno objeduju s vremena na vrijeme?	
Da	84,7
Ne, zato što ne možemo priuštiti	(1,4)
Ne, iz nekog drugog razloga	13,9
Da li djeca učestvuju u školskim izletima i događajima koji se plaćaju?	
Da	71,0
Ne, zato što ne možemo priuštiti	5,6
Ne, iz nekog drugog razloga	23,4
Da li djeca imaju odgovarajuće mjesto za učenje ili izradu zadaće?	
Da	88,6
Ne	11,4
Da li postoji mjesto na otvorenom području u kojem boravi vaše domaćinstvo gdje se djeca mogu bezbjedno igrati?	
Da	87,4
Ne	12,6

8. TUMAČ POJMOVA I METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

STATISTIČKI SIMBOLI

Primjena statističkih simbola u ovoj publikaciji, svedena je na minimum. Naredni simboli su korišteni prema potrebi:

- Nema pojave
- : Podaci su statistički nepouzdati (do 20 pojava)
- () Podaci su statistički manje pouzdani (od 20 do 49 pojava)

Tipologija naseljenih mjesta u BiH

Prema važećoj statističkoj tipologiji naseljena mjesta u Bosni i Hercegovini su svrstana u dva tipa: **gradska** i **ostala**. Tip „ostalo“ obuhvata seoska i prigradska naselja.

Da bi omogućili tačnu interpretaciju podataka i rezultata prezentovanih u ovoj publikaciji, date su **definicije glavnih indikatora**:

Izdaci za potrošnju domaćinstava: Izdaci za robe i usluge kupljene ili utrošene iz vlastite proizvodnje s ciljem zadovoljavanja potreba domaćinstva. Uključeni su i proizvodi iz bašti domaćinstava ili sa poljoprivrednih imanja - potrošnja iz vlastite proizvodnje, robe i usluge koje daje poslodavac u vidu plate, imputirana renta za stambene jedinice koje su u vlasništvu ili se besplatno koriste.

Prosječni mjesečni izdaci: Odnos ukupnog iznosa koji su potrošila domaćinstva za određene proizvode i usluge ili grupu proizvoda i usluga (zbir izdataka svakog domaćinstva) i ukupnog broja domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Domaćinstvo: Domaćinstvom se smatra svaka porodična ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba, bez obzira da li se svi članovi stalno nalaze u mjestu gdje je nastanjeno domaćinstvo ili neki od njih privremeno borave u drugom naselju odnosno stranoj državi, zbog rada, školovanja ili iz drugih razloga.

Karakteristike domaćinstva su:

- a) život u istoj stambenoj jedinici i podjela troškova; drugim riječima, domaćinstvo je grupa osoba koje uobičajeno žive u istoj stambenoj jedinici ili njenom dijelu (žive pod istim krovom), koja jesu ili nisu u krvnom srodstvu, i koji se zajednički hrane;
- b) postojanje porodičnih ili emocionalnih veza;
- c) samac koji živi, troši i hrani se samostalno, takođe predstavlja domaćinstvo.

Nosilac domaćinstva: Osoba koja se u svrhu ankete određuje kao takva, bez obzira na razlog (osoba na kojoj se domaćinstvo vodi ili za koju se izjasne članovi domaćinstva). Ako se članovi domaćinstva sami ne izjasne ko je nosilac domaćinstva, po pravilu je to osoba koja najviše doprinosi prihodima domaćinstva.

Koeficijent maskuliniteta: Broj muškaraca u datoj populaciji na 100 žena.

BRAČNI STATUS

Neoženjen/neudata: osoba koja nikada nije bila u braku i ne živi u vanbračnoj zajednici. Djeca se ne uključuju u ovaj modalitet.

Žive zajedno u neformalnom braku: osobe koje žive zajedno, a nisu međusobno zakonski vjenčane.

Razveden/razvedena: osoba koja je zakonski razvedena.

Rastavljen/rastavljena: osoba koja ne živi sa svojim bračnim partnerom, a nije zakonski razvedena.

OBRAZOVANJE

NIZAK STEPEN OBRAZOVANJA UKLJUČUJE MODALITETE:

Bez škole: u ovaj modalitet se uključuju djeca predškolskog uzrasta, djeca koja još uvijek pohađaju osnovnu školu i starije osobe bez bilo kakve stečene školske diplome.

Osnovna škola: u ovaj modalitet se uključuju osobe koje posjeduju diplomu završene četvorogodišnje ili osmogodišnje osnovne škole.

SREDNJI NIVO OBRAZOVANJA UKLJUČUJE MODALITETE:

Srednja škola: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu trogodišnjeg ili četvorogodišnjeg srednjeg obrazovanja (zanati, trgovačke škole itd.).

Viša škola, prvi stepen fakulteta ili VKV: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu dvogodišnjeg ili trogodišnjeg univerzitetskog obrazovanja i diplomu visoko kvalifikovanog radnika.

VISOKO OBRAZOVANJE UKLJUČUJE MODALITETE:

Fakultet ili akademija: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu četvorogodišnjeg, petogodišnjeg ili šestogodišnjeg univerzitetskog obrazovanja.

Specijalizacija, zvanje magistra ili doktora: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu završenih specijalističkih, postdiplomskih ili doktorskih studija.

ZAPOSLENOST

Zaposlenost podrazumijeva radni odnos i druge oblike rada (bez obzira na tip ugovora ili angažovanja), kojim se stječu sredstva za život, odnosno svaka ekonomska aktivnost od bar jednog sata rada u sedmici posmatranja (od ponedjeljka do nedjelje).

Status tekuće aktivnosti: status definisan na osnovu slobodnog izjašnjenja članova domaćinstva.

Zaposlen/a: osoba koja je u radnom odnosu kod poslodavca (u preduzeću, bez obzira na oblik vlasništva, državnim institucijama ili organizacijama, bankama, međunarodnim organizacijama itd.), zatim, samozaposlena osoba (obrtnik, poljoprivrednik na vlastitom gazdinstvu), osoba u slobodnom zanimanju (slikari, muzičari itd.), pomažući članovi na poljoprivrednom imanju ili obrtu i sve druge osobe koje su radile i za to bile plaćene (u novcu ili naturi).

Nezaposlen/a: osoba koja je izgubila posao, traži posao i ponuđeni posao može prihvatiti. Osobe koje traže zaposlenje po prvi put isključuju se iz ovog modaliteta i uključuju se u modalitet „traži prvo zaposlenje“.

Traži prvo zaposlenje: osoba koja nikada nije radila i prvi put traži posao.

Domaćica: osoba koja vodi brigu o porodici i domaćinstvu. Ovaj modalitet definiše aktivnost, a ne odnos sa drugim osobama, bez obzira na spol ili bračni status. Uključuje i osobe koje primaju porodičnu penziju a nisu radile u prošlosti

Penzioner: osoba koja prima penziju nakon prestanka aktivnog radnog života.

OSTALI MODALITETI UKLJUČUJU:

Student/učenik srednje škole: osoba koja studira ili pohađa srednju školu.

Nesposoban za rad: osoba koja je zbog izvjesnih razloga nesposobna za rad (bolest, hendikepiranost, invalidnost, starost sl.).

STATUS U ZAPOSLENJU

Poslodavac: vlasnik ili suvlasnik preduzeća, radnje ili slobodnog zanimanja koji zapošljava radnike

Samozaposlenik ili slobodno zanimanje: vlasnik ili suvlasnik preduzeća, radnje ili slobodnog zanimanja, individualni poljoprivrednik koji ne zapošljava radnike (advokati, trgovački putnici, umjetnici, zanatlije, individualni poljoprivrednici i sl.).

STALNO ZAPOSLENJE ILI UGOVOR NA NEODREĐENO VRIJEME PODRAZUMIJEVA:

Zaposlen kod poslodavca: zaposlen u državnom (privatnom) preduzeću, obrtu ili slobodnoj profesiji i prima naknadu za svoj rad.

Neplaćeni i/ili pomažući radnik u porodičnoj firmi: radi kao pomažući član na porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu, preduzeću ili obrtu bez posebne ili redovne naknade.

Pripravnik: osoba koja je završila srednju ili višu školu, odnosno fakultet, koja prvi put zasniva radni odnos u tom zanimanju i koja je obavezna položiti stručni ispit.

ZAPOSLjeni PO DRUGOM TIPU UGOVORA:

Privremeno zaposlenje ili ugovor određenog trajanja: osoba koja je zaposlena na osnovu rješenja ili ugovora ograničenog trajanja bez obzira na dužinu radnog angažmana (bitno je da nije na neodređeno vrijeme).

Privremeni posao bez ugovora: osoba koja radni odnos zasniva na usmenom dogovoru.

Plaćanje po dogovoru za obavljeni posao: odnosi se na posao jednokratnog karaktera zasnovan na usmenom dogovoru.

Sezonski radnik: osoba koja radi na sezonskim poslovima (poljoprivredni radnici i sl.).

STANOVANJE

Uslovi stanovanja: Uslovi stanovanja domaćinstva određeni su karakteristikama stambenih jedinica, raspoloživošću usluga i dobara, te izdacima za plaćanje rente ili računa.

Sistem grijanja: predstavljaju centralno grijanje iz toplana, etažno grijanje ili pojedinačne peći i ostali načini grijanja kojima se zagrijava kompletna stambena jedinica

SIROMAŠTVO

Linija siromaštva: prag u odnosu na izdatke za potrošnju po kojem se domaćinstva svrstavaju u kategoriju siromašnih domaćinstava i onih koja nisu siromašna. Relativna linija siromaštva je postavljena na 60% medijane izjednačenih mjesečnih izdataka za potrošnju.

Izjednačeni izdaci za potrošnju domaćinstava: mjesečni izdaci domaćinstva podijeljeni sa ekvivalentnom veličinom domaćinstva, prema tzv. „modifikovanoj skali ekvivalentnosti – OECD“ (skala ekvivalentnosti daje ponder 1,0 nosiocu domaćinstva, 0,5 drugim članovima od 14 godina i više i 0,3 svakom djetetu ispod 14 godina).

Veličina siromaštva: procenat siromašnih domaćinstava dobijen na sljedeći način:

$$HCR = \frac{\sum_{i=1}^p w_i}{\sum_{i=1}^n w_i} \cdot 100$$

gdje je

n = ukupan broj domaćinstava iz uzorka

p = ukupan broj siromašnih domaćinstava iz uzorka

w_i = ponder za i -to domaćinstvo iz uzorka

Definitivno siromašna domaćinstva su domaćinstva sa potrošnjom ispod 50% medijane prilagođene potrošnje.

Slabo siromašna domaćinstva su domaćinstva sa potrošnjom između 50% i 60% medijane prilagođene potrošnje.

Domaćinstva na granici siromaštva su domaćinstva sa potrošnjom između 60% i 70% medijane prilagođene potrošnje.

Jaz siromaštva: mjeri koliko je (u procentima) prosječan izdatak za potrošnju siromašnih domaćinstava ispod praga siromaštva, primjenom sljedeće formule:

$$PG = \frac{\sum_{i=1}^n (e^*_i - PL) \cdot w_i}{\sum_{i=1}^n PL \cdot w_i} \cdot 100$$

gdje je:

e^*_i = ekvivalentan izdatak i-tog domaćinstva iz uzorka

PL = linija siromaštva

Omjer kvintila S80/S20: poredi ukupan ekvivalentan izdatak gornjeg kvintila sa izdatkom najnižeg kvintila (20% najniže izjednačene distribucije). Može se izraziti na sljedeći način:

$$HCR = \frac{\sum_{i=1}^t e^*_i w_i}{\sum_{i=1}^b e^*_i w_i} \cdot 100$$

gdje je:

t = 20% domaćinstva iz uzorka sa najvećim ekvivalentnim izdatkom

b = 20% domaćinstva iz uzorka sa najmanjim ekvivalentnim izdatkom.

SOCIJALNA UKLJUČENOST I MATERIJALNA DEPRIVACIJA

Socijalna isključenost se definiše kao proces kojim su određeni pojedinci spriječeni u punom učestvovanju u društvu zbog svog siromaštva ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za doživotno učenje ili kao rezultat diskriminacije.

Socijalna uključenost se definiše kao proces koji omogućava da oni koji su u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti dobiju mogućnost i sredstva potrebna za puno učešće u ekonomskom, kulturnom i društvenom životu i za postizanje životnog standarda i blagostanja koji se smatraju normalnim u društvu u kojem žive.

Materijalna deprivacija ili uskraćenost se mjeri kroz utvrđivanje nepostojanja određenih trajnih potrošnih dobara u domaćinstvu kao i kroz utvrđivanje nemogućnosti zadovoljenja potreba koje se smatraju tipičnim u društvu u kojem se domaćinstvo nalazi.

9. INDEKS STATISTIČKIH TABELA

Tabela 1	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po geografskom području i kategoriji izdataka
Tabela 2	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka – Bosna Hercegovina
Tabela 2a	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tabela 2b	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tabela 2c	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka – Brčko distrikt BiH
Tabela 3	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka – Bosna i Hercegovina
Tabela 3a	Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tabela 3b	Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tabela 3c	Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka – Brčko distrikt BiH
Tabela 4	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka – Bosna i Hercegovina
Tabela 4a	Prosječni mjesečni izdaci po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tabela 4b	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tabela 4c	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka – Brčko distrikt BiH
Tabela 5	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka – Bosna i Hercegovina
Tabela 5a	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tabela 5b	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tabela 5c	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju i kategorijama izdataka nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka - Brčko distrikt BiH

10. STATISTIČKE TABELE

Tabela 1. Prosječni mjesečni izdaci po geografskom području i kategoriji izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Hljeb i žitarice	61,89	53,06	65,89	58,90
Meso	97,68	104,31	108,22	100,21
Riba	12,38	12,35	12,34	12,36
Mlijeko, sir, jaja	66,03	61,88	65,29	64,57
Ulja i masnoće	20,05	15,40	17,81	18,38
Voće	33,39	28,38	32,46	31,63
Povrće	48,16	41,85	45,78	45,91
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	56,32	41,33	56,85	51,12
Bezalkoholna pića	44,90	34,05	49,24	41,21
Alkoholna pića	10,96	17,95	16,43	13,51
Ukupno hrana i piće	451,74	410,55	470,31	437,80
Duhan	35,31	31,45	39,01	34,04
Odjeća i obuća	72,78	64,34	58,98	69,55
Stanovanje	277,60	204,69	212,43	250,86
El. energija, plin, voda i ostala goriva	142,07	118,05	117,87	133,20
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	66,89	57,10	66,41	63,47
Zdravstvo	56,32	49,59	59,42	54,04
Prevoz	152,12	122,68	146,05	141,75
Komunikacije	64,80	60,74	66,69	63,42
Rekreacija i kultura	32,32	23,42	27,69	29,12
Obrazovanje	9,50	4,77	(8,65)	7,84
Ugostiteljske usluge	36,96	21,57	27,92	31,41
Usluge smještaja	6,24	3,96	(7,16)	5,47
Ostali proizvodi i usluge	103,41	87,00	93,70	97,50
Ukupna neprehrana	1.056,30	849,35	931,98	981,68
Ukupno	1.508,04	1.259,91	1.402,29	1.419,48

Tabela 2. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategoriji izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	33,57	50,74	63,33	74,02	83,76
Meso	49,79	84,35	108,99	122,87	158,89
Riba	6,82	10,82	14,10	15,57	16,57
Mlijeko, sir, jaja	36,59	54,06	67,33	77,85	101,87
Ulja i masnoće	10,02	16,15	20,14	21,45	27,95
Voće	17,64	27,12	34,57	40,90	43,51
Povrće	21,99	39,85	51,23	57,12	69,13
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	26,00	39,32	58,59	67,40	77,05
Bezalkoholna pića	22,93	34,15	44,84	52,64	60,08
Alkoholna pića	7,48	13,26	14,21	14,89	19,70
Ukupno hrana i piće	232,83	369,82	477,34	544,7	658,51
Duhan	16,23	29,34	38,77	44,60	47,77
Odjeća i obuća	22,12	35,32	85,46	116,22	116,83
Stanovanje	193,71	237,91	271,59	284,76	284,26
El. energija, plin, voda i ostala goriva	87,67	127,79	138,34	148,47	180,32
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	34,42	53,37	73,73	77,79	91,10
Zdravstvo	38,75	56,66	52,64	56,32	69,37
Prevoz	36,62	91,35	178,28	221,39	230,40
Komunikacije	30,64	48,74	76,54	86,05	90,07
Rekreacija i kultura	16,55	19,53	30,99	43,07	43,34
Obrazovanje	:	1,75	10,72	15,88	14,89
Ugostiteljske usluge	14,90	19,57	39,10	46,92	46,12
Usluge smještaja	(2,12)	2,21	8,46	9,16	7,54
Ostali proizvodi i usluge	46,91	73,92	115,22	133,62	141,72
Ukupna neprehrana	541,21	797,45	1.119,84	1.284,25	1.363,74
Ukupno	774,04	1.167,27	1.597,17	1.828,95	2.022,25

Tabela 2a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategoriji izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	35,16	51,95	65,14	75,01	88,20
Meso	49,41	78,91	105,09	116,67	151,35
Riba	7,40	10,61	13,53	14,97	16,17
Mlijeko, sir, jaja	37,93	53,79	67,02	77,81	102,99
Ulja i masnoće	11,60	17,55	21,27	22,15	29,91
Voće	19,89	28,16	35,40	40,81	45,42
Povrće	24,29	41,31	52,11	56,72	71,21
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	30,25	42,45	61,37	71,12	84,04
Bezalkoholna pića	25,84	36,99	47,30	54,85	64,12
Alkoholna pića	6,11	10,59	10,61	11,55	16,99
Ukupno hrana i piće	247,87	372,32	478,83	541,66	670,40
Duhan	15,64	30,42	38,59	44,25	50,17
Odjeća i obuća	23,82	35,30	86,29	114,64	119,39
Stanovanje	221,65	263,64	292,17	302,16	314,34
El. energija, plin, voda i ostala goriva	97,21	137,15	141,77	154,28	187,12
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	38,37	55,63	77,29	78,91	89,76
Zdravstvo	43,81	60,45	49,35	62,28	64,53
Prevoz	39,69	95,38	182,19	230,33	234,21
Komunikacije	32,88	49,09	75,59	82,16	91,39
Rekreacija i kultura	20,08	20,44	32,82	44,85	49,29
Obrazovanje	:	2,26	12,56	17,17	18,16
Ugostiteljske usluge	16,41	22,85	43,07	51,85	56,93
Usluge smještaja	:	(1,78)	8,89	9,67	9,24
Ostali proizvodi i usluge	53,72	77,86	116,83	134,36	145,59
Ukupna neprehrana	606,90	852,25	1.157,42	1.326,91	1.430,11
Ukupno	854,77	1.224,56	1.636,25	1.868,57	2.100,51

Tabela 2b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategoriji izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	31,52	48,27	58,40	71,15	75,33
Meso	49,97	93,49	118,35	136,06	173,35
Riba	6,22	11,18	15,54	16,89	17,32
Mlijeko, sir, jaja	34,66	54,37	67,61	78,58	100,85
Ulja i masnoće	8,10	13,81	17,38	19,95	24,52
Voće	14,88	25,32	32,15	41,34	40,11
Povrće	19,06	37,48	48,88	58,18	65,91
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	20,72	33,51	51,20	58,74	63,95
Bezalkoholna pića	19,15	28,97	37,94	46,96	52,18
Alkoholna pića	9,29	17,99	22,54	22,04	24,36
Ukupno hrana i piće	213,57	364,38	470,00	549,88	637,88
Duhan	16,89	27,53	37,74	44,96	43,62
Odjeća i obuća	19,98	36,19	83,96	123,36	111,67
Stanovanje	161,25	197,09	224,34	247,36	229,67
El. energija, plin, voda i ostala goriva	76,76	113,18	130,30	136,48	169,04
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	29,96	49,89	64,71	74,72	92,45
Zdravstvo	32,62	49,36	60,18	42,80	78,03
Prevoz	33,51	84,42	169,51	201,49	220,87
Komunikacije	28,14	48,31	77,82	94,86	87,61
Rekreacija i kultura	12,58	17,66	26,16	39,86	32,57
Obrazovanje	:	:	(5,91)	12,73	8,89
Ugostiteljske usluge	13,41	14,44	28,89	35,94	26,31
Usluge smještaja	:	(2,95)	(6,91)	(7,75)	(4,44)
Ostali proizvodi i usluge	39,02	68,18	111,11	131,84	134,80
Ukupna neprehrana	465,74	710,14	1.027,54	1.194,14	1.239,97
Ukupno	679,31	1.074,52	1.497,54	1.744,03	1.877,85

Tabela 2c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategoriji izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	36,43	57,09	70,04	81,59	87,08
Meso	56,83	87,97	112,02	139,76	151,46
Riba	(4,63)	11,04	(13,69)	16,32	(16,17)
Mlijeko, sir, jaja	44,29	56,62	74,28	69,20	87,05
Ulja i masnoće	10,18	15,34	19,93	19,71	25,17
Voće	18,02	27,05	40,06	38,04	41,63
Povrće	25,40	37,46	53,73	55,32	60,58
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	28,73	46,93	66,61	67,07	79,53
Bezalkoholna pića	28,92	39,13	56,64	59,60	66,36
Alkoholna pića	:	(10,62)	(21,63)	23,65	(24,62)
Ukupno hrana i piće	257,37	389,26	528,62	570,27	639,65
Duhan	(17,51)	(28,53)	(59,22)	(50,55)	(43,76)
Odjeća i obuća	:	(21,26)	(77,83)	70,21	122,93
Stanovanje	157,82	181,32	223,80	242,52	270,55
El. energija, plin, voda i ostala goriva	70,76	103,58	132,69	127,80	162,37
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	25,97	46,66	77,49	84,02	107,21
Zdravstvo	38,37	69,91	60,34	51,14	73,33
Prevoz	(21,27)	91,60	166,32	208,74	265,28
Komunikacije	25,21	45,89	91,24	89,57	90,42
Rekreacija i kultura	8,64	24,69	35,95	30,79	40,09
Obrazovanje	-	-	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	(11,38)	(45,43)	40,10	(44,04)
Usluge smještaja	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	37,51	56,51	117,31	134,16	138,47
Ukupna neprehrana	435,17	683,49	1.117,70	1.159,42	1.379,64
Ukupno	692,54	1.072,75	1.646,32	1.729,68	2.019,29

Tabela 3. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	35,02	32,77	54,54	48,04	65,01	72,93	86,05	54,45	77,23	80,28	82,23	60,32
Meso	57,35	45,67	91,83	81,02	114,71	118,15	152,56	84,22	124,92	163,80	167,55	107,98
Riba	8,60	5,86	12,15	9,95	14,71	15,25	17,47	11,50	15,61	16,18	16,76	11,76
Mlijeko, sir, jaja	38,53	35,53	58,05	52,15	69,94	77,23	97,09	53,45	85,57	101,86	99,85	68,67
Ulja i masnoće	10,67	9,67	17,53	15,78	20,97	21,11	25,77	15,53	24,44	28,89	29,69	17,84
Voće	20,19	16,24	29,45	25,79	36,21	39,53	46,76	27,69	38,19	41,92	49,63	30,40
Povrće	24,34	20,70	43,90	36,97	53,44	55,13	68,95	41,95	62,96	67,69	71,28	47,27
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	31,94	22,75	44,32	35,19	62,51	66,98	80,37	43,24	67,65	72,12	80,95	46,48
Bezalkoholna pića	26,42	21,02	39,86	31,32	47,61	52,01	59,46	32,73	53,76	60,50	62,69	38,02
Alkoholna pića	10,33	5,92	15,68	14,39	15,73	14,94	19,52	6,68	13,58	19,33	20,17	15,33
Ukupno hrana i piće	263,38	216,15	407,30	350,59	500,85	533,27	653,99	371,44	563,92	652,57	680,79	444,08
Duhan	28,70	9,42	37,16	19,48	38,58	43,15	49,00	36,35	44,75	47,33	49,15	39,94
Odjeća i obuća	46,05	9,07	43,53	17,19	85,30	116,55	122,10	77,88	89,34	102,64	148,72	60,07
Stanovanje	207,94	185,95	255,33	228,01	275,45	286,63	298,93	243,91	270,61	272,27	295,47	237,64
El. energija, plin, voda i ostala goriva	91,66	85,49	132,80	128,05	138,53	147,54	179,65	124,82	162,71	178,60	181,29	135,78
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	41,61	30,49	63,58	47,49	76,06	77,37	89,89	54,93	70,19	96,49	101,61	57,96
Zdravstvo	27,82	44,71	61,67	65,31	53,90	47,88	60,03	42,51	57,38	80,84	96,52	51,15
Prevoz	72,08	17,27	129,62	67,56	199,42	227,89	217,36	94,42	171,29	223,88	278,73	113,11
Komunikacije	42,40	24,23	54,64	39,20	79,66	86,89	90,68	61,45	79,33	90,47	97,90	58,23
Rekreacija i kultura	26,00	11,39	21,91	15,69	31,52	44,28	48,23	28,91	35,72	36,49	50,83	20,33
Obrazovanje	:	-	:	-	9,66	17,62	18,46	10,59	8,77	8,66	19,31	(4,58)
Ugostiteljske usluge	31,86	5,65	25,52	8,77	41,40	47,64	54,97	36,01	31,61	39,57	57,33	20,30
Usluge smještaja	(2,73)	:	(3,41)	:	7,63	8,49	(10,19)	(8,61)	:	:	(8,14)	:
Ostali proizvodi i usluge	72,35	33,03	92,76	52,95	118,18	134,21	141,21	94,14	117,54	145,93	153,98	90,56
Ukupna neprehrana	692,83	458,49	923,72	691,26	1.155,28	1.286,14	1.380,70	914,53	1.145,36	1.329,42	1.538,99	892,39
Ukupno	956,21	674,64	1.331,02	1.041,85	1.656,13	1.819,41	2.034,69	1.285,97	1.709,28	1.981,99	2.219,78	1.336,47

Tabela 3a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	36,13	34,64	55,72	48,49	67,12	73,88	91,77	55,87	80,24	81,86	86,90	58,31
Meso	54,30	46,78	91,13	72,91	109,17	112,42	149,85	80,54	116,52	150,57	161,89	95,02
Riba	9,03	6,52	12,27	9,48	14,41	14,43	18,22	10,21	14,71	14,64	18,30	10,23
Mlijeko, sir, jaja	40,24	36,68	58,46	51,80	69,67	77,42	99,77	53,52	86,88	101,40	100,06	60,79
Ulja i masnoće	12,32	11,21	18,48	17,31	22,28	21,80	27,66	16,90	25,59	30,52	31,57	18,36
Voće	22,72	18,37	29,84	27,30	37,11	39,35	48,54	28,14	39,61	42,85	53,09	29,35
Povrće	27,48	22,57	44,63	39,04	54,68	54,35	70,78	42,89	64,52	70,16	70,56	46,73
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	36,76	26,74	47,56	37,68	65,44	70,69	87,29	45,69	71,40	76,83	90,86	45,59
Bezalkoholna pića	30,16	23,51	43,07	33,66	49,85	53,88	64,19	34,74	54,75	63,54	68,53	40,90
Alkoholna pića	8,03	5,07	13,15	10,63	11,85	11,31	18,27	4,86	10,70	14,78	18,69	12,88
Ukupno hrana i piće	277,17	232,09	414,29	348,31	501,58	529,52	676,34	373,36	564,92	647,14	700,46	418,16
Duhan	26,59	9,75	38,92	19,37	38,03	42,39	52,48	37,39	45,39	49,33	52,86	37,00
Odjeća i obuća	49,18	10,17	39,77	17,67	84,13	111,47	122,86	81,92	88,74	101,06	174,43	56,18
Stanovanje	240,70	211,39	276,81	259,67	292,94	305,07	325,35	267,02	302,81	286,74	331,17	258,94
El. energija, plin, voda i ostala goriva	98,74	96,39	142,65	136,28	140,50	153,28	191,86	133,53	165,11	182,50	184,89	142,81
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	46,34	34,08	64,86	52,31	79,12	77,86	91,62	54,76	68,84	91,98	106,86	58,25
Zdravstvo	29,32	51,61	71,17	68,87	47,50	51,61	60,61	45,87	61,16	75,09	96,28	50,73
Prevoz	86,37	14,56	135,79	66,67	203,41	238,06	234,47	101,06	172,24	214,21	268,63	106,32
Komunikacije	44,38	26,69	55,09	38,28	78,21	82,55	91,33	61,82	80,26	85,07	106,54	54,37
Rekreacija i kultura	33,45	12,87	23,40	16,94	33,04	45,89	52,95	30,12	39,65	39,79	56,42	19,21
Obrazovanje	:	-	:	-	11,08	18,79	23,25	13,23	(8,88)	8,28	22,74	(7,42)
Ugostiteljske usluge	34,14	6,86	28,15	10,96	44,76	52,32	64,23	40,71	35,06	47,77	72,10	23,67
Usluge smještaja	:	:	:	:	(7,45)	8,54	(11,39)	(10,31)	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	86,14	36,26	102,68	50,81	118,52	133,82	146,09	93,43	121,40	141,23	172,10	91,09
Ukupna neprehrana	779,73	513,83	983,59	739,58	1.178,68	1.321,67	1.468,50	971,17	1.194,84	1.331,37	1.655,22	909,46
Ukupno	1.056,90	745,92	1.397,87	1.087,89	1.680,26	1.851,19	2.144,84	1.344,54	1.759,76	1.978,51	2.355,68	1.327,61

Tabela 3b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	33,58	30,38	51,79	46,82	59,21	70,44	70,10	51,07	69,62	77,27	71,90	62,32
Meso	60,31	44,27	92,36	92,63	128,38	131,49	160,02	92,22	144,88	181,65	180,49	123,89
Riba	8,20	5,13	11,99	10,48	15,50	16,98	15,23	14,27	17,92	18,56	(14,06)	13,97
Mlijeko, sir, jaja	36,29	33,76	57,16	52,29	69,89	77,47	92,04	53,46	83,28	103,59	100,03	78,19
Ulja i masnoće	8,63	7,81	15,68	13,63	17,60	19,57	20,77	12,75	21,84	26,67	26,38	17,11
Voće	17,39	13,50	28,56	23,79	33,52	39,84	42,53	26,55	35,52	41,03	43,27	31,11
Povrće	20,38	18,33	42,69	34,13	50,08	56,87	63,97	40,10	60,15	64,58	73,90	47,78
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	26,32	17,63	37,09	31,14	54,46	57,95	61,60	37,67	58,86	65,03	62,15	46,63
Bezalkoholna pića	21,89	17,65	32,82	27,81	40,95	47,03	45,95	28,02	51,41	54,84	51,77	33,59
Alkoholna pića	13,17	7,14	21,06	20,04	24,92	22,99	22,18	10,49	19,82	25,34	23,57	18,26
Ukupno hrana i piće	246,16	195,59	391,19	352,75	494,52	540,64	594,40	366,60	563,29	658,56	647,53	472,84
Duhan	31,01	9,10	33,31	19,54	38,52	44,72	(39,56)	34,18	(42,73)	45,54	(41,02)	42,06
Odjeća i obuća	41,87	7,90	51,74	16,94	87,96	131,14	122,34	71,78	91,38	104,74	104,32	62,01
Stanovanje	170,67	156,05	214,85	186,65	234,19	246,37	228,30	197,22	200,85	247,64	229,52	212,47
El. energija, plin, voda i ostala goriva	83,40	73,10	113,30	119,09	133,68	134,91	145,37	106,77	161,04	175,31	176,80	126,51
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	35,95	26,65	61,13	41,38	67,80	75,81	87,56	55,15	71,76	100,48	93,30	55,85
Zdravstvo	25,75	36,42	42,47	59,00	69,67	38,89	59,39	35,17	49,38	88,08	98,84	51,16
Prevoz	56,35	20,90	117,73	69,34	190,45	205,35	173,18	78,40	168,44	234,87	295,35	117,68
Komunikacije	40,52	21,31	53,36	40,83	82,10	96,98	91,39	60,50	77,38	97,41	79,96	62,70
Rekreacija i kultura	17,83	9,69	17,83	14,03	27,12	41,11	36,61	26,32	25,69	32,02	40,69	21,43
Obrazovanje	:	-	:	-	(5,41)	14,49	(6,27)	:	:	(9,17)	(11,19)	:
Ugostiteljske usluge	29,83	4,35	20,58	5,93	32,10	37,20	30,50	26,59	(22,14)	26,36	29,78	15,83
Usluge smještaja	:	:	:	:	(7,21)	(7,93)	:	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	56,06	29,62	73,16	56,77	116,44	134,13	131,70	97,44	109,40	153,69	121,05	87,99
Ukupna neprehrana	593,59	395,18	806,53	630,93	1.092,65	1.209,03	1.158,79	800,05	1.037,26	1.318,69	1.326,20	858,68
Ukupno	839,75	590,77	1.197,72	983,68	1.587,17	1.749,66	1.753,19	1.166,65	1.600,55	1.977,25	1.973,74	1.331,52

Tabela 3c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	(37,88)	35,54	(59,84)	57,05	70,12	76,88	(85,14)	(59,04)	:	(86,94)	:	:
Meso	(73,15)	(46,90)	(106,20)	77,48	120,64	118,58	(153,80)	(85,44)	:	(200,55)	:	:
Riba	:	:	:	(11,74)	(14,44)	18,02	:	:	:	(16,66)	:	:
Mlijeko, sir, jaja	(42,83)	(45,19)	(59,04)	57,63	79,14	67,76	(71,57)	(50,62)	:	(88,99)	:	:
Ulja i masnoće	(12,08)	(9,02)	(15,73)	15,92	21,54	20,13	(22,50)	(11,69)	:	(24,64)	:	:
Voće	(15,10)	(19,80)	(31,06)	24,15	41,36	40,82	(38,65)	(30,50)	:	(34,85)	:	:
Povrće	(29,21)	(23,08)	(39,32)	35,80	55,82	56,33	(67,26)	(38,20)	:	(58,02)	:	:
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	(28,90)	(28,63)	(53,54)	43,89	70,00	72,11	(73,51)	(46,53)	:	(68,38)	:	:
Bezalkoholna pića	(27,75)	(29,64)	(46,82)	34,66	59,77	60,71	(62,10)	(38,00)	:	(71,72)	:	:
Alkoholna pića	:	:	:	(8,46)	(24,63)	(20,83)	:	:	:	:	:	:
Ukupno hrana i piće	(280,85)	243,07	(435,13)	366,78	557,44	552,18	(621,92)	(382,47)	:	(684,53)	:	:
Duhan	:	:	(41,13)	:	(56,79)	(46,20)	(45,49)	:	:	:	:	:
Odjeća i obuća	:	:	:	:	(89,45)	(78,63)	:	:	:	(107,41)	:	:
Stanovanje	(164,28)	153,89	(198,13)	180,93	233,22	248,43	(263,08)	(171,87)	:	(296,81)	:	:
El. energija, plin, voda i ostala goriva	(87,01)	60,86	(121,30)	88,24	136,13	136,89	(180,11)	(105,67)	:	(142,78)	:	:
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	(41,67)	(16,42)	(60,62)	37,34	81,52	83,07	(63,41)	(57,68)	:	(135,40)	:	:
Zdravstvo	:	(40,82)	(56,84)	(85,59)	61,09	51,81	(49,70)	:	:	(103,27)	:	:
Prevoz	:	:	(117,29)	(59,13)	184,18	211,57	(178,01)	(120,97)	:	(276,57)	:	:
Komunikacije	(30,93)	(21,73)	(60,41)	33,83	95,63	87,36	(64,28)	(64,10)	:	(109,67)	:	:
Rekreacija i kultura	:	(8,40)	(38,18)	(14,29)	38,00	36,22	:	(27,49)	:	(27,43)	:	:
Obrazovanje	-	-	-	-	:	:	:	-	-	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	:	:	:	(50,60)	(40,93)	:	:	:	:	:	:
Usluge smještaja	:	-	:	-	:	:	:	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	(68,07)	(18,90)	(80,65)	40,37	128,98	147,69	(97,80)	(62,34)	:	(140,72)	:	:
Ukupna neprehrana	(585,69)	343,54	(832,77)	576,24	1.192,17	1.206,42	(1.127,97)	(738,46)	:	(1.426,73)	:	:
Ukupno	(866,54)	586,61	(1.267,90)	943,02	1.749,61	1.758,59	(1.749,89)	(1.120,92)	:	(2.111,26)	:	:

Tabela 4. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	69,85	55,13	43,21	54,17	45,39
Meso	121,23	95,77	62,92	93,29	68,93
Riba	15,12	10,77	8,01	11,64	7,58
Mlijeko, sir, jaja	75,55	60,96	46,34	61,09	46,87
Ulja i masnoće	21,16	17,00	13,68	17,74	13,17
Voće	38,46	27,87	22,91	29,03	20,74
Povrće	54,02	44,52	33,69	42,77	32,22
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	65,53	45,03	33,79	44,23	32,93
Bezalkoholna pića	50,25	37,42	30,36	36,96	29,23
Alkoholna pića	16,09	13,80	5,10	13,74	8,55
Ukupno hrana i piće	527,26	408,26	300,02	404,65	305,60
Duhan	45,75	32,81	19,34	26,93	24,99
Odjeća i obuća	114,96	50,01	34,34	40,08	27,32
Stanovanje	278,45	236,21	210,10	248,27	161,01
El. energija, plin, voda i ostala goriva	148,41	133,91	107,66	128,38	99,41
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	84,31	54,33	40,34	52,71	39,44
Zdravstvo	55,71	33,66	44,70	57,76	69,22
Prevoz	213,14	139,33	55,33	98,94	66,99
Komunikacije	84,77	55,15	39,57	52,79	34,30
Rekreacija i kultura	41,57	26,38	17,37	21,70	12,76
Obrazovanje	13,47	6,22	2,58	4,17	(3,15)
Ugostiteljske usluge	50,84	24,22	12,27	19,66	13,84
Usluge smještaja	9,35	(1,84)	(2,77)	3,47	:
Ostali proizvodi i usluge	135,17	84,55	53,46	76,55	63,16
Ukupna neprehrana	1.275,90	878,62	639,84	831,40	616,38
Ukupno	1.803,16	1.286,88	939,86	1.236,05	921,99

Tabela 4a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	73,59	57,65	45,08	55,73	51,90
Meso	119,84	89,08	60,31	88,87	69,55
Riba	15,31	10,37	7,58	11,36	8,61
Mlijeko, sir, jaja	77,72	61,79	47,26	60,96	51,75
Ulja i masnoće	22,86	18,89	15,19	18,98	16,44
Voće	40,57	28,89	24,33	29,91	24,69
Povrće	56,48	46,87	36,00	43,92	37,03
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	71,21	51,94	37,29	47,55	43,47
Bezalkoholna pića	54,48	41,95	31,69	39,94	33,24
Alkoholna pića	13,43	10,09	3,65	11,05	(6,71)
Ukupno hrana i piće	545,49	417,51	308,39	408,28	343,37
Duhan	45,97	33,96	20,57	29,30	23,22
Odjeća i obuća	116,04	49,39	40,87	43,10	27,46
Stanovanje	304,96	263,16	231,66	275,05	175,43
El. energija, plin, voda i ostala goriva	153,81	139,25	118,06	140,25	110,36
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	88,21	54,13	43,05	54,97	45,38
Zdravstvo	57,95	34,10	46,84	59,86	76,96
Prevoz	227,88	148,41	68,50	102,34	59,40
Komunikacije	85,00	52,82	43,20	54,33	34,10
Rekreacija i kultura	45,76	30,24	19,69	23,57	11,57
Obrazovanje	15,51	8,38	3,76	5,32	:
Ugostiteljske usluge	58,56	27,74	15,27	23,63	12,37
Usluge smještaja	9,73	:	:	4,59	-
Ostali proizvodi i usluge	141,17	84,39	56,63	82,37	70,68
Ukupna neprehrana	1.350,54	928,42	711,63	898,67	650,32
Ukupno	1.896,03	1.345,93	1.020,02	1.306,95	993,69

Tabela 4b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	61,87	51,42	39,40	50,87	37,50
Meso	123,17	103,98	67,47	101,19	68,84
Riba	14,65	11,21	8,89	12,28	6,35
Mlijeko, sir, jaja	71,24	59,84	44,19	61,27	40,96
Ulja i masnoće	17,76	14,56	10,63	15,56	9,33
Voće	34,03	26,80	20,07	27,43	15,86
Povrće	49,01	41,55	28,96	40,85	25,87
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	53,54	35,54	26,68	37,92	20,85
Bezalkoholna pića	40,97	31,34	27,61	31,28	23,37
Alkoholna pića	20,78	18,68	8,04	18,69	11,39
Ukupno hrana i piće	487,02	394,92	281,94	397,34	260,32
Duhan	45,30	30,01	16,99	22,48	25,77
Odjeća i obuća	113,37	52,20	21,44	35,32	(27,06)
Stanovanje	226,89	203,83	167,26	202,46	145,84
El. energija, plin, voda i ostala goriva	137,43	128,53	86,66	108,38	90,92
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	76,41	53,86	34,51	48,81	30,83
Zdravstvo	51,05	33,44	40,20	53,59	59,27
Prevoz	183,34	127,12	28,71	93,10	73,48
Komunikacije	83,88	58,95	32,23	49,78	33,99
Rekreacija i kultura	33,36	21,63	12,76	18,41	12,83
Obrazovanje	9,16	(2,91)	:	(2,30)	:
Ugostiteljske usluge	35,54	20,37	6,25	12,63	(16,12)
Usluge smještaja	8,33	:	:	(1,42)	:
Ostali proizvodi i usluge	122,79	84,48	46,70	67,14	56,17
Ukupna neprehrana	1.126,87	818,19	495,24	715,82	577,12
Ukupno	1.613,89	1.213,11	777,18	1.113,16	837,44

Tabela 4c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	77,53	(59,48)	:	63,11	47,54
Meso	134,07	(109,73)	:	94,09	64,00
Riba	16,64	(12,58)	:	9,17	(7,90)
Mlijeko, sir, jaja	75,09	(60,85)	:	61,84	48,54
Ulja i masnoće	21,34	(14,85)	:	16,78	13,31
Voće	41,79	(23,16)	:	29,09	22,79
Povrće	55,20	(40,80)	:	39,89	37,84
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	75,30	(46,21)	:	50,22	31,09
Bezalkoholna pića	63,13	(35,89)	:	42,55	38,38
Alkoholna pića	25,37	(16,36)	:	11,86	:
Ukupno hrana i piće	585,46	(419,93)	:	418,62	314,45
Duhan	45,85	(51,83)	:	30,61	(34,92)
Odjeća i obuća	106,13	(29,35)	:	27,47	:
Stanovanje	256,18	(168,89)	:	204,32	147,88
El. energija, plin, voda i ostala goriva	151,61	(104,36)	:	103,53	65,72
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	85,62	(66,12)	:	49,40	52,46
Zdravstvo	58,34	(27,92)	:	64,99	(76,30)
Prevoz	218,33	(136,72)	:	93,86	(85,57)
Komunikacije	91,64	(45,50)	:	57,17	38,52
Rekreacija i kultura	39,03	(18,36)	:	20,17	(23,05)
Obrazovanje	(17,25)	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	48,82	:	:	(17,46)	:
Usluge smještaja	(13,33)	:	-	:	:
Ostali proizvodi i usluge	141,24	(88,89)	:	56,94	49,10
Ukupna neprehrana	1.273,38	(763,58)	:	730,49	613,24
Ukupno	1.858,84	(1.183,51)	:	1.149,10	927,69

Tabela 5. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	79,59	66,59	69,36	60,43
Meso	136,72	120,55	120,86	98,50
Riba	19,88	12,26	15,72	11,69
Mlijeko, sir, jaja	80,78	74,09	75,94	63,37
Ulja i masnoće	23,36	21,20	20,93	17,98
Voće	45,18	33,17	40,00	29,57
Povrće	57,60	57,57	53,12	45,70
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	77,16	57,52	66,20	53,03
Bezalkoholna pića	56,27	46,36	50,73	41,59
Alkoholna pića	18,39	14,45	16,83	13,45
Ukupno hrana i piće	594,94	503,76	529,71	435,31
Duhan	55,68	44,16	44,78	37,96
Odjeća i obuća	196,46	67,15	120,88	70,62
Stanovanje	386,50	209,89	294,82	238,85
El. energija, plin, voda i ostala goriva	185,06	144,68	149,82	129,01
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	110,48	65,57	87,22	62,59
Zdravstvo	83,43	48,43	56,28	36,53
Prevoz	306,95	176,92	222,54	143,37
Komunikacije	125,19	64,96	87,33	63,62
Rekreacija i kultura	69,15	28,50	44,14	27,72
Obrazovanje	20,35	6,69	15,05	8,56
Ugostiteljske usluge	71,75	31,67	54,33	32,60
Usluge smještaja	(14,50)	(4,26)	10,47	(3,99)
Ostali proizvodi i usluge	177,98	101,22	142,41	97,94
Ukupna neprehrana	1.803,47	994,10	1.330,06	953,36
Ukupno	2.398,41	1.497,85	1.859,76	1.388,67

Tabela 5a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	87,57	71,39	72,72	63,07
Meso	140,51	113,27	120,90	95,55
Riba	19,49	12,49	15,77	12,02
Mlijeko, sir, jaja	82,84	78,21	77,40	65,66
Ulja i masnoće	25,47	22,66	23,01	18,99
Voće	46,62	36,75	41,68	31,38
Povrće	60,41	62,97	54,66	48,20
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	80,76	64,88	71,81	58,97
Bezalkoholna pića	59,91	50,78	55,24	45,51
Alkoholna pića	(17,26)	10,67	13,93	11,03
Ukupno hrana i piće	620,83	524,07	547,14	450,39
Duhan	52,73	44,96	45,53	38,46
Odjeća i obuća	205,04	67,83	121,54	71,68
Stanovanje	428,92	226,47	320,82	269,88
El. energija, plin, voda i ostala goriva	202,52	136,54	158,47	135,03
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	101,84	68,62	92,66	64,80
Zdravstvo	94,60	56,40	55,23	40,34
Prevoz	352,15	180,48	237,50	154,01
Komunikacije	117,50	64,31	87,99	64,16
Rekreacija i kultura	83,38	32,61	47,80	30,62
Obrazovanje	(27,75)	7,88	17,43	9,29
Ugostiteljske usluge	79,46	36,51	62,58	38,49
Usluge smještaja	:	:	11,09	:
Ostali proizvodi i usluge	183,30	102,60	148,17	105,19
Ukupna neprehrana	1.943,99	1.028,44	1.406,80	1.027,44
Ukupno	2.564,82	1.552,51	1.953,93	1.477,83

Tabela 5b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	62,04	57,30	62,58	54,93
Meso	128,11	132,45	119,96	102,83
Riba	(17,39)	11,88	15,67	11,04
Mlijeko, sir, jaja	77,68	67,06	72,95	58,91
Ulja i masnoće	18,79	18,58	16,88	16,25
Voće	39,05	26,72	36,67	26,27
Povrće	50,32	48,50	50,23	40,58
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	64,32	43,35	54,96	42,03
Bezalkoholna pića	44,43	37,22	41,59	34,00
Alkoholna pića	(17,44)	20,33	22,27	17,54
Ukupno hrana i piće	519,56	463,39	493,76	404,38
Duhan	(59,47)	42,96	43,39	36,45
Odjeća i obuća	(183,34)	63,57	121,19	68,70
Stanovanje	294,43	178,81	247,13	183,94
El. energija, plin, voda i ostala goriva	148,99	160,84	133,19	117,17
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	129,88	59,36	76,93	57,36
Zdravstvo	(53,52)	34,46	59,08	28,44
Prevoz	218,83	167,88	194,04	123,27
Komunikacije	139,73	63,93	86,30	63,12
Rekreacija i kultura	40,57	21,34	37,05	22,76
Obrazovanje	:	(4,51)	9,82	(7,51)
Ugostiteljske usluge	(58,00)	21,41	38,94	21,66
Usluge smještaja	:	:	9,16	:
Ostali proizvodi i usluge	163,92	97,72	131,01	84,48
Ukupna neprehrana	1.505,92	922,45	1.187,22	816,15
Ukupno	2.025,48	1.385,84	1.680,97	1.220,54

Tabela 5c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	:	73,74	73,01	(73,16)
Meso	:	134,12	135,92	(118,43)
Riba	:	(11,66)	14,80	:
Mlijeko, sir, jaja	:	69,61	78,36	(68,53)
Ulja i masnoće	:	21,08	20,43	(15,60)
Voće	:	33,19	40,61	(29,28)
Povrće	:	50,00	51,02	(55,88)
Šećer, džem, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	:	67,39	70,99	(55,50)
Bezalkoholna pića	:	59,42	56,32	(49,45)
Alkoholna pića	:	(24,88)	21,19	:
Ukupno hrana i piće	:	545,07	562,65	(498,12)
Duhan	:	(41,58)	43,70	(49,09)
Odjeća i obuća	:	(93,37)	91,55	(69,98)
Stanovanje	:	222,75	235,75	(204,34)
El. energija, plin, voda i ostala goriva	:	128,33	144,08	(144,56)
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	:	73,53	80,45	(84,96)
Zdravstvo	:	(43,70)	42,56	(57,60)
Prevoz	:	206,07	208,02	(155,83)
Komunikacije	:	89,59	82,62	(54,57)
Rekreacija i kultura	:	(25,57)	42,83	(21,10)
Obrazovanje	:	:	(25,25)	:
Ugostiteljske usluge	:	(48,57)	40,05	(35,69)
Usluge smještaja	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	:	112,64	144,81	(101,90)
Ukupna neprehrana	:	1.102,03	1.194,14	(985,91)
Ukupno	:	1.647,10	1.756,79	(1.484,03)

